

د پوهني وزارت

د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزني او د ساينس د مرکز معيشت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف صومعي رياست

اسلامي ښوونه او روزنه اتم ټولگي

۱۳۹۰ اسلامي ښوونه او روزنه اتم ټولگي

Ketabton.com

درسي کتابونه د پوهني په وزارت پوسلي امره لري،
په بازار کې يې اخيستنه او خرڅونه په ځانگړي توګه د
له سر غورونکو سره قانوني چلند کېږي.

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزني او د ساينس د مرکز معيبيت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو
د تالیف عمومي ریاست

اسلامی ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

الف

ليکوالان:

- نعمت الله محمودي.
- حبيب الله فوزي.
- مولوي عبد الصبور عربي.
- فضل الله نيازي
- رقيب الله ابراهيمي.

علمي او مسلکي اديتوران:

- دكتور محمد يوسف نيازي
- نور الله صافي
- محمد آصف کوچي
- فيض محمد عثمانی
- قيام الدين كشاف

د ديني ، سياسي او فرهنگي کمیټه:

دكتور محمد يوسف نيازي
حبيب الله راحل د پوهني وزارت سلاکار.

د څارني کمیټه:

- دكتور اسدالله محقق، د تعليمي نصاب د پراختيا، د بنوونکو د روزني او د ساينس مرکز معين.
- دكتور شير علي ظريفي، د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژي مسوول.
- د سر مؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستاني، د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس.

کميوز:

رقيب الله ابراهيمي

چيزاين:

عنایت الله عفراری

۴

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی   دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د توري   هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی   د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو   د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي   پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي   هم ایماق، هم پشه بان
دا هیواد به تل خلیږي   لکه لمر پر شنه اسمان
په سینه کې د اسپا به   لکه زره وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر   وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پينام گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکي دی چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولني د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رضنه انکشاف ومومي. البته نه بنياني چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي ګټورې موضوعگانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدرسي پلان برخه گرځېدلي ده.

هيله من ټيم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لویو او زامنو په باکفېته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ورپه برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران ښوونکي د تعليمي نصاب په رضنه پلي کولو کې خپل مسؤليت په رښتيني توګه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولني د څرګندولو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي. په دې ټوکر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رضنه وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تلوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

لړليک

۱	د ونو کښولو او کښت کولو ارزښت	لومړی لوست
۵	په پلورلو کې رښتیا وپل	دویم لوست
۹	د گاویزې حقوق	درېم لوست
۱۲	گاویزې ته د تکلیف رسولو ګناه	څلورم لوست
۱۵	کښه لویه ګناه ده	پنځم لوست
۱۸	د مور او پلار حقوق	شپږم لوست
۲۱	د مور حق	اووم لوست
۲۴	په اسلامي شریعت کې معاملات	اتم لوست
۲۶	د بیعي فقهي اصطلاحات	نهم لوست
۲۸	د بیعي د فقهي اصطلاحاتو ادامه	لسم لوست
۳۱	د بیعي د فقهي اصطلاحاتو ادامه	یوولسم لوست
۳۳	بیعه	دولسم لوست
۳۵	د بیعي شرطونه	دیارلسم لوست
۳۹	د بیعي دو لونه	څوارلسم لوست
۴۱	د بیعي د دو لونو دوام	پنځه لسم لوست
۳۳	خيار شرط در خيار شرط تعريف او احکام ټي	شپاړلسم لوست
۴۵	خيار رؤت	اورلسم لوست
۴۷	خيار صيب	اتلسم لوست
۴۹	منعه شوي بيبي (راطله بيعه)	يوولسم لوست
۵۱	بېکاره بلنه	شللم لوست
۵۴	د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زلزلې ترمنځ کول	يوولسم لوست
۵۷	د مخالفينو لخوا د دعوت د خپرېدو مخنيوی	دوه وېشتم لوست
۵۹	اوپال ته د قریشو د پلوي لېږدول	دروېشتم لوست
۶۲	د حبشي په اور هجرت	څلروېشتم لوست
۶۵	د حبشي د مهار جزیتو پر خلاف د قریشو دسیسه	پنځه وېشتم لوست
۶۹	د حمزه (رض) د اسلام راوړل	شپږوېشتم لوست

۷۱	د عمر <small>رضی اللہ عنہ</small> مسلمانیل	او وینتم لوست
۷۵	هر او خیز بر بکون	انه وینتم لوست
۷۹	د غم کال (عام الحزن)	نهه وینتم لوست
۸۱	طایف ته د رسول الله <small>صلی اللہ علیہ وسلم</small> د سفر تفصیل	دیرشم لوست
۸۵	د عقیقې لومړنۍ بیعت	یو دیرشم لوست
۸۹	د عقیقې دویم بیعت	دوه دیرشم لوست
۹۳	ظلم تورتم او تباري دي	درې دیرشم لوست
۹۵	د نرم خوی قضیات	څلور دیرشم لوست
۹۸	زغم او حوصله	پنځه دیرشم لوست
۱۰۱	بلخوینوڼه	شپږ دیرشم لوست
۱۰۵	د تیر لوست د حدیث شریف پاتې برخه	اوه دیرشم لوست
۱۰۷	نښه یې توکي	انه دیرشم لوست
۱۱۰	فاسله بیعه	نهه دیرشم لوست
۱۱۲	مکروهه بیعه	څلورینتم لوست
۱۱۵	اقاله	یو څلورینتم لوست
۱۱۷	د مراکچي بیعه	دوه څلورینتم لوست
۱۱۹	د توليې بیعه	درې څلورینتم لوست
۱۲۱	ربا (سود)	څلور څلورینتم لوست
۱۲۳	قرض	پنځه څلورینتم لوست
۱۲۶	د صرف بیعه	شپږ څلورینتم لوست
۱۲۸	د سلم بیعه	اوه څلورینتم لوست
۱۳۱	رهن (گروي)	انه څلورینتم لوست
۱۳۴	اجاره	نهه څلورینتم لوست

لوهري لوست

د ونو کينولو او کښت کرلو ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
«مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا
كَانَ لَهُ بِهِ صَافِقَةٌ» متفق عليه

د راوي پيژندنه:

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس رضي الله عنه او د پلار نوم يې مالک انصاري دی د پيغمبر صلى الله عليه وسلم په کر کې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پيغمبر صلى الله عليه وسلم خدمت کړی دی، د فقهاو او مجتهدينو اصحابو له جملې څخه گڼل کېږي پيغمبر صلى الله عليه وسلم ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي کریم صلى الله عليه وسلم څخه زيات احاديث راويست کړي دي. نوموړي د هجرت په ۳ ۹ کال د بصري په ښار کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

۱. وني کينوي: يغرسُ.
۲. کينول: غرسًا.
۳. کښت کړي: يزرعُ.
۴. الورتونکي مرغه: طيرًا.
۵. خاړوی: بهيمَةً.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: **خوځک چې ونې کینږي او یا کینت وکړي او بیا له دغې ونې او کینت څخه مرغه یا انسان او یا څاروی وخوري په رښتیا چې دغه ټول ورته صدقه گرځي او ثواب یې ورکول کېږي.**

د حدیث شریف حکمت:

د زیات شمیر ژوو د ژوند کرهڼې او زراعت پورې تړلې دی، او بې له شکه هر ډول کرهڼه او زراعت د انسان په پانښت او د هغه د ژوند د چاپیریال په ښکلا کې اغیزه لري. هوا صافوي، د سیلابونو او زلزلو په وړاندې ځمکه له خرابوالي څخه ساتي. زموږ د ژوند فضا پاکه او زرغونوي، ضرر رسونکي گازونه لکه کاربن ډای آکساید جذبوي او اکسیجن تولیدوي.

هر ډول میوې دانې چې زموږ د لومړنیو اړتیاو څخه دي د کرکېلې له لارې په لاس راځي کرکېلې ته یا ملرني او له ځمکو څخه لازمو گټو پورته کولو په نړۍ کې یې شمیره تمدونونه زیږولې دي. او نن هم چې کومو هېوادونو کرهڼې او مالدارۍ ته شا کړې د لوړې له خطر او د ژوند د چاپیریال د ځکرتیا او د سیلابونو او د ځمکو د ښویدلو له گواښ سره مخامخ دي څرنگه چې کره او د فضا شینوالي د تمدن له اړینو بیلگو څخه دي نو لدې امله د پیغمبر ﷺ په تعلیماتو کې ځانگړی مقام لري.

زده کوونکي دي په ډليزه توگه د ونو کښینولو د گټو په اړه بحث وکړي.

د حدیث شریف گټې:

۱. د چاپیریال ساتنه: د ژوند لپاره غوره چاپیریال هماغه دی چې خورا سمسور وي ښکلی او په اوپاکه هوا ولري او د ټولو ساکینو د ژوند کولو لپاره چې یو د بل د ژوند د اړتیاوو پوره کونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپیریال هغه وخت جوړېدای شي چې په ونو او کښتونو سمسور وي او سمسور تیا ته یې ځانگړې پاملرنه وشي.

۲. د ونو کښېنولو ارزښت: نیالگو کښېنولو او کړنې ته پاملرنه د موجوده معاصرې زمانې غوښتنه نه ده بلکې اسلام لاله پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړین کار ته ځانگړې پاملرنه کړې او د اسلام له پیل څخه یې ورباندې ټینگار کړی دی.

۳. د کړنې اهمیت: کړنه د ژوند د تامین او د لوړې او بې کارۍ سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلگه ده ځکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم مسلمانانو ته ځانگړې دستورونه ورکړي تر څو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ستاڼو هڅه یې وکړي.

۴. نورو ته د خیر رسول: مسلمانان باید داسې کارونه وکړي چې خیر یې یوازې بندگانو ته نه بلکه ټولو ساکینو ته ورسېږي او لدې لارې د ثواب مستحق وگرځي.

۵. د غذایی توکو برابرول ثواب لري: څرنگه چې یو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري همدا رنگه د یو الوتوونکي او یا ژوي له پاره یې برابرول هم ثواب لري.

۶. د ونو کښېنول تل پاتې صدقه ده: د ونو کښېنول او کړنه داسې یوه صدقه ده چې تر څو ونه او یا کښت موجود وي، کرونکي لپاره به یې ثواب وي.

زده کړونکي دې دوه ډلې شي او د چاپیریال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

ارزونہ

۱. د حدیث شریف راوی معرفی کریں۔
۲. د حدیث شریف لنہہ معنایان کریں۔
۳. د حدیث شریف گتھی ذکر کریں۔

کورنی دندہ

۱. د غہ حدیث لہ معناسرہ حفظ کریں۔
۲. د چاپیریال خرابولر د ضرورونو پہ بارہ کھی یوہ لنہہ مقالہ ولیکیں۔

دويم لوست

په پلورلو کې رښتيا ويل

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِطَعَامٍ وَقَدْ حَسَنَهُ صَاحِبُهُ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ فَأَذَا طَعَامٌ رَدِيءٌ فَقَالَ (بِعْ هَذَا عَلَى حِدَةٍ وَهَذَا عَلَى حِدَةٍ فَمَنْ غَشَيْنَا فَلَيْسَ مِنَّا). متفق عليه.

د راوي پېژندنه

د دې حديث شريف راوي عبد الله رضي الله عنه د حضرت عمر بن خطاب رضي الله عنه زوی د قریشو له قبيلې څخه دی. په کورچينووالي کې يې ايمان راوړ او له خپل پلار سره يې مدينې منورې ته هجرت وکړ د فقهاوو او علماء اصحابو له جملې څخه دی.

د کلماتو معنا:

۱. حَسَنٌ: ښائسته کړی بې و
۲. رَدِيءٌ: خراب
۳. بِعْ: وپلوروه
۴. فَمَنْ غَشَيْنَا: څوک چې له مونږ سره دوکه وکړي
۵. فَلَيْسَ مِنَّا: له مونږ څخه نه دی.

د حدیث شریف معنا:

د عبداللہ ابن عمر رضی اللہ عنہما څخه روایت دی چې یوه ورځ پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم د علي د پلورونکي تر څنګ تیریده پلورونکي (ښي) او وچې دانې د درمند له پاسه او د خلکو مخې ته اچولې وې ولې لمدې او خرابې دانې یې ترې لاندې کړې وې) پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم خپل لاس مبارک ورلاندې کړ وې لیدل چې لمدې او خرابې دانې یې لاندې پټې کړې دي نو ورته یې وفرمایل:

ښه غله بيله او خرابه بيله وپلوره او پوه شه چې څوک موزر ته دوکه راکوي له موزر (مسلمانانو) څخه نه دی.

د حدیث شریف حکمت:

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوکه کول او خلک غولول له هغو ناورو خویرنو څخه دي چې د خلکو ترمنځ د دښمنۍ تخم شیندي د اړیکو د خرابوالي او جگړو لامل گرځي او د بې باورۍ، فضا را منځ ته کوي.

د وگړو مال، وخت او ابرو ته خورا زیان اړوي اقتصادي چارې کمزورې کوي د راکړې وړکړې اخلاق او د سوداګرۍ کار او بار خرابوي.

او که چیرې له صداقت څخه کار واخستل شي او سوداګران ښه سامان را وارد کړي او د خپل مال د عیب په ښکاره کولو یې په مناسب قیمت وپلوري نو الله تعالی به یې د خپلو بندګانو په زړونو کې گران او په ځان او مال کې برکت واچوي، خلک به د دوکې، فریب او زیان مني له تسمویشه خلاص شي او په یو بل به د باور او اعتماد په فضا کې ژوند وکړي.

فعالیت

په معاملاتو او سوداګرۍ کې دوکه او فریب څنګه منځ ته راځي؟

د حدیث شریف گټې:

۱. **د بازار کټرول:** لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نږدې چې د چل، دوکې او فریب له لارو خلکو ته زیان ورسوي.

۲. **د معاملو سپینتیا:** هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې بڼه او بد جنس جلا ویلوي او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بیان کړي.

۳. **فریب او دوکه بد ګڼل:** اسلام چې د عدالت، انصاف، رښتینولۍ او امانتدارۍ دین دی له فریبکار او هغه انسان څخه چې ټولنیزې اړیکې خرابوي او د دښمنو لامل ګرځي دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملي څخه نه بولي او دا اعلاني چې خلک دي د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. پر شفافیت او رښتینولۍ ولاړ اقتصاد:

د ټولني اقتصاد هغه وخت بڼه پر مختګ کولای شي چې د مالونو تبادله او ګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول د انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضایت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي او کوم لوری چې دوکه یې خوړلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي.

له دې امله لازم دي چې د ټولني ټول وګړي د دوکې او فریب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فریب له ضررونو څخه خبر کړي.

ارزونه

1. د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ژوند په لنډه ډول بيان كړئ.
2. دوكه په ټولنه كې كومې ناوره پايډي رامنځته كوي؟ واضح يې كړئ.
3. د حديث شريف له گټو څخه درې گڼې وليكئ.
4. لاندې كلمې معنا كړئ.

أ. حَسَنَةٌ
ب. فَادَحَلْ يَدُهُ
ج. فَمَنْ عَشِيْنَا

1. دغه عبارت حفظ كړئ (فَمَنْ عَشِيْنَا فَأَنْتَ مِنَّا)

2. د لاندې عنوانونو څخه يو عنوان خوره او د هغه په هكله يوه مقاله وليكئ چې له پښتو كړنيزو څخه كمه نه وي:

- آ- په معاملو كې د فريبكارۍ ضررونه.
- ب- په ټولنيز ژوند كې د دو كې ضررونه.
- ج- په ازموينه كې دوكه (نقل) كول.

دریم لوست

د گاونډي حقوق

عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَا رَأَى جَبْرِئِيلَ يُوَصِّئِي بِالْحَارِ حَتَّى طَلَبْتُ أَبَاهُ سَبْعِينَ نَهْجًا) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په وړاندېني لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

١. مَا رَأَى: تل.
٢. الْحَار: گاونډی
٣. طَلَبْتُ: گومان مې وکړ.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت عبدالله ابن عمر رضی الله عنهما څخه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم وفرمایل: تل به جبړئیل عليه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته د گاونډي په هکله توصیه کوله تردې چې ما فکر وکړ چې په میراث کې به ورته برخه ورکړي (یعني د یو چا له مړیني وروسته به یې گاونډی هم د نورو وارثانو په څیر د مړي له مال څخه برخه اخلي).

د حدیث شریف حکمت:

انسان په خپل ژوند کې د مور، پلار، اولادونو او دوستانو څخه سرسره د گاونډيو سره هم ځانگړې اړیکې لري د دغو اړیکو ښه والی او بد والی په اخلاقو باندې زیاته اغیزه لري.

تر ټولو لومړی هغه څوک چې په ضم او ښادۍ کې زموږ پر شاوخوا را ټولېږي هغه گاونډیان دي: که د چا اړیکې د خپلو گاونډیانو سره نیکې وي له ډیرو خواو څخه به په امن او ډاډ کې وي او د هغوی له تجربو او فضا یلو څخه به گټه اخلي.

او د گاونډیانو سره د اړیکو د خړېدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او یو د بل له لیدلو څخه به کرکه کوي او ډیر ژر به یې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړ شي.

له گاونډيو سره د اړیکو ښه والی په خپلو کې د حقوقو د رعایت کولو پورې تړاو لري ښه پیغمبر ﷺ په دې او نورو ډیرو احادیثو کې د گاونډي مقام او منزلت په خورا ټاکنډي اسلوب سره بیان کړی دی.

فعالیت

څرنگه کولی شو د خپلو گاونډیانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ییز ډول ورکړئ.

د حدیث شریف گټې:

۱. **د وارث پر ځای د گاونډي دریدل:** گاونډی هغه چاته رابڼي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسېږي، اسلام د گاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده چې گاونډی سره د دې چې میراث نشي ورای خو د ټولنیزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې میراث وړې برابر دی.
۲. **د گاونډي پر حقوقو زيات ټینګار:** د اسلام گران پیغمبر ﷺ فرمایي: **جبرئیل ﷺ د الله تعالی په امر ما ته تل د گاونډي په حق کې توصیه او لارښوونه کوله.**
۳. **له جبرئیل علیه السلام سره د پیغمبر ﷺ اړیکې:** جبرئیل ﷺ د ملائکو له جملې څخه هغه ملائکه ده چې پیغمبر ﷺ ته به یې وحی راوړله، او د دیني کارونو په زده کړه کې یې د پیغمبر ﷺ ملگرتیا کوله.
۴. **گاونډي ته د هر ډول تکلیف له رسولو څخه ځان ساتل:** که چېرې انسان د گاونډي سره مرسته نشي کولای نو لږ تر لږه گاونډي ته له ضرر رسولو څخه باید ډډه وکړي، په بل حدیث

شريف ڪي راضي دي: (هغه ڪس ڪامل مسلمان نه ٿي چي د هغه گاونڌي د ده له ضرر ڇڻه په امن ڪي نه وي).

۱- لائڊي ڪلمي معنائڪري:

۱. مَا رَأَى
۲. يُوَصِّئِي
۳. طَائِفَةٌ
۴. سَيُورِيه
۲. د حديث شريف اجمالي معنا وواياست.
۳. د حديث شريف گڻي وواياست.

۱. د پورتنئي لوست حديث شريف له معنا سره حفظ ڪري.
۲. د لائڊي موضوعاتو ڇڻه په يوه مقاله وليڪي، چي له شپرو ڪرڻو ڇڻه ڪمه نه وي.
- آ- دگاونڌي حقوق.
- ب- گاونڌي ته د ضرر رسولو ڏولو نه.
- ج- گاونڌي ته د ضرر نه رسولو ڇرنگوالي.

څلورم لوست

گاونډي ته د تکليف رسولو گناه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بِيَأْتِقَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا بِيَأْتِقُهُ؟ قَالَ: شَرَّهُ.)) مسند احمد

د راوي پيژندنه:

نوم يې عبدالرحمن د صحخ دوسي زوی او په ابوهريره رضي الله عنه باندي شهرت لري. د هجرت په اووم کال يې مديني ته تشريف راوړ او د رسول الله صلى الله عليه وسلم ملتيا يې خوره کړه. پيغمبر صلى الله عليه وسلم ورته د احاديثو د حفظ د عا وکړه، چي له برکته يې د نورو اصحابو په پرتله زيات شمير احاديث له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه روايت کړي دي او د هجرت په ۷۵ کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

- ۱- لا يُؤْمِنُ: د پوره ايمان خاوند کيداي نشي.
- ۲- الْجَارُ: گاونډی.
- ۳- بِيَأْتِقَهُ: د هغه له ضرر څخه.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابهربر رضی الله عنه څخه ورايت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی. ورتنه وویل شول، څوک؟ یا رسول الله. پیغمبر ﷺ وویل: هغه څوک چې گاونډی یې له سر څخه په امان کې نه وی.

د حدیث شریف حکمت:

ټولنه د وگړو، کورنیو، کلیو او ښارونو څخه جوړېږي، که چېرې د کورنیو او کلیو وگړي ټولنیز آداب مراعات کړي او کوشن وکړي چې هېچا ته یې کوم ضرر ونه رسېږي په ځانگړي ډول هغه چا چې ورسره گاونډیتوب لري که هغه د کور او کلي گاونډی وي او که د دفتر یا د کار د ځای څکه چې دغه ټول گاونډیان شمېرل کېږي په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پېدا کېږي او که چېرې پېدا هم شي ډېر زر حل کېږي، په همدې بناء د اسلام مقدس دین د گاونډي احترام لازم گرځولی دی او هغه ته یې له ضرر رسولو څخه منع کړې ده.

د حدیث شریف گټې:

۱. گاونډي ته ضرر رسول خورا لویه گناه او حرام کار دی، ځکه چې پیغمبر ﷺ پدې هکله سخت وعید فرمایلي دی او د زیات ټینگار په خاطر یې د الله تعالی په پاک نوم درې ځلې قسم یاد کړ او ویې فرمایل: ((وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ)) چې دا گاونډي ته د ضرر رسولو د گناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سره لدې چې د (لا يُؤْمِنُ) عبارت بیخي د مسلمان څخه د ایمان نفي کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د گناه په کولو کافر ونه گڼي علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ایمان خاوند نه دی). بیا هم د حدیث شریف د نص څخه څرگنده معلومېږي چې گاونډي ته ضرر رسول خورا لویه گناه ده.

۲. نورو ته د دې گناه والي بیانول: ځینې خلک چې د دې گناه له لوی والي څخه خبر نه وي، گاونډیانو ته په ضرر رسولو کې کومه ځانگړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي چې د دې گناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاگه او بیان کړل شي، او که چېرې خلک د دې گناه له لوی والي څخه خبر شي نو ارو مورو به ورڅخه ډډه وکړي.

فعالیت

په ټولگي کې په گروبي شکل گاونډي ته د ضرر او تکليف رسولو ځينې مثالونه ووياست.

ارزونه

- ۱- د حديث شريف راوي څوک دی؟ په لنډ ډول يې څرگند کړئ.
- ۲- د گاونډيو ځينې حقوق بيان کړئ.
- ۳- لاندې کلمې معنا کړئ.
- ۱- لَا يُؤْمِنُ:
- ب- النَّحَارُ:
- ج- بَوَاقِعُهُ:

کورني دنده

کوم شيان د گاونډي د ضرر او تکليف لامل گرځي پدې اړه پنځه کرښې مقاله وليکئ.

پنچم لوست

کینه لویه گناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَأْكُمُ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ.) رواه أبو داود.

د راوي پېژندنه:

دغه رواي په وړاندي لوست کي پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

- ۱- الْحَسَدُ: له نورو څخه د نعمت د زوال هيله.
- ۲- يَأْكُمُ: ځان وساتي.
- ۳- يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ: ښکېني خوري (له منځه يي وړي.)
- ۴- الْحَطَبُ: لرگي.

د حدیث شریف معنا:
له ابو هریره رضی اللہ عنہ څخه روایت دی چې نبی کریم صلی اللہ علیہ و آله وسلم وفرمایل: د کینې له بیماری څخه ځان وساتئ ځکه چې کینه کول د سړي نیک عمل خوی (داسې له منځه وړي) لکه اور چې لږکي سوزوي او له منځه یې وړي.

د حدیث شریف حکمت:

د اسلام سپیڅلي دین مسلمانانو ته په مینې، وړور گلوی، مرستې او یووالي امر کړی دی. او له هر هغه څه چې د اړیکو د زیانمنولو او ورته د ضرر رسولو لامل ګرځي منع کړي دي. دا چې کینه او حسد د بدګوماني، کرکې، ازار او تکلیف رسولو اصلي عامل دی پیغمبر صلی اللہ علیہ و آله وسلم په کلکه ورڅخه منع فرمایلي ده.

حسد څه ته وايي:

حسد دا دی چې یو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هیله کوي او پر نورو یې د خدایي احسان نه لورېږي.

غبطه څه ته وايي:

غبطه دی ته وایي چې یو څوک د نورو د نعمت په څیر ځانته هم د هماغسې نعمت هیله کوي او د نورو د نعمت زوال نه خواړي چې دا یو نیک او جایز کار دی.

د حسد ضرورته:

- آ- حسد مینه، وړور گلوي او بښګې چې ایماني غوښتنې دي له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تېري لامل ګرځي.
- ب- حسد د حسد کونکي د زړه ناوالتیا څرګندوي ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته یې خوښوي نورو ته یې نه خوښوي.
- ج- حسد انسان نا اراموي، ځکه چې حسد کونکی همیشه په دې اندیښنه کې وي چې هغه فالانې ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دی را کړل شوي، هغه تل د نورو د هوساینې او د ځان د محرومیتیا سوچونه کوي.

فعالیت

د حسد او کینې خټینې نور ضررونه په گوته کړئ.

د حدیث شریف گټې:

- ۱- د حسد حرام والی: پیغمبر ﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړي ده.
- ۲- حسد نیکي له منځه وړي: حسد پر سپره پردې چې لویه گناه ده د حسد کونکي نورې نیکې هم له منځه وړي.

ارزونه

لاندې کلمې معنا کړئ:

- ۱- أ. أَبَاكُمْ
ب. يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ:
ج. الْحَطَبُ:
د حسد تعریف او له غیظې سره یې توپیر واضح کړئ.
- ۲- د حسد ضررونه بیان کړئ.
- ۳-

کورنی دنده

- ۱- د لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.
- ۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

شېزم لوست

د مور او پلار حقوق

عن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : «رَضَا اللهُ فِي رَضَا الرَّادِّينَ ، وَ سَخَطَ اللهُ فِي سَخَطِ الرَّادِّينَ» رواه البيهقي في شعب الأعيان

د راوي پېژندنه:

دغه لوی او جلیل القدر صحابي عبد الله بن عمرو بن العاص رضی الله تعالی عنه دی، نسب یې له نبي کریم صلی الله علیه وسلم سره په کعب بن لوی کې یو ځای کېږي. دغه صحابي عالم، د قرآن کریم قاری او د احادیثو د حفاظانو له جملي څخه دی، زیات شمېر احادیث یې روایت کړي دي، او د هجرت په (۱۵) کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

رَضَا اللهُ: رضای الله تعالی خوښي.
سَخَطَ اللهُ: د الله تعالی قهر او غوسه

د حدیث شریف معنا:

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنه څخه روایت دی چې نبی کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د الله تعالى خوښي د مور او پلار په خوښي، او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه کې نغښتي ده.

د حدیث شریف حکمت:

الله تعالى د انسانانو حقيقي خالق دی، مور او پلار په عالم اسباب کې د خپل ماشوم د ودې لپاره زیاتې ستونزې گالي، دوی شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خورو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځای او سالمې تربیې د چاپیریال د برابرولو په هڅه کې وي، لدې امله د الله تعالى په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دی، او په ډېرو ځایونو کې یې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره یو ځای ذکر کړی دی، همدا راز رسول الله ﷺ پدې حدیث شریف کې هم د الله تعالى له حقوقو څخه چې یو یې د هغه خوښي تر لاسه کول دي د مور او پلار د حقوقو سره یو ځای ذکر کړی دی، ان تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځای کول یې د الله تعالى د حق پر ځای کول گڼلي دي.

د مور او پلار سره نېکي کول:

له مور او پلار سره نېکي باید د دوي په ژوند او هم د دوي له مرگ څخه وروسته دوام ومومي، کله چې دوی ژوندي وي او لادونه مکلف دي چې له دوی سره په نېکي، مهرباني، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وکړي، له هغو خبرو څخه چې دوی پرې خفه کېږي ډډه وکړي، د دوی په وړاندې لوروالی ونه کړي، په نېکو کارونو کې د دوي اطاعت وکړي، د دوی خوښیې پر نقلي عبادتونو مخکې کړي، او هر وخت د دوی په خدمت کې واوسي، د دوی د اړتیاو په پوره کولو کې له هر ډول کوښښ څخه دریغ ونه کړئ، دوی دواړه پر ښځه او اولادونو وړاندې وگڼئ، له دوی څخه د هغه څه غوښتنه ونه کړئ چې دوی یې توان نه لري، دوی ته فریاد ونه کړئ، په نامه سره یې یاد نه کړئ، د دوی له مرگ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وکړئ، که دوی له چا سره وعده کړي وي هغه باید سرته ورسوي او د دوستانو او خپلوانو عزت یې وکړي.

د حدیث شریف گټې:

۱- د مور او پلار د خوښي د تر لاسه کولو فرضیت: څرنگه چې د الله تعالى خوښي د مور او پلار په خوښي پورې تړلې ده او د الله تعالى خوښي تر لاسه کول په هر انسان فرض دي نو د مور او پلار خوښي تر لاسه کول هم فرض دي. له همدې امله یوه ورځ یو تن صحابي غوښتل چې په جهاد کې گهرون وکړي، نبی کریم صلی الله علیه وسلم هغه ته وفرمایل: (آیا مور او پلار دي ژوندي دي؟

صحابي وويل: هو. نبي کریم ﷺ ورته وفرمايل: (ولا اِشْهَ د هغوي خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دی).

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والی: خرنګه چې د الله تعالی غوسه کول حرام دي او د الله تعالی غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دی.
۳- نیکمرغي او بریالیتوب: د مور او پلار خوښې د نیکمرغي او بریالیتوب، او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختۍ او ناکامۍ لامل ګرځي.

فعالیت

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښۍ او هغه کارونه چې د دوي د غوسې لامل ګرځي په فردي او يا ډله یيز ډول بيان کړئ.

ارزونه

- ۱- لاندې کلمې معنا کړئ:
أ. الرِّضَا:
- ب. رِضًا:
- ج. سَخَطًا:
- د. اسلام د مور او پلار په حقونو باندې ولي دومره ټينګار کړی دی؟
- ۲- آیا له مور او پلار سره نیکې کول یوازې د دوي تر ژوند پورې تړلی ده؟
- ۳-

کورنی دنده

دغه عبارت « رِضَا اللَّهِ فِي رِضَا الرِّضَا، وَ سَخَطُ اللَّهِ فِي سَخَطِ الرِّضَا » له معنی سره حفظ کړئ.

مور خرنګه کولای شو د مور او پلار خوښې تر لاسه کړو؟ پدې اړه یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

د حدیث شریف معنا:
له ابو هريرة رضی الله تعالیٰ عنہ څخه روایت دی چې یو سړی نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته راغی او عرض یې وکړ: پر ما باندي څوک د زیات خدمت او ښه چلند حقدار دی؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: ستا مور. بیا هغه سړي پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. بیا هغه پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. هغه سړي بیا پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفریل: بیا ستا پلار.

د حدیث شریف حکمت:

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډیرې لویې قربانۍ ورکوي، له همدې امله مو به پورتنۍ حدیث شریف کې ولوستل چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زیات خدمت او ښه چلند حقداره مورده.

تر ټولو لوی تکلیفونه چې مور یې د خپل اولاد په وړاندې گالي عبارت دي له:
۱- د حمل تکلیفونه: مور د حمل په وخت کې ډیر جسمي او رواني تکلیفونه گالي، او د خپل بدن د هلوکړو او وینې شیره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲- د ولادت تکلیفونه: چې د ولادت تکلیفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳- د دې د شیدو ورکولو د وخت تکلیفونه: مور د خپلو غوښو او هلوکړو زینتل شوي څیزونه خپل ماشوم ته د شیدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندي له ټولو خلکو ډیره مهربانه وي د هغه سره مینه کوي په خدمت یې نه ستړي کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي، او دې ته ستړگي په لاره وي چې ماشوم یې سالمه وده وکړي.

مور د امیدوارۍ په وخت کې ډیرې زیاتې ستونزې گالي، د زیندیني پر مهال له خطرناکو پړاوونو تیرېږي، د دې ورکولو او تربیه کولو پر وخت ډیرې ستونزې گالي او د خپل ماشوم د آرامۍ لپاره د خپلو ډیرو آرامیو څخه تیرېږي، له همدې امله دغه حدیث شریف د خدمت او ښه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زیات او مخکې ذکر کړی دی.

د حدیث شریف گټې:

۱- د مور غوره والی او مخکې والی: مور او پلار دواړه په خپل اولاد زیات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلايلو په زما کې ډیر زیات حقونه او ځانگړی مقام لري، اولاد باید د مور اطاعت، په هغې باندي شفقت او مهربانۍ ته زیاته پاملرنه وکړي.

۲- د مور سره په ښکې، کولو ډیر ټینگار: ځکه چې نبي کریم ﷺ مور درې ځلې ذکر کړی او په څلورم ځل یې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زیاته د ښکې حقداره ده.

آرزونه

۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ:

بِحَسَنِ صَحَابَتِي:

۲- د حدیث شریف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.

۳- نبي کریم صلی الله علیه وسلم ولې د مور په حقونو ډېر ټینګار کړی دی؟

کورنۍ دنده

۱- د حدیث شریف معنا حفظ کړئ.

۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه یوه مقاله ولیکي چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

په اسلامي شريعت كې معاملات^(۳)

اسلامي شريعت لكه چې د عقايدو، اخلاقو او عباداتو په هكله ارزښتناكي لارښوونې لري، د معاملاتو رركړې وركړې په هكله يې هم ځانگړي احكام او آداب وضع كړي دي، ترڅو خلك خپل معاملات د عدل، رښتوونې، او له درغلي او دوکې څخه لرې سرته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو د شرعي احكامو څخه باخبره وي، روا او ناروا احكام وپېژني، او دا باور تر لاسه كړي چې د اسلامي ادابو او احكامو په پام كې نيولو سره معامله كول اجر او ثواب لري، او د انسان په مال كې د بركت وسيله گرځي.

په اسلامي شريعت كې د معاملاتو ځانگړتياوې:

- د نورو خلكو شتمنيو ته احترام او پر هغو باندي له تېرې نه ځان ساتل.
  - د حلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات يوه وسيله ده.
  - نيك اخلاق لرل.
  - خپله گټه او د نورو گټې په پام كې نيول.
  - په معامله كې صدق او رښتوونولې.
  - په معامله كې له دروغ ويلو نه ځان ساتل.
  - په معامله كې د دواړو اړخونو رضايست.
  - په معامله كې وضاحت او بيان.
  - له هرې هغه كړنې څخه ډډه كول چې د شخړې لامل گرځي.
  - له ټگي او دوکې څخه ډډه كول.
  - له بې عدالتي، سود، ظلم او احتكار څخه ډډه كول.
- ### د تجارت (سود اكرې) آداب:
- 1- د پلورلو او بيروندلو په شرعي احكامو پوهيدل.
  - 2- دهر ډول درغليو څخه ځان ساتل.
  - 3- معاملات د معامله جمع ده، معامله په لغت كې رركړې وركړې ته وايي، او په اصطلاح كې هغه مالي تړونونه دي چې دهغه په مقابل كې عوض اخيستل كېږي. لسان العرب ج ۹ مخ ۱۰۴.

۳- په تجارت کې داسې نیت درلودل چې د خان او خپل عيال لپاره حلال رزق وگټي، پرته له دې چې بل چاته ضرر ورسوي.

- 4- له قسم کولو څخه ځان ژغورل، په تېره په ناحقه قسم کول.
- 0- خپلو ديني فرائضو او واجباتو ته وخت ورکول.
- 1- د خپل توان په اندازه له بيوزلو سره مرسته کول.
- 7- که د نصاب څښتن وي په خپل وخت د زکات اداکول.
- ۸- په خپلو ټولو کړنو او خبرو کې رښتينولي په پام کې نيول.
- ۹- د تبادلې په وخت کې د خپل جنس عيونه بيانول.
- ۱۰- د خلکو گټې بايد په پام کې نيول او د هغه څه د خرڅولو څخه ډډه کول چې خلکو ته به کې زیان رسېږي، لکه مخدره او نېشه يي توکي.

د رښتيني او امين تاجر غوره والي:

له ابو سعيد خدری رضي الله عنه څخه روايت دی چې نبی کریم ﷺ وفرمايل: {التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّاسِ وَالصَّدِيقِينَ وَالشُّهَدَاءَ} (۱)

ترجمه: رښتونی او امانت کار تاجر به له نښانو، صدیقینو، او شهیدانو سره په جنت کې يوځلی وي.

لاښدي پوښتنو ته ځواب ورکړی:

- ۱- په اسلام کې د معاملاتو ځانگړتياوې بيان کړی.
- ۲- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.
- ۳- د رښتيني او امين تاجر غوره والي بيان کړی.

ستاسو په نظر يو تاجر بايد كوم آداب مراعات کړي؟ په دې هکله يوه لنډه مقاله وليکئ چې د لسو کرښو څخه کمه نه وي.

۴- المستترک للحاکم ۷/۲

د بیعې فقهې اصطلاحات

مخکې له دې چې د بیعې مسائل په تفصیل سره وڅیړو، مناسبه ده چې ځینې هغه اصطلاحات چې د بیعې په بحثونو کې تکرارېږي وپېژنو، ترڅو د مطالبو، او موضوعاتو پوهېدل راته اسان شي.

بیع:

بیع: د خرڅونکي او اخیستونکي په رضایت د یو مال په بل مال بدلولو ته بیعه وايي.

بایع:

بایع پلورونکي (خرڅونکي) ته ویل کېږي.

مشتري:

مشتري اخیستونکي ته ویل کېږي.

ایجاب:

ایجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (تړون) کولو لپاره ویل کېږي، لکه چې خرڅونکي داسې ووايي: دا قلم مې په لس افغانۍ درکړ.

قبول:

قبول هغه دویمه خبره ده چې له ایجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ویل کېږي، لکه د پورتنۍ مثال په څواب کې چې اخیستونکي ووايي: ما په لس افغانۍ واخیست.

عقد:

په لغت کې تړلو ته وايي او په اصطلاح کې: د هغه اتفاق څخه عبارت دی چې ددو طرفونو تر مینځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کېږي، لکه د بایع او مشتري تر مینځ بیعې تړون.

مال:

مال هغه شی دی چې قیمت ولري او د تبادلې او ملکیت قابل وي.

مستقوم مال:

مستقوم مال هغه مال دی چې شرعا قیمت ولري، او گټه اخیستل ورڅخه روا وي.

مَنقول:

منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه بې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه نغدې پیسې، جامې،

او داسې نور.

غَیر منقول (عقارات):

غیر منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه بې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه: کورونه، ځمکې، باغونه، او داسې نور.

فعالیت

د پورتنیو اصطلاحاتو په هکله یو تر بله پوښتنې وکړئ.

آرزونه

لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

- آ- ایجاب.
- ب- قبول.
- ج- منقول مال.
- د- مقوم مال.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (×) نښه کيږئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد د کولو لپاره کيږي ( )
۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوه طرفونو تر منځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کيږي. ( )
۳. بیعه: په گټو او منافعو د مال بدلولو ته ویل کيږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په لنډه توګه ولیکئ.

- ۵- مجلة الاحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۲۹)
- ۶- مجلة الاحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۳۱)

لسم لوست

د بیعی د فقهی اصطلاحاتو ادا مه

په تیر لوست کې مو ځینې هغه اصطلاحات وپېژندل چې په بیعه کې تکرارېږي، ځینې نور پاتې شوي چې په دې لوست کې پېژنو.

مبیعه :

هغه جنس ته ویل کېږي چې شمن د هغې په مقابل کې واقع کېږي ، او په بیعه کې اصلي مورخه وي.

شمن :

هغه مال ته ویل کېږي چې د مبیعې په مقابل کې واقع کېږي، او غالباً تقود اویسی وي.

تقود :

تقود د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو، او سپینو زرو ته ویل کېږي، خو اوس پیسې هم د تقود په نامه یادېږي کومې چې ددې دواړو په ځای استعمالېږي، لکه بانک نوتونه او فلزی پیسې.

کېلي :

کېلي هغه شیان دي چې په پیمانه کولو سره معلومېږي، لکه پترول، اوبه، او داسې نور مایعات. (چې اوس د دې رایج واحد ته لیتر ویل کېږي.)

وزني :

وزني هغه شیان دي چې په وزن کولو (تلمو) سره معلومېږي لکه سره زره، سپین زره، غوښه ، د سوځولو لږگي او داسې نوز، (چې اوس د دې رایج واحد گرام او کیلو گرام دی).

عادي :

عادي هغه شیان دي چې اندازه یې په عام ډول په شمارلو سره معلومېږي.

ذریعي :

ذریعي هغه شیان دي چې اندازه یې دطول په واسطه معلومېږي ، لکه ټوکر ونه. (په اوسني زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی).

مشاع:

هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هر شریک برخه د (فیصلی- او یا نصف او ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه سهامی شرکتونه، میراثي مالونه چې لا تقسیم شوي نه وي.

مثلي:

مثلي هغه شی دی چې مثل یې په بازار کې پیدا کېږي، او ډیر توپیر سره نلري، لکه غنم، اورشې، او داسې نور، ځکه چې لږ توپیر په قیمت کې ډیر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅېږي، لکه وزني، کيلي او مقاربه عددي شيان.

قيمي:

قيمي هغه شيان دي چې افراد یې په بازار کې سره متفاوت وي، او قیمتونه یې هم سره تفاوت ولري لکه: اسونه، پسونه، غواگانې، او داسې نور.

مقاربه عدديات:

دا هغه شيان دي چې په بازار کې په شمېرلو خرڅېږي، او د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثیلانو څخه گڼل کېږي. لکه، هگي، او چارمغز او داسې نور.

متفاوته عدديات:

دا هغه شيان دي چې په شمېرلو سره نه پلورل کېږي، ځکه چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې ډیر توپیر موجود وي، دا ټول له قیمتیاتو څخه شمېرل کېږي. لکه: کدو، هندواڼه او داسې نور.

د مقاربه عددي شيانو څخه د پنځو، او د متفاوته عددي شيانو څخه د تېرو نومونه واخلئ.

د لاندې اصطلاحاتو فرق بیان کړئ:

۱. مشاع او غیر مشاع مال.
۲. عددیات متقاربه، او عددیات متفاوته.
۳. مثلي او قسيمي.
۴. کيلي او وزني.
۵. ذرعي او عددي.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږئ:

- ۱- مشاع مال: هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هر شریک برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. ( )
- ۲- عددیات متقاربه: هغه د شمیرلو وړ شیان دي چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت کې توپیر وي. ( )
- ۳- مبعه: هغه شي ته ويل کيږي چې په بعه کې اصلي مقصود وي ( ) .

کورني دنده

د درس اصطلاحات په مختصره توگه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د بيعي د فقهي اصطلاحاتو اډامه

په تيرو دوو لوستونو کې مو ځينې هغه فقهي اصطلاحات وپېژندل چې په بيعه کې نکرارېږي، پاتې نور به يې په دې لوست کې وپېژنو.

رُكْنُ الْبَيْعِ:

د بيعي رکن: ايجاب او قبول دی، چې د عقد په صيغه هم ورڅخه تعبير کېږي.

ثَمْنٌ مَسْمُومٌ:

مسمی ثمن هغه ثمن دی چې د عقد په وخت کې په خرگنده توگه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه د بازار دنرخ مطابق وي، او يا له هغه سره توپير ولري.

قِيَمَتٌ:

قيمت د يوه شي حقيقي ارزښت دی.

تَأْجِيلٌ:

د دين (پور) معلق کول، او تر معلوم وخته يې ځنډول دی.

تَقْسِيْمٌ:

په متعددو قسطونو د يوه مبلغ تسليمول.

د دين:

دين (پور) هغه مال دی چې د چا په ذمه ثابتېږي (ورپه غاړه کېږي)، لکه يوه اندازه پيسې چې څوک د چا څخه پور واخلي.

غښ فاحش:

د خپل نرخ څخه په ډیر لوړ نرخ د یو شې خړخولو ته ویل کېږي، لکه د مثال په ډول: چې د یو کیلو گاز مروج قیمت په بازار کې (۳۰) افغانۍ وي او یو پلورونکی یې په (۵۰) افغانۍ په چا خرڅ کړي.

آ- لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

- ۱- ثمن.
- ۲- قیمت.
- ۳- تاجیل.
- ۴- بائع.
- ۵- مشتری.

- ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:
- ۱- تقسيط: د دین (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول دي. ( )
  - ۲- دین هغه مال دی چې په ذمه ثابتېږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

- .....
- ۷- مجله الاحکام العبدية - (ج ۱ / ص ۳۳)
  - ۸- مجله الاحکام العبدية - (ج ۱ / ص ۳۴)

دولسم لوست

بيع

انسانان په خپل ورځني ژوند کې دې ته اړ دي چې له يوله بل سره راکړه ورکړه ولري، خو خپلې اړياوې له دې لارې پوره کړي ، د فقهي کتابونو دغه چارې دبيعي تر عنوان لاندې بيان کړې دي.

د بيعي تعريف:

بيعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ويل کېږي.

بيعه شرعاً: (د بايع او مشتري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وايي.

د بيعي حکم:

دبيعي په نتيجه کې د مشتري ملکيت په مبيعه کې او دبايع ملکيت په ثمن کې ټاټېږي.

د بيعي رکن:

د بيعي رکن، ايجاب او قبول دی.

د بيعي د تړون لپارې:

د بيعي تړون په دوو طريقو سره تر سره کېږي:

۱. د خبرو له لارې.

۲. اوکله د عمل او کړنې له لارې.

د خبرو له لارې بيعه کول:

هغه ده چې د ايجاب او قبول وسيله تر سره شي.

بيعه په فعل سره يا د تناطې بيعه:

دا بيعه په عملي راکړه ورکړه باندې تر سره کېږي، که څه هم ايجاب او قبول ورسره نه وي، لکه:

دودوی، پلورونکی مخ ته یو څوک د دودوی، مروج قیمت بردي او یوه دودوی ورڅخه اخلي.

د لفظ د ویلو په ځای په ورکړي سره دبیعي څو مثالونه وړایاست. او همدارازدبیعي ترون

عملایتمیل کړی.

لاندې پوښتنو ته څو اوبه وړایاست:

۱. د دې لوست اصطلاحات بیان کړی.
۲. د بیعي حکم څه دی؟
۳. د بیعي رکن څه دی؟ اوبه څه شی بیعه ترسره کبړي؟
لاندی جملی په مناسبو کلمو بشپړي کړی:
بیعه په لغت کي: ..... او شرعا:.....ته وايي.

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کي ولیکی.

.....
۹- فقه المعاملات - (ج ۱ / ص ۷)

۱۰- درر الحکام شرح غرر الاحکام - (ج ۶ / ص ۱۵۱) - تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۰ / ص ۲۲۸)

۱۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۵) - الغنایة شرح الهدایة - (ج ۸ / ص ۳۶۸)
۱۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۷)

د بيعي شرطونه

وروسته له دې چې دبيعي له تعريف او د ترسره كيدلو له څرنگوالي سره آشنا شوو، اوس غواړو چې دبيعي شرطونه وپيژنو، ځكه د شرط پاتې كيدل د بيعي د صحت مانع گرځي، او دشرائطو مراعاتول د شخړو مخنيوي كوي.

شرط په لغت كې: علامي او نښي ته وايي.^{۱۳}

په اصطلاح كې: شرط دى ته ويل كېږي چې د هغه د وجود پورې د بل شي وجود تړلى وي، او له هغه څخه پرته نه ترسره كېږي، لكه اودس چې دلمانځه لپاره شرط دى.^{۱۴}

د بيعي شرطونه په څلور ډوله دي:

۱. د انعقاد شرطونه.^{۱۵}
۲. د نفاذ شرطونه.^{۱۶}
۳. د صحت شرطونه.
۴. د لزوم شرطونه.^{۱۷}

لومړى:

(د انعقاد شرطونه) په لاندې ډول دي:

۱. عقد كړونكې بايد د عقل او پوهې خاوند وي، نو د لېوني او د پلوهه كوچني چې دښه اولد تميز نه شي كولاى عقد نه صحيح كېږي.
۲. عقد كړونكې بايد له يوه كس څخه زيات وي، يعنې په بيعه كې له دواړو اړخونو څخه يو تن عقاقد نه شي جوړيدلى، چې هم خرڅونكې او هم اخيستونكې اوسي، ځكه يو شخص هم قابض (اخيستونكې) او هم ورسپارونكې (خرڅونكې) نشي كېدلاى.^{۱۸}

- ۱۳- العنايه شرح الهدايه - (۱ / ۴۱۴)
- ۱۴- رد المحتار - (ج ۳ / ص ۲۴۲)
- ۱۵- درر الحكام شرح مجلة الاحكام - (۱ / ۹۲)
- ۱۶- درر الحكام شرح مجلة الاحكام - (۱ / ۹۵)
- ۱۷- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۹)
- ۱۸- بدائع الصانع - (۵ / ۱۳۶)

۳. قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی او قبول بل شی دا بیعه نه تر سره کيږي، لکه بايع چي ووايي: ما دغه کتاب په لس افغانی در باندې خرڅ کړه، او مستري ووايي: ما هغه قلم په لس افغانی در څخه واخيست.

۴. ایجاب او قبول باید په داسې الفاظو سره وي چې فی الحال د عقد د سرته رسولو او د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي پرهغو الفاظو بیعه نه منعقد کيږي. لکه چې ووايي: زه به دا قلم په تا باندې خرڅ کړم. او یا دا چې اخيستونکي ووايي: زه به دا قلم له تا څخه واخلم.

۵. د متعاقدينو د بيعې د مجلس یو والی: که د متعاقدينو څخه یو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه ترسره کيږي.

۶. د بيعې شتون: بيعه باید شتون ولري، له دې امله دهغه شي خرڅول چې موجود نه وي نه ترسره کيږي، لکه دهغې ميوې بيعه چې تر اوسه یې گل نه وي ښکاره کړی.

۷. بيعه باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله دشرابو، او خنزیر بیعه دمسلمان لپاره نه صحیح کيږي.

۸. بيعه باید د پلورونکي ملکیت وي.

۹. بيعه باید د تسليم کیدلو قابلیت ولري، دهغه شي بیعه نه منعقد کيږي چې بايع یې له تسليمولو څخه عاجز وي، لکه په هوا کې د یوه مرغې خرڅول.

.....
۱۹- بدائع الصنائع - (۱۳۵/۵).

۲۰- البحر الرائق شرح کنز اللقائق - (ج ۱/۵ ص ۴۳)

زده دولتي، تي په درویني ځول د بیعی د سرطوبو په هحله یو له بل سره دښوولحي په مرسته مباحثه وکړئ.

دویم:

د نفاذ شرطونه:

۱. ملکیت یا د ملکیت ولایت: د چا په ملک اومال کې د تصرف حق لرل په دوو طریقو تړلاسه کېدای شي.^{۲۱}

آ- د نیابت له لارې: چي د مال یا حق خاوند د خان پر ځای بل څوک وټاکي لکه وکالت.

ب- د شارع له لارې: هغه حق چي د شارع لخوا چاته ورکړ شوی وي، لکه د پلاور لایت د واړه ځوی په ملک کې.

۲. په میمه کې باید له بایع پرته د بل چا حق نه وي.^{۲۲}

درېم:

د بیعی د صحت شرطونه:

۱. بیعه باید په مؤقته توگه نه وي، نوکه داسې وولایي: (دغه قلم د یوی ورځي لپاره خرڅوم) دغه بیعه نه صحیح کېږي.

۲. بیعه باید معلومه او مشخصه وي، که بایع وولایي: (له رمې څخه مې یو پیسه دریاڼدي خرڅ کړي)، او معلوم یې نکړي، دا بیعه صحیح نده، ځکه چي د مجهول شي پلورل د شخړو لامل گرځي.

۳. قیمت باید معلوم وي، که بایع مشتري ته داسې وولایي: (دا آس مې دریاڼدي خرڅ کړ په څومره چي ارزښت لري)، او معلوم یې نکړي، دا بیعه صحیح نه ده.

۴. بیعه باید له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلاً وولایي: (دغه کور دریاڼدي په دې شرط خرڅوم چي هغه په کرایه ور نکړي).

۵. بیعه باید په رضایت سره ترسره شوې وي؛ بڼه د مکره (د هغه چا بیعه چي زور وریاڼدي شوی وي) بیعه فاسده ده.

.....
۲۱- رد المحتار - (۱۱۰ / ۲۶۵)
۲۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)
۲۲۷

څلورم:

د بيعي د لزوم شرطونه:

يوه بيعه هغه وخت لازمه کېږي چې په هغې کې خپارونه، لکه: (خپار شرط او خپار رؤيت) نه وي اېښودل شوي، او که اېښودل شوي وي هغه بشپړ شوي وي.

لاندي پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. د بيعي شرطونه په څو ډوله دي؟ بيان يې کړئ.
۲. د بيعي د انعقاد شرطونه وړاندست.
۳. د بيعي د نفاذ شرطونه کوم دي؟
۴. د بيعي د صحت شرطونه بيان کړئ.

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

.....
۲۳- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۳) - البحر الرائق - (۵ / ۲۸۲)
۲۴- البحر الرائق شرح كثر المتعلق - (ج ۱۵ / ص ۴۳)

څوارلسم لوست

د بېعې ډولونه

بېعه گڼ ډولونه لري او هر ډول يې ځانگړې حکم لري، نو اړينه ده ترڅو بېعه د حکم له پلوه وپېژنو.

د بېعې ډولونه:

بېعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحیحته نافذه لازمه بېعه^{۲۵}:

دا هغه روا بېعه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحیحته وي، نه د چا حق وروپورې تړلی وي، او نه په کې له څيارونو څخه كوم څيار موجود وي.

حکم يې: د تړون څخه وروسته سمدلاسه د مشري ملکیت په کې ثابتېږي.^{۲۶}

۲. صحیحته نافذه غير لازمه بېعه:

دا هغه روا بېعه ده چې د كوم چا حق وروپورې تړلی نه وي، خو يو له څيارونو څخه بېکې يو څيار شرط گرځول شوې وي.

حکم يې: په دې صورت کې مېعه د بايع (پلورونکي) د ملکیت څخه نه ځار چېرې او د مشري په ملکیت کې نه تر هغه داخليږي تر څو چې څيار شتون ولري، همدا راز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحیحته موقوفه بېعه:

دا هغه بېعه ده چې د بل چا حق وروپورې تړلی وي، لکه يو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته څرخ کړي.

حکم: په دې صورت کې د ملکیت ثابت کېدل د اصلي مالک د اجازې پورې تړلی دی.^{۲۷}

۴. فاسده بېعه:

دا هغه بېعه ده چې د اصل له مخې صحیحته وي خو د صفت له مخې صحیحته نه وي، يعنې د صحت كوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

۲۵ - صحیحته بېعه هغه بېعه ده چې په روا توگه، د ايجاب او قبول له لارې د مال بدلول په مال ترسره شي، او اثر

(ملکیت) يې په مېعه او ثمن کې څرگند شي.

۲۶ - درر الحکام شرح مجله الاحکام - (۱ / ۹۵) - رد المحتار - (۱۸۸ / ۱۸۵).

۲۷ - شرح المجله الاناسي: ۳۴۳ - منابع الصناعات - (۱۱ / ۹۴) البحر الرائق - (۱۵ / ۴۸)

د فاسدي بيغي حکم: په مبيعه يا ثمنو کي ملکيت په قبضولو سره ثابتېږي، په دې صورت کي د مبيعي او ثمن په قبض کولو سره ملکيت ثابتېږي، خو معتقدين هر يو کولای شي چې بيغه فسخته کړي خو فساد لري او د شخصو مخنيوی وشي، لکه په ثمن کي جهالت، او يا کوم بل داسي شرط کيښودل چې د بيغي د تقاضا خلاف وي.

۵. باطله بيغه:

دا هغه بيغه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسي چې:

آ- انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د ليرني سړي بيغه، يا د داسي ماشوم بيغه چې د بڼه او بد تميز ونه لري.

ب- مبيعه مال نه وي، لکه په اوسني زمانه کې د انسان خرڅول.

د باطلې بيغي حکم: په باطله بيغه کې ملکيت نه ثابتېږي. ۲۸

فعايت

زده کوونکي دې په پنځو ډلو ووېشل شي، بيا دې هر ه ډله د بيغي د لاندې ډولونو صورتونه بيان کړي:

۱- باطله بيغه. ۲ - فاسده بيغه. ۳ - نافذه لازمه بيغه ۴ - نافذه غير لازمه بيغه. ۵- موقوفه بيغه.

ارزونه

۱. بيغه خو ډولونه لري؟
۲. نافذه بيغه کومه بيغه ده؟
- لاندي جملې بشپړي کړئ:
۱. باطله بيغه: دا هغه بيغه ده چې.....
۲. فاسده بيغه: دا هغه بيغه ده چې.....

کورنۍ دنده

د بيغي انواع او احکام په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۲۸- درر الاحکام في شرح مجلة الاحکام - (۲ / ۱۰۳) - الجوهره البيرة.

پنځلسم لوست

د بیعی د ډولونو دوام

په مخکې درس کې مو بیعه د حکم له پلوه وپېژنئ، اوس غواړو چې بیعه د بیعی او بیا د ثمنو له نظره وپېژنو.

د هببعی له نظره د بیعی ډولونه:

بیعه د هببعی له نظره په څلور ډوله ده:

۱- **مطلقه بیعه:** مطلقه بیعه هغه ده چې بې له کوم قید څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرف، سلم او داسې نور قیلونه ونه لري، او دا بیعه د جنس خرڅول دي په مطلقو ثمنو (لکه سپین زر، سره زر، بانک نوټونه او فازی پیسې).

۲- **۵ صرف بیعه:** دا د نغښو بیعه ده په نغښو باندي، لکه په سرو زرو چې سپین زر، یا په افغانیو کالداري، یا ډالر یا نور څه واخیستل شي.

۳- **۵ مقایضه بیعه:** دا د جنس بیعه ده په جنس باندي، لکه په یوه کمپیوټر چې موټر سیکل واخیستل شي. واخیستل شي، او جنس (مبیعه) څه موده وروسته ورکول کېږي، چې په ثمنو کې په عاجله (سمدلاسه) توگه، او په مشن (مبیعه) کې په آجله (څه ځنډ وروسته) توگه مالک ټاټیږی.^{۳۰}

فعالیت

د بیعی په پورتینو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او یو د بل سره یې توپیر په گوته کړئ.
د ثمنو له نظره د بیعی ډولونه:

بیعه د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده:

۱- **مورابعه:** په معلومه گټه باندي د مال پلورلو ته د مرابحې بیعه وايي.
لکه چې یو سری ۴۵ کیلو اوره په ۱۰۰۰ افغانیو واخلي، او وایي چې دغه وره په ۱۰۰۰ افغانیو گټه

.....
۲۹- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۳۷۲)

۳۰- المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

خرڅوڅي، او بيا يې په ۱۱۰۰ افغاننيو باندي خرڅ کړي.

۲. **توليه:** په خپل سر د يوشی خرڅولو ته د توليې بيعه وايي چې نه په کې گټه وي او نه نقصان.

لکه چې يو سړی ۴۵ کيلو اوره په ۱۰۰۰ افغاننيو واخلي، او ووايي چې دغه اوره په خپل سر خرڅوم، او بيا يې په ۱۰۰۰ افغاننيو باندي خرڅ کړي.

۳. **وضيعة:** په معين تاوان باندي د مال پلورلو ته د وضيعي بيعه وايي.

لکه په پورتنې مثال کې چې ووايي: زه دغه اوره په ۱۰۰۰ افغاننيو تاوان خرڅوم، او بيا هغه اوره په ۹۰۰ افغاننيو خرڅ کړي.

۴. **مساووه:** دا هغه بيعه ده چې جابین په کې په يوه قيمت سره اتفاق وکړي، خو د گټې او نقصان،

او يا د اخيستلو د قيمت ذکر پکې د سره نه کوي، چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طريقې راکړه ورکړه کېږي.^{۳۱}

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړايست:

- ۱- د مسيحي له نظره بيعه په څو قسمه ده؟
  - ۲- د سلم بيعه کومه بيعه ده؟
  - ۳- دثمنو له نظره بيعه په څو ډوله ده؟
  - ۴- د مړايحي بيعه کومه بيعه ده؟
- ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (×) نښه کېږئ:
۱. مقايضه بيعه: دا د جنس بيعه ده په جنس باندي. ( )
  ۲. د توليې بيعه: په خپل سر د يوه شي خرڅولو ته دتوليې بيعه وايي. ( )
  ۳. دوضيعي بيعه: په معينه گټه باندي دمال پلورلو ته د وضيعي بيعه وايي. ( )

د بيعې اقسام د مسيحي او ثمن په نظر کې نيولو سره په خپلو کتابچو کې وليکئ:

شمار لسم لوست

خيار (د خيار شرط تعريف ، او احكام يي)

په بيعه کې د خلکو د ضرورت له مخې، ځينې خپارونه رواگر خول شوي دي، چې له دې جملې څخه مهم پکې خيار شرط، خيار رويت، او خيار عيب دي، خو اړو چې په دې لوست کې خيار شرط وپېژنو.

د خيار شرط تعريف:

په لغت کې: خيار اسم مصدر دی چې (خوښلولو، ټاکلو او واک لرلو) ته وايي.
په اصطلاح کې: خيار شرط هغه واک او اختيار دی، چې يو جانب او يا دواړه لوري يې د يوې معلومې مودې لپاره د بيعې د منلو او يا نه منلو په هکله د ځان لپاره ساتي.
البته خيار شرط هغه وخت ثابتېږي چې د عقد په وخت کې يې ذکر وشي او جانبين پرې اتفاق وکړي.

د رواواي حکمت يي:

خيار د خلکو د ضرورت او اړتيا له مخې رواشوی دی، خو خلکو ته د فکر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونیول شي.^{۳۲}

د خيار شرط حکم:

په شريعت کې خيار شرط ايتنودل جائز دی، او تر هغه د اختيار د خاوند مال د هغه له ملکيت څخه نه خار جبري اود مقابل لوری په ملک کې نه داخلېږي تر څو خيار شرط شتون ولري.^{۳۳}

زده کونکي دي د خيار د گټو او د مشروعت په حکمت بحث وکړي.

.....
۳۲ - الفقه الاسلامي وآدابه - (ج ۴ / ص ۶۰۳) - العناية شرح الهاديّة - (۸ / ۴۴۶)
۳۳ - درر الحکام في شرح مجلة الاحکام - (ج ۱ / ص ۲۰۸) - الفقه الحنفي وادلته ۲ - ۳۰ - العناية - (۸ /

د خيار شرط موده:

د امام ابوحنيفه رحمه الله په نظر بايع او مشتري كولاى شي د دريو ورځو، او يا له دريو ورځو څخه كم خيار شرط كيږدى، خو له درى ورځو څخه زيات وخت جواز نه لري، او امام ابو يوسف، او امام محمد رحمهما الله وايي: كه چيرته يى يوه معلومه موده شرط كړي وي ولو كه هغه له دريو ورځو څخه زياته هم وي جواز لري.

د خيار شرط ساقط كيدل او له منځه تلل:

په لاندې امورو سره خيار شرط ساقطېږي:

۱. كله چې د خيار شرط خاوند خپل اختيار له منځه يوښي، لكه چې ووايي: ما خپل اختيار باطل كړ، بېعه مې قبوله ده او ورياندې راضى يم.
۲. د خيار د خاوند لخوا داسې كړه تر سره كول چې د خيار په له منځه وړلو او د بيعې په قبولو دلالت وكړي، لكه په كور كې اوسيدل، يا د بل ميشته كول، يا د هغه خرڅول.
۳. د ضرورت له مخې د اختيار له منځه تلل، لكه د اختيار د خاوند مړينه.^{۳۴}
۴. د خيار د مودې پاى ته رسيدل.

په خيار شرط باندې د بيعې د فسخه كولو شرطونه:

۱. د عقد فسخه كول به د خيار شرط په موده كې وي، ځكه كه په دې موده كې د خيار خاوند عقد فسخه نه كړي پهلې صورت كې عقد لازميږي.
۲. دوهم طرف به د عقد په فسخه كولو باندي خبر وي.^{۳۵}

۱. له خيار شرط څخه مطلب څه دى؟
۲. د خيار شرط كله ساقطېږي؟
۳. د خيار شرط موده څومره ده؟
۴. په خيار شرط باندي د بيعې د فسخه كولو شرطونه كوم دى؟

د خيار شرط په هكله يوه مقاله وليكي، چې له لسو كرنو څخه كمه نه وي.

۳۴- الفقه الاسلامي وآدنه - (۱۱۲/۴) بحواله البانغ: ۲۷۲-۵۲، المسبوط: ۱۳/۴۲-۴۴، فتح القدير: ۱۱۷-۱۲۵، المر المختار: ۴/۵۲، ۵۷.

۳۵- الفقه الاسلامي وآدنه - (۱۱۱/۴) بحواله البانغ: ۵/۲۷۳، تبين الحقائق: ۴/۱۸.

اولسم لوست

خيار رویت

په تیر لوست کې مو خيار شرط وپيژانده، په دې لوست کې غواړو خيار رویت وپيژنو.

خيار رویت:

رویت په لغت کې: لیدلو ته وايي.

او په اصطلاح کې: د مال د لیدلو په وخت کې مشتری ته د بيعې د منلو او نه منلو واک ته خيار رویت وايي.

البته خيار رویت هغه وخت ثابتېږي چې مشتری داخيستلو په وخت کې مال نه وي ليدلي.

د خيار رویت د ثبوت وخت:

مشتری چې مال وروني په همدې وخت کې ورته اختيار ثابتېږي، له هغه څخه مخکې ورته اختيار نه شته، حتی که مشتری مخکې له لیدلو بيعه قبوله کړي بياهم بيعه نه لازميږي، او خيار هم نه ساتيږي.

د خيار رویت حکم:

مشتری د مال د لیدلو په وخت کې اختيار لري چې بيعه فسخه کړي او بايې قبوله کړي.^{۳۱}

د خيار رویت احکام:

۱. که د خيار رویت خاوند هغه شی خرڅ کړي چې ليدلی يې نه دی، نو خپل اختيار له لاسه ورکوي.

۲. څوک چې د خيار رویت خاوند وي او مر شي، خيار يې باطل گرځي، او ورڅو ته يې نه انتقالېږي.^{۳۲}

۳. خيار رویت معين وخت نه لري، تر هغه پورې به خپل حال پاتې کېږي تر څو چې يې باطلوونکی او د منځه وړونکی سبب پيدا نه شي.

۳۱ - تحفة الفقهاء - (ج ۲ / ص ۸۲)

۳۲ - کتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۱۸۷)

۴. د وکیل لیدل کټ مټ د مشتری د لیدلو په څېر وي، نو کوم شی چې وړيني هغه بېرته نشي گرځولای مگر دا چې کوم عیب ولري.

۵. که چا کوم شی پخوا لیدلی وي او بیا یې له څه مودې څخه وروسته واخلي، نو که هغه شی پخپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې څپار ورته نشته، او که په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی و په دې صورت کې، د اخیستلو یا نه اخیستلو اختیار لري.^{۳۸}

فعالیت

د څپار رویت گټې په انفرادي او یا گروهې توگه بیان کړئ .

ارزونه

۱. څپار رویت څه ته ویل کېږي؟
  ۲. څپار رویت کله ثابتېږي؟
  ۳. د څپار رویت حکم څه دی؟
- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (۲) او د غلطو جملو مخې ته د (۴) نښه کېږدئ:
۱. د څپار رویت خاوند چې مړ شي څپار یې باطلېږي. ( )
  ۲. څپار رویت موقت ندی، او تر هغه پورې په خپل حال پاتې کېږي چې باطلوونکی یې نه وي پیداشوی. ( )
  ۳. د وکیل لیدل د مشتری د لیدلو په څېر نه دي. ( )

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

اتلسم لوست

خيار عيب

له خيار شرط، او خيار رؤيت د پېژندلو څخه وروسته غواړو په دې لوست کې خيار عيب وپېژنو.

د خيار عيب تعريف:

د مشتري راخيستونکي هغه خيار ته ويل کېږي چې له امله يې عيبجن مال (مبيع) بېرته بېلغ (د مال خيستن) ته رد کولای شي.^{۳۹}

د شروعات حکمت يې:

بېلغ او مشتري يو پر بل دا حق لري، چې يو بل ته سالم او له عيب څخه پاک مال ورکړي، او که يو بل ته عيب جن شي ورکړي نو شريعت ورته ددې اختيار ورکوي چې مال يې بېرته ور رد کړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه ورباندې لارم نه شي چې هغه ته پکې تاوان وي.^{۴۰}

د عيب ټول:

په حليت کې رسول الله ﷺ فرمائي: (مسلمان د مسلمان وروړي، او مسلمان ته دا روانه ده چې بېخپل وروړي يا نلې عيبجن شي ويلوړي، مگر دا چې د هغه عيب ور په گوته کړي).

او فرمائي: (که بېلغ او مشتري په بېعه کې صداقت وکړي او حقيقت بيان کړي؛ بلدي بېعه کې به يې برکت واپول شي، او که دروغ وولې او عيب يې پټ کړي نو د بېعې برکت به يې له منځه ولاړ شي).^{۴۱}

د خيار عيب حکم:

د متعاقبينو هر يو اړخ چې په مېعه يا ثمنو کې په عيب خېر شي کولای شي چې هغه شي بېرته رد کړي.

د خيار عيب د ثبوت شرطونه:

۱. عيب بايد مخکې له عقد څخه موجود وي، که چېرې عيب له تسليمولو او سپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پېدا شي، په دې صورت کې د خيار عيب واک نه لري.
۲. د هغه عيب په هکله مشتري اوبا بېلغ ته د خيار عيب واک ورکول کېږي چې د عقد اوقېض په وخت کې په هغه عيب خېر نه وي، او که چېرې د عقد او يا قبض په وخت کې ورباندې خېروي نو بيا ورته خيار نه شته. ځکه په هغه وخت کې دې دلالتا ورباندې راضي و.
۳. مشتري بايد د عقد پړوخت کې له عيبنو څخه ابرا نه وي کړي، خو که چېرې يې د عيب سره مېعه قبوله کړي ويا په مشتري ته خيار نه شته، ځکه چې په دې حالت کې دې پخپله خپل حق له منځه وړي دی.^{۴۲}

۳۹ - البحر الرائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۳۹۸)

۴۰ - العيانه شرح الهاديّة.

۴۱ - تسنين الحقائق - (ج ۱۰ / ص ۳۶۵) - رواه ابن ماجه - والحاكم والطبراني واحمد.

د خيار عيب احكام:

۱. که چيرې مشتری په بيهه کې له عيب څخه خبر شي نو دی اختيار لري:

که غواړي ميعه واخلې نو په ټولو ثمنو (باد شوي قيمت) به يې اخلې، د عيب په صورت کې ميعه رد کولای هم شي، خو دا حق نلري، چې ميعه وساتي او د عيب په مقابل کې د بايع څخه تاوان وغواړي، مگر دا چې مقابل لوري يې ورسره ومني.^{۴۳}

۲. که چيرته ميعه د مشتری په لاس کې صيجه شوي او بيا وروسته په هغه عيب هم خبر شي چې له بايع سره د موجوديت په وخت کې وو، نو مشتری دا حق لري چې له بايع څخه د عيب د نقصان غوښتنه وکړي، او مال دې بېرته نه ورکوي، مگر دا چې بايع له عيب سره په بېرته ردولو راضي وي.

فعاليت

ارزونه

شاکر له ذبيح الله څخه يو موټر واخيست او د دې موټر ماشين په هره اونۍ کې يو ليتر موبلايل کموي، نو شاکر دعوه کوي چې دا عيب دی او ذبيح الله منکر دی نو دې مسئلې حل څه دی؟

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړايست:

۱. خيار عيب تعريف کړئ.
۲. د مشروعيت حکمت يې څه دی؟
۳. څه شی عيب بلل کېږي؟
۴. د خيار عيب د ثبوت شرطونه کوم دی؟
- ب- د صحيح جملو په وړاندې دا ( ) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کېږدئ:
۱. کله چې مشتری په انجستل شوي مال کې عيب پياکړي، اختيار لري، که خوښه يې وه د ټولو پيسو په مقابل کې يې دې قبول کړي او که خوښه يې نه وه بېرته دې يې رد کړي، خو د ساټلو سره د نقصان د غوښتلو حق نه لري. ( )
۲. که مال د مشتری په لاس کې صيجن شي او بيا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بايع په وړاندې بل عيب هم موجود و، مشتری کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ( )

کورنۍ دنده

د خيار عيب په هکله يوه مقاله وليکئ.

.....
۴۲ - الفقه الاسلامي و آرائنه - (ج ۴ / ص ۶۱۵)
۴۳ - العيانه شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۷)

منعه شوي بيعي (باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحیحې او روا بيعې مو وپېژندلې، غواړو منعه شوي او ناروا بيعې هم وپېژنو،
ناروا بيعې په درې ډوله دي: باطله بيعه، فاسده بيعه او مکروه بيعه.

د باطلې بيعې تعريف:

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وايي.^{۴۴}

په اصطلاح کې باطله بيعه: هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې يې خلل وي، لکه د لېوني او يا د واړه ماشوم بيعه، او يا دا چې مبيعته مال نه وي، لکه د خنزير د غوښې پلورل.^{۴۵}

حکم يې:

په دې بېمه باندې ملکیت نه ثابتېږي، که مشتری (اخيستونکی) مبيعته يې قبض کړي وي او يانې نه وي قبض کړي.^{۴۶}

د باطلې بيعې د احکامو توضیح:

- هر هغه شی چې د بيعې په رکن کې خلل رامنځ ته کړي هغه باطلوونکی دی لکه په اوسني زمانه کې د انسان خرڅول.^{۴۷}
- د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبيعته يې وگرځوي، دا بېمه باطله ده، ځکه چې دلته د بيعې رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.
- په پيسو باندې د غير متقوم مال لکه د خنزير او شرابو اخيستل باطله بيعه ده، ځکه مقصد په بېمه کې د مبيعې ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخيستل کېږي.^{۴۸}
- لا مالکه شي پلورل باطله بيعه ده، لکه د بحر په اوبو کې د ماهي پلورل، اوبيا لکه په هوا کې د مرغله پلورل.^{۴۹}

۴۴- درر الحکام فی شرح مجلة الاحکام - (ج ۱ / ص ۱۰۱) - ۴۲۳. مختار الصحاح - (۱ / ۷۳۳)
 ۴۵- درر الحکام فی شرح مجلة الاحکام - (ج ۱ / ص ۱۰۱) - ۲۰۱. تبیین الحقائق (۱۱ / ص ۵۶).
 ۴۶- مجلة الاحکام ۷۳. رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۴۱)
 ۴۷- درر الحکام - (ج ۶ / ص ۲۴۹) - العیایة شرح الهدایة - (ج ۹ / ص ۹۰). البحر الرائق ۲۱۱۶
 ۴۸- هداية: ۵۳۱۳ - مجمع الأنهر - (ج ۵ / ص ۲۴۳). رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۲۷)
 ۴۹- مجمع الأنهر فی شرح ملقئ البحر - (ج ۵ / ص ۲۴۱)

ارزونه

آ- لاندی پوښتنو ته ځواب وړایاست:

۱. باطله یچه تعریف کړئ.
۲. د باطلې بیعې حکم څه دی؟
۳. د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

کورنی دنده

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

שלם لوست

ښکاره بلنه

د ښکاره بلني پيل:

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلې توان يې پيدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دين او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې او رېدلې او ځينې مسلمانان د خپل دين په خاطر زورېدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په څرگنده او ښکاره بڼه پيل شوه او لاندې آيت نازل شو.

((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ)) الشعراء ۲۱۴

ژباړه: او خپل نږدې خپلوان (د الله ﷻ له عذابه څخه) وويروه.

د خپلوانو بلنه:

کله چې پورتنی آيت نازل شو، نو پېغمبر ﷺ خپل قوم (بنې هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه يې هغوی ته وفرمايل:

((د يو قوم لارښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وايي، قسم په الله ﷻ چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی يم، قسم په الله ﷻ چې تاسې به داسې مړه شئ، لکه څنگه چې مو خوب وږي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنگه د خوب څخه راپورته کېږئ بيا به د خپلو کرو پورښته در څخه کېږي، يا به تل پاتې جستېځئ او يا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابوطالب وويل: مور، په ډېره مېړانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښوونې او نصيحتونه منو ستا د خبرو تصديق کوو، دلته د قوم ټول مشران راپورل شوي دي چې زه هم يو له هغو څخه يم او تر ټولو زياتې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی يې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خداي ﷻ ترڅو چې زه ژوندی يم له تا څخه به ساتنه او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرني

دين څخه زړه نه شم صبرولى.

ابولهب وويل: قسم په خداى ﷺ چې دا د شرم كار دى، مخكې له دې چې نور بې محبه ونيسي، تاسو د هغه مخنيوى وكړئ.

ابو طالب وويل: قسم په خداى ﷺ تر څو چې ژوندى يم له هغه څخه به دفاع كوم.
د صفا غونډۍ پر سر:

كله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب له مالاتر څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پرسر وخت او په لور اواز يې ناري كړې: اى خلكو! پاڅېږئ راويښ شئ او ځان د دېښمن څخه وژغورئ! لكه څرنگه چې قرېش د داسې غږ په اورېدو سره راټولېدل، دلته هم ټول يو ځاى راغونډ شول.

رسول الله ﷺ دوى ته وفرمايل: كه چېرې زه تاسو ته ووايم چې د مكې د غرونو تر شا يو لوى لښكر راغونډ شوى دى او غواړي چې پر تاسو يرغل وكړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوى وويل: هو! موږ تر اوسه له تا څخه پرته له رښتيا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله ﷺ وفرمايل: همدا رنگه زه تاسې له يوريقني راتلونكي عدابه ونيروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بيا يې وفرمايل: اى بني كعبو! اى بني مره و! اى بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم يې هم واخيست او هغوى ته يې وويل: په ايمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هيڅ كولاى نه شم، مگر دا چې په دنيا كې تاسو سره خپلوي ولرم او بښگڼه درسه وكوم، خو په آخرت كې زه ستاسو هيڅ مرسته نه شم كولى.

د ابولهب خبر كون:

پر دغه مهال ابو لهب رسول الله ﷺ ته وويل: برباد او تباه شې، ايا تا موږ د دې لپاره راټول كوي يو؟ نو بيا دا آيت (رَبُّنَا يَا أَيُّهَا لَهْبٌ وَتَبُّنَا ۱ مَا آتَيْنَاكَ مَالَهُ وَمَا كَسَبْتَ ۲) چې د ابو لهب پر دايمي هلاكت او تباهي څرگنده دليل و نازل شو.

فعاليت

له خپلوانو څخه د باني د پيل حكمت څه و؟ څرگند يې كړئ.

اسلامي دعوت سره د قریشو د بنهني:

قریشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقات یې له منځه ولاړ نشي او له بت پرستی د دین مشري او گټې یې له لاسه ونه وځي، لدې امله یې په مخالفت او ډېر سخت غیرگون لاس پورې کړ.

د دې لوست گټې:

- ۱- د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې بېل د وخت د شرایطو او حالاتو سره سمون ولري.
- ۲- د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستندویو او پلویانو شتون اړین دی.
- ۳- د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځینو مغرضینو مخالفت باید د ملیوسی او پینیمانی

الف: لاندینو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- رسول الله ﷺ د انذار آیت له نازلېدو وروسته تر هر څه دمخه څه وکړل؟
  - ۲- د صفا غونډۍ پر سر قریشو ته د رسول الله ﷺ د ویناوو مفهوم په لنډه ډول بیان کړئ.
  - ۳- اسلامي دعوت سره د قریشو د مشرانو د دښمنۍ لامل څه و؟ څرگند یې کړئ.
- ب: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.
- ۱- وروسته د ((وَأَنذَرُ عَشِيرَتِي الْأَقْرَبِينَ)) آیت له نازلېدو څخه پیغمبر ﷺ خپلوان راټول کړل او هغوی یې په ټولنیزه توګه اسلام ته راوبلل. ( )
  - ۲- پیغمبر ﷺ د صفا غونډۍ پر سر د قریشو مختلف قبایل اسلام ته راوبلل. ( )
  - ۳- د هجرت په څلورم کال اسلام ته بڼه په بیکاره ډول پیل شوه. ( )

د لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې ولیکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

يوونيشتم لوست

د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زيارينو منع کول

د دعوت له ښکاره کېدو څخه زياته موده نه وه تېره شوی چې قریش د يوې بې غمبزي سره مخامخ کېدونکي وو او هغه مکې مکرمې ته د زيارينو د راتگ مراسم وو، هغوی پوهيل چې دغه زيارين د جزيرۃ العرب له مختلفو سيمو څخه مکې مکرمې ته راځي او رسول الله ﷺ به اړومرو د هغوی سره کښه کوي. د هغوی غورونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسېږي، نو مخکې له دې چې هغوی د محمد ﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتياطي تدابير ونېول شي، ترڅو د دې کار مخنيوی پرې وشي.

د وليد بن مغیره سره مشوره:

د دې خبرې لپاره ټول وليد بن مغیره ته د مشورې لپاره ورغلل. وليد وويل: د محمد ﷺ په هکله بايد په يوه خبره راخوند شو او بېلې بېلې خبرې ونکړو، ټولو وويل:

ته ښه وايي:

وليد وويل: تاسې خپل نظر وړاندې کړئ، زه به بې واروم.
هغوی وويل: موږ وايو چې محمد ﷺ کوډو گر دی.
وليد وويل: قسم په الله ﷻ چې هغه کوډو گر نه دی، موږ کوډو گران ليدلي دي، دی هغو ته ورته والی نه لري.

قریشو وويل: موږ به ووايو چې لېونی دی.
وليد وويل: هغه لېونی نه دی، موږ لېوانيان ليدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه بې خوده دی او نه بې واکه، او نه بې ځايه خبرې کوي.
هغوی وويل: و به وايو چې شاعر دی.
وليد وويل: شاعر هم نه دی، موږ شعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅکله هم شعر ته

ورته نه دي.

هغوی وویل: مور به دا ووايو چې ساحر دی.

وليد وویل: نه، هغه ساحر هم نه دی، مور ساحران ليدلي دي، د هغه کړني او حرکات د ساحرانو په څېر نه دی.

د قریشو اتفاق پر دې چې محمد ﷺ ته ساحر ووايي:
قریشو وویل: نو څه ووايو؟

وليد وویل: قسم په الله ﷻ چې د ده خبرې ډیرې خوږې، رښتینې، ژورې او ځانګې بې مېوه لرونکې دي، تاسې چې د ده په هکله څه وايئ له ډاګه برښي چې خبره مو غلطه ده.

یوازې یوه خبره د ده په هکله ویلې شو او هغه دا چې وویل: هغه ساحر دی. داسې یو ساحر یې له خان سره راوړی دی چې پلار له زویه، ورور له وروره، مېړه له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي او یو د بل دښمن ګرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره څپاره شول.

وليد بن مغیره د وحی په هنداره کې:

د ولید بن مغیره په هکله د مدثر سورت آیتونه نارل شول چې د ده کړنې په کې ډګر شوي دي. الله تعالی فرمایي: (رأیه فکر و قدر ۱۸ فقتل کیم قدر ۱۹ ثم قتل کیم قدر ۲۰ ثم نظر ۲۱ ثم عیس و یسر ۲۲ ثم ادبر واستکبر ۲۳ فقال ان هذا الا سحر یوتر ۲۴)

ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه یې ولگوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لگولو دي دی ټپه شي، بیا ښه څېر شو، بیا یې تندې تړیو او خوله یې ګډه کړه، بیا یې شا کړه او لویي یې وکړه او ویي وویل: دا قرآن هغه اغیزمن جادو او ساحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.

د قریشو د سپسي پلي کول:

د دې لپاره چې قریش خپله دسيسه او توپنه په سمه توګه پلې کړي، نو زیات شمېر خلګ یې وټاکل، ترڅو د کعبې شریفې زاینږن پر محمد ﷺ باندي، بډاګمانه کړي چې د دې کار د پرمخ بیولو زیات مسؤلیت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دریغ:

کله به چې رسول الله ﷺ د دعوت لپاره د زاینږتو څیمو، تم ځایونو او د سپمي بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده ترشا خلګو ته ویل: د محمد ﷺ خبرې ونه منئ، هغه خپل پلرنی دین پرښی دی او دروغ وايي.

۱- دا فقره په آزمودنه کې شامله نه ده، یواځې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

په جزیره العرب کي د بعثت د خبر خپر بدل :
 د قریشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ گټه ونه رسول الله ﷺ د دعوت کار تر هغه ځایه ورساوه چې قریشو یې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زایرین د رسول الله ﷺ د دعوت او بلني شخصه خبر شول او د هغوی په ستنېدو سره د بعثت خبر په جزیره العرب کي خپور شو.

د لوست گټي :

۱. د حق دعوت منکران بلدي هڅه کي وه، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنیوی وکړي.
۲. دخپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او هلند او په دې لاره کي د هر ډول ممکن فرصت شخصه استفاده کول.
۳. د منکرینو د دسیسو سره سره، د حق دعوت بیا هم پر مخ ځي او خپله لاره پرانیزي.

الف: لاندینيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د مکي مکرمي زایرینو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنیوي لپاره قریشو څه تدابیر ونيول؟
  - ۲- د دې لوست گټي څرگندي کړئ.
  - ۳- ولید بن مغیره قریشو ته څه مشوره ورکړه؟
- ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- قریش د مشورې لپاره ( ) ته ورغلل.
  - ۲- د قریشو غوټه شوي خبره دا وه چې ووايي ( ) دی.
  - ج: د صحیح عبارت په وړاندې د ( ) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (×) نښه کېږدئ.
  - ۱- قریش د مشورې لپاره ابو جهل ته ورغلل. ( )
  - ۲- د رسول الله ﷺ د بعثت خبر د مکي مکرمي د زایرینو په مرسته جزیره العرب کي خپور شو. ( )

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبير او خپلي ژبه يوه لنډه مقاله وليکئ.

دوه ويستم لوست

د مخالفينو لخوا د دعوت د خير بدو مخنيوي

د دعوت د مخنيوي لپاره د قریشو نوري دسيسې:

کله چې قریش په دې خبره پوه شول چې محمد ﷺ له جمل دعوت څخه نشو گرځولی، نو يو ځل بيا انديښمن شول او د اسلامي دعوت د مخنيوي لپاره يې لاندینې دسيسې وکارولې.

- ۱- ماندي، ټوکي کول، سپک او دروغجن گڼل: مشرکينو په دې توگه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معيوبانو د ضعيفولو هڅه کوله او پيغمبر ﷺ ته به يې سپکي سپوري ويلې کله به يې لېوني او کله به يې دروغجن او جادوگر باله.

- ۲- د رسول الله ﷺ د لارښوونو په هکله باگمانې او شکونه پيدا کول (ايجابول) او د خلکو په وړاندې يې بې اغيزه ښکاره کول.

- ۳- قرآن کریم په بې زړو کيسو ته ورته او مشابه گايه.

د مشرکينو يوه بله هڅه:

مشرکانو د دعوت د مخنيوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې د دغو هلو ځلو څخه يو هم رسول الله ﷺ ته د قریشو د استازي عتيبه بن ربيعه وړانديز و، عتيبه رسول الله ﷺ ته د ډېر مال، د قریشو د مشرکي او د هر ډول دنيوي غوښتنو د بشپړولو وړانديز وکړ، خو رسول الله ﷺ د هغه په ځواب کې وويل: زه د دې لپاره نه يم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او يا پر تاسو مشرکي وکړم، بلکې زه الله تعالی ستاسو لپاره رسول رالېږلی يم، پر ما د الله ﷻ کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زيری درکونکی او له دوزخ نه وېر ونکی اوسم.

د دې لوست گټې:

۱. کله چې يو بلونکی (داعي) سپېڅلی وي، هيڅ ډول توره نه او افتراگانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونيسي.

۲. که چیري مسلمانان د دعوت په لاره کې د ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولني د اصلاح لپاره هڅه وکړي.
۳. د ټولني اصلاح د اسلام د مبین دین د لارښوونو په پلي کولو سره د دنیا د هر مال او متاع څخه لور او غوره کار دی او دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

ارزونه

- ۱- قریشو د رسول الله ﷺ په وړاندې له نورو کومو دسایسو کار واخیست؟
- ۲- عتبه بن ربیعہ رسول الله ﷺ ته د څه وړاندیز وکړ؟
- ۳- رسول الله ﷺ د عتبه بن ربیعہ وړاندیز ته څرنگه ځواب ورکړ؟
- ۴- د دې لوست گټې په لنډه ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توگه وليکئ.

دري ويستم لوست

ابوطالب ته د قریشو د پلاوي ليرل

قریشو په ډېر جديت سره د دعوت د مخنیوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصیت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر گران او عزتمن و څه تدابیر ونیسي.
وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پایلې ته ورسېدل، چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمد ﷺ د دعوت مخه ونیسي.

ابوطالب ته د قریشو پلاوی:

خړنگه چې ابوطالب د قوم سپین بزوری و، له دې امله یې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې یې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول الله ﷺ ملاتړ، حمایت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قریش په داخلي اختلافاتو کې ښکېل نشي، ابوطالب ته ورغلل، ترڅو دعوت د مخنیوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قریشو او محمد ﷺ ترمنځ داسې یو تړون لاسلیک کړي چې د هغه پر بنسټ محمد ﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې یې چې هر امتیاز غواړي هغه ته به ورکړل شي.

ابوطالب خپل وراړه محمد ﷺ راوغوښت او هغه ته یې وویل: گرانه وراړه!
دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول الله ﷺ وړاندیز:

کله چې رسول الله ﷺ د خپل تره څخه د مشرکینو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته یې وویل: زه دوی

بیراځي یوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله نو خدای تعالیٰ به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سرلوری ور په برخه کړي.

ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د یوې کلمې په ویلو به ټولو امتیازاتو خاوند شي.
ابو طالب وویل: هغه کلمه څه ده؟ پیغمبر ﷺ وفرمایل: تاسو د (لا اله الا الله) کلمه ووايي. د دې خبرې په اورېدو سره د قریشو مشران مایوسه او ناامېده شول او ویې ویل:

په الله ﷻ سوگند چې دی به هېڅکله هم ستاسو غوښتنې ونه مني.
په بل روایت کې راغلي دي کله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب خبرې واورېدلې، نو په دې فکر شو چې شاید تره یې د ده له ملاتړ څخه لاس اخیستلی دی، نو خپل تره ته یې داسې وویل: گرانه کاکا! قسم په خدای ﷻ دی که چېرې دوی لمر په ښي لاس او سپوږمۍ په کښي لاس کې رانه کېږدي (یعنې د ځمکې او د هغې د چاپېریال واک او اختیار راکړي) او له مانه وغواړي چې د توحید دعوت پریږدم، نو زه به هېڅکله رادعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام وروکړم چې یا زه برېښم او یا په دې لار کې شهید شم.

ابو طالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړ او ورته یې وویل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم.

د لوست گټې:

۱. د اسلام د مقدس دین متابعت او هغه ته بلنه، د دنیا له ټولو امتیازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښايي چې د دنيوي امتیازاتو لپاره ورڅخه تنازل وکړي.
۲. ابو طالب د قریشو له خوا ټول تکالیف ورنه منل، خود رسول الله ﷺ له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

الف: ابوظالب ته د قریشو د پلاوي د لبرلو کيسه په لنډه ډول بيان کړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱- قریش دې پايلې ته ورسېدل چې ( ) ته ورشي.

۲- که چېرې دوی ( ) په ښې لاس او ( ) په کيڼ لاس رانه کېږدي.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱- د قریشو يوه ډله ابو جهل ته ورغله. ( )

۲- ابوظالب محمد ﷺ ته وويل: قسم په خداى ﷻ هېڅکله به دې هېچا ته ونه سپارم. ( )

د دې درس مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپلې ژبې او تعبير وليکئ او يو

مناسب عنوان ورکړئ.

څلورويشتم لوست

د حبشي په لور هجرت

وروسته له دې چې حضرت محمد ﷺ د بعثت په څلورم کال په بنسکاه ډول بلنه پيل کړه، د قریشو ظلم او تېری هم پر مسلمانانو پيل شو. د قریشو دغه ظلم او تېری د پنځم کال تر نيمايي خپلې لورې پورې ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنگه شوه او د دې ستونزو څخه دخلاصون په لټه کې شول. حضرت محمد ﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشي پاچا (نجاشي) يو ډېر عادل سړی دی، نو مسلمانانو ته يې د دين د ژغورلو په هيله د حبشي په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشي په لور د مسلمانانو لومړنۍ هجرت:

د نبوت په پنځم کال د رجب په مياشت کې د مسلمانانو لومړنۍ ډله چې له دولسو سپړو او څلورو بڼځو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفان رضي الله عنه په مشرۍ د رسول الله ﷺ د لور بې رقيه رضي الله عنها په گاونډي حبشي ته روانه شوه.

د دې لپاره چې قریش بې مخه ونه نيسي دا کاروان د شپې له لورې د شعيبه د بندرگاه په لور روان شو، هلته دوي سوډاگرېزي کښتۍ ولاړې وې چې دوی يې سپاره کړل او د حبشي په لور رواني شوي. قریش ډېر ژر د مسلمانانو د دې کار څخه خبر شول او د دوی د راگرځولو لپاره يې بندرگاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوی له رسېدو دمخه له هغه ځايه وتلې وه چې په دې توگه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېري څخه په امان شوه.

په دغې ډلې کې د حضرت محمد ﷺ د نږدې خپلوانو څخه څوک و؟ نومونه یې واخلئ.

د قریشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر:

د حبشي مهاجرينو ته دا خبر ورسېدل چې د مسلمانانو او قریشو تر منځ تاوتریخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قریشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د خو آیتونو له اورېدو وروسته د مسلمانانو سره یو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوي چې د قریشو مشران مسلمانان نه ازاوي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتګ نیت وکړ او د مکې په لور راروان شول، کله چې مکې مکرمې ته د یوې ورځې مزل په واین تردې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قریشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زیات شمېر مهاجرین بېرته حبشي ته ولاړل او یوازې څو تنه یې په پټه مکې مکرمې ته ننوتل.

د حبشي په لور د مسلمانانو دویم هجرت:

د حبشي د مهاجرینو د بېرته راتګ وروسته د قریشو ظلم او تېری نور هم زیات شو، نو له دې امله رسول الله ﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دویم ځل لپاره حبشي ته هجرت وکړي.

د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه یې سړي او (۱۹) تنه یې ښځې وې، د دې ډلې مشري جمع بن ابی طالب ﷺ کوله.

د لوست ګټې:

۱. هجرت کول د پیغمبر ﷺ د ستو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع ګرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو د ظلم او تېری څخه په امن شي او وکولای شي خپل دیني شعار پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.
۲. د الله ﷻ په لار کې هجرت کول او له ایمان او عقیدې څخه حفاظت د بشري تاریخ په اوږدو کې د لویو تحولاتو لامل شوی دی.
۳. مسلمان لره ښايي چې په بې بنیاده خبرو، اوازو او شایعاتو ونه غوښتې او خپل معلومات او پوهه د موثقیو منابعو څخه ترلاسه کړي.

۴. مسلمان باید تل د صبر او زخم په گاپه سمبال وي او په ځانگړي ډول کله چې حالات خراب او کرکېچن وي.

۱. حبشي ته د مسلمانانو د لومړني او دويم هجرت لنډه يادونه وکړئ.
۲. د حبشي په ډوارو هجرتونو کې د مهاجرينو شمېر وښايست.
۳. د دې لوست گټې څرگندې کړئ.

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د حبشي د مهاجرينو پر خلاف د قریشو د سپسه

حبشي ته د استازو لېونل:

دا چې مهاجرين هوسا پاتېوي ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دين په امن وي، د اكار د قریشو د مشركانو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله يې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربیعہ چې هوبښپاره او كار پوهه كسان وو، د خورا غوره او قيمتي ډاليو سره نجاشي ته ولېدل، دواړو استازو قيمتي ډالۍ دربار ته نېرودي سردارانو ته وركړي او هغه دلايل يې هم ورنه وويل چې د هغو له مخې مسلمانان بايد د حبشي څخه وشړل شي، د دربار سرداران په يوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرينو په ويستلو رضا كړي، دوى ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ يې وړاندې كړې او نجاشي ته يې وويل:

زمونږ څو تنه نابوهه ځوانان ستاسې پاچايۍ ته په پټه راغلي دي، دوى خپل دين پرېښى دى او ستاسو دين يې هم نه دى منلى، نوى دين يې جوړ كړى دى چې نه يې مور پېژنو او نه يې هم تاسې، مور د قوم مشرانو تاسو ته رالېږلي يو، ترڅو تاسې زموږ فرريان موږ ته وسپارئ.

د درباريانو سپارښتنه:

د دربار سردارانو وويل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي زښتيا راښي، سړي يې ورو سپارئ چې له ځان سره يې بوځي، خو نجاشي وويل:

دا موضوع بايد ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلايل واورېدل شي. مسلمانان يې خپل دربار ته راوغوښتل او د هغوى څخه يې پوښتنه وكړه: دا كوم دين دى چې د خپل قوم څخه پرې جلا شوي ياست؟ نه مو زموږ دين منلى او نه د نړۍ كوم بل دين؟

د مسلمانانو ويناډ ويناډ:

د مسلمانانو ويناډ جعفر بن ابی طالب وويل:

قدرمنه پاچا! مورن! پوهه وو د بتانو عبادت مو کاوه او مرداري مو خوره، زنا مورن کي څيره وه، خپلوی مورن په پاللي، گاونډي، مو زبول او زمونږ زورور په کمزوري تېری کاوه، مورن دغه ناوره عادات درلودل چې پاک الله تعالی زمونږ له منځ څخه خپل استازی غوره کړ، نسب يې مورن ته معلوم دی، په ريښتینولي، امانتداري، او نورو بتو اخلاقو سره زمونږ په منځ کي مشهور دی، مورن ته يې د يو الله ﷺ د عبادت بلنه راکړه، او د هغو بتانو او کاڼو له عبادت څخه يې منع کړو د کومو چې زمونږ پلرونو عبادت کاوه، مورن ته يې لارښوونه وکړه چې تل بايد ريښتيا ووايو، امانت پوره ورکړو، خپلوي وپالو، له گاونډيانو سره ښه ژوند وکړو، له ناروا او وينو توبولو څخه لاس واخلو، مورن يې له زنا کولو، دروغو ويلو، د یتيم د مال له خوړلو او په پاکي لمنو ښځو د تور لگولو څخه منع کړو.

مورن ته يې امر وکړ چې د يو الله ﷺ عبادت وکړو، هيڅ شی ورسره شريکي او سيال ونه گڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وگڼو، نو زمونږ قوم له مورن سره په هملي خبرو دښمن شو او مورن يې سخت ورزولو، ترڅو مورن اسلام پېرېږدو او بېرته د بتانو عبادت پيل کړو او هغه ناروا کارونه وکړو چې وراندي مو کول، کله چې دوی پر مورن ظلم او تېری پيل کړ او او ځمکه يې راباندي تگه کړه، نو ستا پاچايي مو هجرت وکړ او له تېولو څخه مو تاسي غوره وگڼلي او ستاسو په گاونډ کي مورن ته ژوند ښه ښکاره شو، اوس هيله لرو ترڅو ستاسو په خوا کي پر مورن ظلم ونشي.

د زده کونزو تکړه څخه دي یو تن د جعفر رضی الله عنه د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو ووايي.

د نجاشي څېړگڼون:

نجاشي وويل: آیا هغه څه چې ستاسو پېغمبر راوړي له ځانه سره لري؟

جعفر رضی الله عنه ځواب ورکړ: هو! بیا يې د قرآن عظیم الشان د مریم سورت څو آيتونه تلاوت کړل، نجاشي د قرآن کریم د آيتونو په اورېدو سره څېر وژړل، تر دې چې ښېر يې لنده شوه او د دربار ملهبي مشرانو يې هم وژړل چې د ژباړه امله يې به لاسونو کي نيولي کتابونه هم لاندې شول، بيا نجاشي دوی ته وويل: دا او هغه څه چې عیسی عليه السلام راوړي وو دواړه د يو څراغ رڼا ده.

صمرون بن عاص او د هغه ملگري ته يې وويل: ولاړ شئ، قسم په الله ﷺ چې هيڅکله به هم دا خلک تاسو ته ونه سپارم.

د نجاشي د ذهنيت د خرابولو کوښښ:

د هغه حسد او کينې له مخې چې د قریشو استازو په زړه کې درلوده پاچا ته يې وويل:

دوی د عیسیٰ عليه السلام په هکله يې ځايه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه يې پوښتنه وکړه، جعفر رضي الله عنه ورته وويل: موږ د حضرت عیسیٰ عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ پېغمبر موږ ته راوړي دي. هغه د خدای جل جلاله بنده، د خدای جل جلاله پېغمبر او د خدای جل جلاله روح او کلمه ده چې ياکې او پيغلي يې يې مريم ته يې القا کړه. نجاشي د ځمکې څخه يو ډکې راپورته کړ او وېي ويل: قسم په الله جل جلاله چې د عیسیٰ عليه السلام حقيقت د دې ډکې په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زيات نه دی.

نجاشي مسلمانانو ته وويل: ولاړ شئ! زما د پاچاهي په حدودو کې به بشپړ ډاډه سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته تاوړه خبرې وکړي، نوزه به اړو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست گټې:

۱. څوک چې د چا نماندگي کوي، لازمه ده چې هغه پوره زړکه، باخبره او د منطق خاوند وي.
۲. د حضرت عیسیٰ عليه السلام په هکله د واقعي مسيحيت او اسلام ترمنځ کوتم توپير نه لېدل کېږي.
۳. پر قاضيانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نښايي فيصله صادره کړي د دعوي د جانيانو دلايل او نظريات واورې.
۴. که د اسلام د بنسټيز نظريات چالاکه او زړکه هم وي، بيا هم د پوه او هوښيار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندې ماتې خوري.

د دې لوست څخه چې نورې گټې اخيستل کېږي هغه بيان کړئ.

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱- د دې لوست مهم ټکي په لنډه ډول بيان کړئ.

۲- عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د مهاجرو مسلمانانو د دين په هکله نجاشي ته څه وويل ؟

۳- جعفر بن ابي طالب عليه السلام ته د اسلام د بنسټگو په هکله څه وويل ؟

۴- عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د عيسى عليه السلام په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وويل ؟

۵- جعفر بن ابي طالب عليه السلام د عيسى عليه السلام په هکله څه وويل ؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱- دا او هغه څه چې عيسى عليه السلام راوړي دي دواړو د يو ( ) رڼا ده.

۲- مور د عيسى عليه السلام په هکله هغه څه وايي چې زمور د ( ) مور ته راوړي دي.

۳- نجاشي له څمکي څخه يو نړی ( ) راپورته کړ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

شپږ ويشتم لوست

د حمزه رضي الله عنه اسلام راوړل

حمزه رضي الله عنه د بعثت په شپږم كال د ذوالحجې په مياشت كې اسلام راوړ، يوه ورځ رسول الله صلى الله عليه وسلم د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول الله صلى الله عليه وسلم ډېر ودرېر او ه، تر دې چې هغه يې په كافي وريشت او داسې يې زخمي كړ چې ونې ترې روانې شوې، وروسته بيا ابو جهل د كعبې خواته ولاړ او د قرېشو په غونډه كې شريك شو. د عبدالله بن جلعان وينځې چې دغه زړه دردوونكې حالت په خپلو سترگو لېدلى و، حضرت حمزه رضي الله عنه ته چې تازه له ښكار څخه راغلى و او ليندۍ يې هم په لاس كې وه بيان كړ.

د ابو جهل څخه بدله:

حضرت حمزه رضي الله عنه چې د قرېشو تر ټولو زور پياوړى او تکره ځوان و د خپل وراره د مظلوميت څخه يې غيرت په جوش راغى، پرته له كوم څنډه په ابو جهل پسې د كعبې ساحې ته ورغى د ابو جهل په سر ودرېد او ورته يې په ډېر قهر او غوسه وويل:

اى بې غيرت! ته زما وراره ته بډرد وايي او له دې څخه خبر نه يې چې زه د هغه په دين يم؟ بيا يې په ليندۍ وويشت او ډېر سخت يې زخمي كړ، او په دې ترتيب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلب رضي الله عنه د اسلام په مبارک دين مشرف شو او په پوره مېړانه يې له اسلام او پيغمبر صلى الله عليه وسلم څخه دفاع وكړه.

د لوست گټې:

- ۱- رسول الله صلى الله عليه وسلم د اسلام د دين په تبليغ كې له ابو جهل څخه ډېر تكاليف او ستونزې وليدلې، خو بيا يې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه كار واخيست.
- ۲- د اسلام دښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنيوي لپاره له هر ډول وسايلو څخه كار اخلي، د

اسلامي دعوت گرانو شکنجه کول او تعذيبول د اسلامي دعوت د مخنيوي په لار کي د دوی له نقل پاتي وسايلو څخه دي.
 ۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په مېړانه دفاع کول د مسلمانانو په ځانگړي توگه د ځوانانو مسلمانانو يوه ځانگړتيا ده.

فعايت

د دې لوست څخه که نورې گټې اخيستل کېدای شي څرگندي بې کړۍ.

ارزونه

الف: لاندینيو پوښتنو ته څو اوبونه وركړۍ.

- ۱- د حضرت حمزه رضي الله عنه د اسلام منلو لامل څه و؟
- ۲- ولي حضرت حمزه رضي الله عنه پر ابو جهل په قهر شو؟
- ۳- حضرت حمزه رضي الله عنه ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وويل؟
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو چوک کړۍ.
  - ۱- حضرت حمزه رضي الله عنه د بعثت په ( ) کال د ذوالحجې په مياشت کې مسلمان شو.
  - ۲- حضرت حمزه رضي الله عنه د قریشو تر ټولو ( ) ځوان و.
  - ج: د صحيح عبارت په وړاندې د ( ) نېټه او د غلط عبارت په وړاندې د ( ) نېټه کېږدۍ.
    - ۱- حضرت حمزه رضي الله عنه د بعثت په اتم کال مسلمان شو. ( )
    - ۲- د حضرت حمزه رضي الله عنه د مسلمانېدو لامل د ابو جهل ظلم پر حضرت محمد صلى الله عليه وسلم باندې و. ( )
    - ۳- حضرت حمزه رضي الله عنه د خپل اسلام اعلان په مسجدالحرام کې وکړ. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکۍ.

اوه ويستم لوست

د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانيدل

حضرت عمر رضي الله عنه د حضرت حمزه رضي الله عنه له مسلمانيدلو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم كال د ذوالحجې په مياشت كې مسلمان شو.

د عمر رضي الله عنه او نعيم رضي الله عنه تر منځ خبرې:

حضرت عمر رضي الله عنه د هغه دښمنۍ له مخې چې د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره يې درلوده يوه ورځ د محمد صلى الله عليه وسلم د لارې په تكل له خپل كور څخه ووت.

د لارې په اوږدو كې د نعيم بن عبد الله العدي سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وكړه:
عمر! چېرته ځي؟ عمر رضي الله عنه وويل: غوام چې محمد ورتښم.

نعيم وويل: كه محمد ووژني نو د بني هاشمو او بني زهرو له دښمنۍ څخه به څرنگه ځان وژغوري؟

عمر رضي الله عنه وويل: معلومېږي چې خپل دين دې پرېښي دى او يې دينه شوى يې.
نعيم ورته وويل: عمر! يوه خيرانونكې خبره درته وكړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوبښى) دې هم يې دينه شوي دي.

د دې خبرې په اورېدلو سره د عمر رضي الله عنه خبره له غوسې سره شوه، دهغوى دكور په لور روان شو.
خباڼ رضي الله عنه چې هغوى ته د قرآن تعليم وركاوه د عمر رضي الله عنه په لېلو ځان گوبښه كړ او د عمر رضي الله عنه خور فاطمې (رضى الله عنها) د عمر رضي الله عنه څخه د قرآن پاڼه پته كړه، څرنگه چې عمر رضي الله عنه كور ته د ننوتلو پر مهال د خباڼ رضي الله عنه قراوت اورېدلې وه نو پوښتنه يې وكړه: دا ورو خبر د چا و؟
هغو خواب وركړ: هيڅ نه وه، مور به خپلو كې خبرې كولې.
عمر رضي الله عنه وويل لكه چې يې دينه شوي ياست.

د خور او اوبني ځواب:

اوبني يې وويل: عمره! که چېرې ستا له دين څخه پرته بل دين حق وي؟
عمر^{رضي الله عنه} په خپل اوبني سعيد بن زيد^{رضي الله عنه} بريد وکړ او هغه يې ډېر زيات وواهه، خور يې راغله او غوښتل يې چې خپل خاوند د ورور څخه خلاص کړي. عمر^{رضي الله عنه} هغه هم په درنه څېټه ووهله چې له مخ څخه يې وينې روانې شوي. خور يې د قهر او غوسې په حال کې وويل: عمره! حق د ستا د دين څخه پرته به بل دين کې دی، بيا يې د توحيد کلمه په جهر سره وويله.

د عمر^{رضي الله عنه} په زړه کې د اسلام ځای نيول:

عمر^{رضي الله عنه} چې کله د اسلام په دين باندې د دوی ټينگار او ثبات وليد او له بلې خوا يې د خپلې خور مظلوميت او وينې ولېدلې، خورا پېښمانه شو او په مات زړه يې پوښتنه وکړه:
ښه ده، ستاسې کتاب راکړئ چې زه يې ولولم.

خور يې چې ډېره کرېدلې وه، عمر^{رضي الله عنه} ته داسې وويل: ته ناولی يې او قرآن کریم بايد په پاڼو لاسونو واخيستل شي، که غواړی چې قرآن ولولې، نو پاڅه غسل وکړه. عمر^{رضي الله عنه} پاڅېده او غسل يې وکړ، قرآن کریم يې راواخيست او شروع يې وکړه، د عمر^{رضي الله عنه} سترگې په (بسم الله الرحمن الرحيم) ولگېدې، وېي ويل: دا څومره پاک او سپېڅلي نومونه دي؟ بيا يې د (رطه) سورت تلاوت پيل کړ، ترڅو د (أَنْتَ أَنا اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْبُدْ وَأَوْحِ السَّلْوةَ لِذِكْرِي) د طه سورت ۴ آيت ته ورسېد.

ژباړه: يقيناً همدا زه الله يم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وکړه او زما په ياد لمونځ ادا کړه.)

بيا يې وويل: دا څومره ښې او ښکلې خبرې دي؟ ماته محمد^{صلى الله عليه وسلم} راوښايخ.

د حضرت عمر^{رضي الله عنه} لارښوونه دار رقم ته:

ځواب^{رضي الله عنه} چې کله د حضرت عمر^{رضي الله عنه} خبرې واورېدلې، ځان يې ښکاره کړ او وېي ويل: هيله من يم چې د رسول الله^{صلى الله عليه وسلم} دعا ستا په حق کې قبوله شوې وي.
حضرت عمر^{رضي الله عنه} بيا خپله توره راواخيسته او د نبې اکرم^{صلى الله عليه وسلم} په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار رقم ته روان شو.

حضرت عمر^{رضي الله عنه} ه دار رقم کې:

دار رقم ته په رسېدو سره حضرت عمر^{رضي الله عنه} دروازه وټکوله، يوه صحابي عمر^{رضي الله عنه} وليد چې له خپلې

توري سره ولاړ دی، پېغمبر ﷺ يې خبر کړ، حضرت حمزه ورتۀ خلاصه کړئ، که د خبر په نيت راغلی وي، خبر به ورتۀ وروړسي او که په بد نيت راغلی وي، نو په خپله توره به يې سر غوڅ کړم.

کله چې حضرت عمر ؓ د رسول الله ﷺ حضور ته ورغی پېغمبر ﷺ هغه د گېرېوان څخه ونيو او خپلې خوا ته يې راکش کړ او ورتۀ يې وويل: عمر! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړي چې د وليد بن مغیره په څېر پاياله ولري؟

حضرت عمر ؓ وويل: (اشهد ان لا اله الا الله و انک رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دين يې قبول کړ.

حضرت عمر ؓ ته د فاروق لقب ورکول:

کله چې عمر ؓ مسلمان شو رسول الله ﷺ ته يې وويل آيا موز د ژوند او يا مرگ په دواړو حالاتو کې په حقه نه يو؟ رسول الله ﷺ ورتۀ وفرمايل: قسم مې دې په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، ناسې په حقه يې که ناسې مړه شوی او يا ژوندي.

حضرت عمر ؓ وويل: نو بيا ولې خپل اسلام نه څرگندوو؟ سوگند مې دې په هغه ذات وي چې ته يې په رېښتيا رالېږلی يې مور به خامخا اسلام خپلکو ته څرگندوو.

هماغه و چې مسلمانان د رسول الله ﷺ په ملتيا په دوه کنارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قريشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمر ؓ او حضرت حمزه ؓ شتون د مسلمانانو په ليکو کې د قريشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هيڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول الله ﷺ په همدې ورځ حضرت عمر ؓ ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست گټې:

۱. د پياوړو، مخصوصو او مخورو مسلمانانو په يووالي سره د مسلمانانو ليکي ټينگښت مومي.
۲. څرک چې د حقيقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفينو څخه وي.
۳. د اسلامي دعوت په لار کې استقامت او صبر کول د رېښتینيو مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

فعالیت

د دې لړست شخصه که نورې گڼې اخيستل کېږي څرگندې يې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته څو اوبونه ورکړئ.

- ۱- حضرت عمر رضي الله عنه د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟
  - ۲- د حضرت عمر رضي الله عنه د اسلام قبولولو لامل څه و؟
  - ۳- حضرت عمر رضي الله عنه د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آيتونه تلاوت کړه؟
  - ۴- ولې حضرت عمر رضي الله عنه ته د فاروق لقب ورکړل؟
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- کله چې حضرت عمر رضي الله عنه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وژلو په نيت توره په لاس وووت، په لاره کې ( ) په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لړست مطالب په لنډه ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه او خپل ځانگړي تعبير وليکئ.

هر اړخيز پښتون

هغه پښني چې مشرکان يې اندېښمن کړل:

- د څلورو اونیو څخه په لږه موده کې مشرکان له څلورو لویو پښتو سره مخ شول، دغو پښتو مشرکان هکې پکې حیران کړل چې هغه عبارت دي له:
  ۱. د حضرت حمزه رضی اللہ عنہ، مسلمانیدل.
  ۲. د حضرت عمر رضی اللہ عنہ، مسلمانیدل.
  ۳. د حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم له اړخه د مشرکانو د روغې جوړې د وړاندیزونو نه منل.
  ۴. د حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم د دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب تړون.
- دې پښتو مشرکان په اندېښنه کې واچول او په دې پوه شول که چېرې دوی حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم ته لاس اوږد کړي، نو د مکې لارې او کوچې به د دوی په وینو رنگ شي له دې امله يې د حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم له وژلو څخه لاس واخیست او یو بل ډول ظلم او تېري ته يې ملا وتړله.

د ظلم او تېري تړون:

د بعثت په اووم کال د قریشو مشرکان په بني کنانه کې راټول شول او داسې پرېکړه يې وکړه چې له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره رپرت له ابو لهب څخه، نه څوک خپلوي کوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه کوي او نه به ورسره خبرې کوي، ترڅو يې چې رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د وژلو لپاره دوی ته نه وي سپارلی، همدارنگه ورزیاته يې کړه چې د هاشم له کورنۍ سره به هېڅ ډول روضه جوړه، نرمي او خواخوږي نه کېږي، بیا يې دغه تړون د کعبې شریفې په منځ کې راوڅراوه، د یادوني وړ ده چې د دې تړون د لیکونکي لاسونه هماغه مهال شل شول.

همغه و چې د دغو ټول غړي (مسلمان او کافر) د بعثت په اووم کال د محرم دمیاشتي په لومړۍ

ورځ د ابو طالب په وادي (شعب ابي طالب) کې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراک او څښاک ټول وسایل پر مسلمانانو بند شول، مشرکانو هېڅ شی نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پای کې مسلمانان دې زړه پوزونونکي حالت ته ورسېدل چې د ونو پاتې او د جوړاناتو وچ پوستکي و خوري.

د کوچهانو او بهڅو ژړاگانې د ليرې ځايونو څخه اورېدل کېدې.

د بنديز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسيم کال د محرم په مياشت کې د محاصرې د تړون ناخوښه کسان د حجون په سيمه کې د دې ظالمانه بنديز د ماتولو لپاره راټول شول، زهير وويل: سبا به زه لومړی کس يم چې د قریشو ټولني ته به په دې هکله خبره کوم.

د وعلې سره سم هر سړي خپل ځان حرم ته ورساوه، زهير چې نوي جامې يې اوسني وې، لومړی يې د کعبې طرف وکړ، بيا يې خلکو ته مخ کړ او وې ويل: ای د مکې خلکو! دا کوم انصاف دی؟ مور په مړه گڼه خوراکونه کوو، نړې جامې اغوندو او د هاشم کورنۍ له لورې هلاکېږي، قسم په الله ﷺ چې د دې ظالمانه تړون پايه به اړومرو شکوم.

ابو جهل چې د مسجد په يوه خټنه کې ناست و، وروځر کې: تا د ورځ وويل، قسم په الله ﷺ چې دا پايه به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بيا زمعه بن الاسود، ابوالخثري، مطعم بن عدلي او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهير خبرې تائيد کړې او د پاڼې د شکولو خبرې يې وکړې او ابو جهل يې پرله پسې مخالفت کاوه.

د بنديز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړاندیز:

ابو طالب هم په دغه غوښتنه کې موجود و او د دې لپاره راضی و، ترڅو خلکو ته ووايي چې الله تعالی رسول الله ﷺ ته خبر ورکړی چې په دې پايه وينه (چينجی) اخته شوی دی او پرته د الله ﷺ د نوم څخه يې نورې د ظلم او تېرې ټولې کلمې خورلي دي، که چېرې د هغه خبرې دورځ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه که چېرې زما د وراره خبره سمه او ريښتيا وه، نو تاسې بايد په مور ظلم او تېری بند کړئ او بنديز ختم کړئ.

.....

قوم وویل : د انصاف خبره دي وکره.
وروسته له دي چې د قوم د خلکو او ابو جهل ترمنځ خبرې تاوي راتاوي شوي مطعم بن عدلي پاڅېده، ترڅو ليکلي پاڼه وشکوي، گوري چې چينجو ټوله خورلي ده او يوازې د الله تعالیٰ پاک نوم پاتې دی، په دي ترتيب تړون ليک وشکېده، رسول الله ﷺ او ملاگري يې د محاصري څخه خلاص شول، مشرکانو د رسول الله ﷺ د نبوت د رېښتمولی ډېر لوی او ستر دليل په غړېدلو سترگو وليد.

د لوست ګټې :

۱. اقتصادي بنديز مسلمانان په ډول ډول تکالیفو او ستونزو اخته کړل.
۲. په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د تاريخ په اوږدو کې مستبدو او ناترسو ظالمانو کارولی دی.
۳. اسلام د سپېڅلي او مقدس دين د ساتلو لپاره مسلمانانو ډېرې ستونزې ګاللي دي.
۴. اقتصادي محاصره داسې يو ناروا کار دی چې د ضمير او وجدان لرونکي مشرکانو هم د هغې مخالفت وکړ.

الف: لاندینو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د تړون مهم ټکي وليکئ.
- ۲- د ظلم او تېري تړون څومره موده دوام وکړ؟
- ۳- د دي تړون د ماتولو بهير څرنگه و؟ څرګند يې کړئ.
- ۴- د دي تړون ليکونکي ته څه پېښ شول؟ بيان يې کړئ.

ب: لائدي خالي جاڻيو ته به مناسبو ڪلمو وڌ ڪريئ.

- ۱_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په ( ) ڪال د محرم د مياشتي له لومړي نېټي پيل شوه.
۲_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په ( ) ڪال د محرم په مياشت ڪي ختمه شوه.
ج: د صحيح عبارت په وړاندي د (۴) نېټه او د غلط عبارت په وړاندي د (۴) نېټه ڪپرئ.
۱_ د دغه تړون پرېکړه د ڪعبې په منځ ڪي وځړوله. ( )
۲_ پرېکړه يې داسې وه چې مسلمانان به په مدينه منوره ڪي محاصره وي. ( )

کورنی دنده

د دې لورست مطالب په لنډه توګه ديوي مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

د غم کال (عام الحزن)

د ابو طالب مړینه:

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان تېرته مکې مکرمې ته راستانه شول د همدې کال د رجب په میاشت کې ابو طالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حیثیت درلود، وفات شو.

ابو طالب د هغې ستړي کلا په څېر و چې مسلمانان یې د مشرکانو له ظلم او تېري څخه ژغورلي و، خو بدمختانه په خپله یې ترې گټه وانخیسته او د خپلو نیکونو په زاړه دین مړ شو.

د پیغمبر ﷺ سره د ابو طالب له مړینې وروسته د قریشو له خوا ظلم او تېری:

د ابو طالب له مړینې وروسته په رسول الله ﷺ د مشرکانو د ظلم او تېري جرئت لاریات شو او هغه یې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، یوه ناپوهه قریشي په رسول الله ﷺ باندې مردارې خاورې واچولې، پیغمبر ﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې دده دا حالت ولید په ژړا شوه او سر یې ورته ومیځه، رسول الله ﷺ ورته وویل: لورکې! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به اړو مرو ستا پلار ژغورې. رسول الله ﷺ به ویل: ماله قریشو څخه د ابو طالب په ژوند کې داسې بد چې زه یې خورولم نه وولیدلې.

خدیدجه الکبری رضي الله عنها د الله تعالی د رحمت په لور:

خدیدجه الکبری د ابو طالب له مرگ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خدیجه الکبری رضي الله عنها د الله ﷻ له لورې رسول الله ﷺ ته یوه ستره پیرزویه وه چې د یوې پېرې څلورمه برخه یې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به یې پر رسول الله ﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې یې ملگري وه.

رسول الله ﷺ د هغې په هکله فرمایي: هغه وخت یې پر ما ایمان راوړ چې خلکو نه منلم، هغه وخت یې رښتینې وگېلم چې نورو رانه دروغجن ویل او هغه وخت یې په خپل مال کې برخمن کوم چې هېچا څه نه راکول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راکړ.

د طايف په لور د پيغمبر ﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک:

د خو او نيو په ترڅ کې چې کومې غمجنې پيښې منځته راغلې رسول الله ﷺ يې ډېر دردولی و، د ابو طالب د مړينې وروسته د اسلام د دښمنانو تېرې نور هم زيات شو، رسول الله ﷺ پرته له دې چې طايف ته (چې مکې مکرمې ته تر ټولو لنډه لار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولای شي د طايف خلک اسلام ته راوبولي او هغوی د ده ملاتړ وکړي، خو د طايف خلکو نه يواځې دا چې د رسول الله ﷺ بلنه يې ونه منله، بلکې ده ته يې ډېرې ستونزې او تکليفونه ورسول، د کابو په ویشتلو يې دی ډېر ژول کړ، تر دې چې پټې يې له وينو ډکې او بدن مبارک يې په وينو سور شو.

د لوست گټې:

- ۱- د الله تعالی له ازموينو څخه دا دی چې اسلامي دعوگران په تکليفونو او ستونزو اخته کوي، ترڅو وکولای شي د دعوت دروند پيښي او دنده په سمه توگه پرمخ بوځي.
  - ۲- په اسلامي دعوت او د ټولني په اصلاح کې د مسلمانې بڼې رول ډېر ارزښتناک دی او بايد مسلمانانې ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.
- ام المؤمنین خديجه رضي الله عنها د رسول الله ﷺ څخه پنځلس کاله مشر وه، خو د هغې د حقي لارې ملگرتيا او د رسول الله ﷺ سره مخلصانه همدردې او خواخوږي، رسول الله ﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېگڼې وستايي.
- صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول وړايست.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱- ابو طالب د بعثت په ( ) کال د ( ) په مياشت کې وفات شو.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د ( ) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (×) نښه کېږدئ.

- ۱- ابو طالب د رسول الله ﷺ نيکه و. ( )
- ۲- د بعثت اتم کال د ضم په کال ونومول شو. ( )

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

د پر شتم لوست

طايف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصيل

د بعثت په لسم كال چې رسول الله ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، په دې هیله طايف ته روان شو چې د طايف څلک، به یې بلنه ومني. طايف د مکې مکرمې په (۷۰) کیلومترۍ کې پروت دی. په دې ستونزمن سفر کې زید بن حارثه هم د ده سره ملاگرۍ و. رسول الله ﷺ به په هر کلي تېریده هغوی به یې اسلام ته رابلل.

له طايف څخه د رسول الله ﷺ ویتل:

رسول الله ﷺ لس ورځې په طايف کې تېری کړې، د طايف له ټولو مشرانو سره یې خبرې وکړې او هغوی یې د اسلام سپیڅلي دین ته رابلل، خو هغوی په یوه خوله په ډېر ذلت او سپکاوي، ازار او تکلیف ورکولو له طايف څخه د رسول الله ﷺ د ویتلو پرېکړه وکړه، هماغه و چې دوی خپل ناپوهان په رسول الله ﷺ پسې راپارول، ترڅو هغه ته بدي خبرې وکړي هغه پسې چغې ووهي او په کابو یې وولي چې په پایله کې رسول الله ﷺ په کابو وروښتل شو او پټې مبارکې یې په ونډو رنگ شوی. زید بن حارثه ﷺ به هڅه کوله ترڅو د رسول الله ﷺ څخه دفاع وکړي او خپله د ډېری مخ ته ودرېږي. چې پایله کې په سر او مخ زخمي شو.

ناپوهانو خپلو وپښتلو ته دوام ورکړ تر دې چې رسول الله ﷺ دې ته اړ شو، خو د عتبه او شیبه باغ ته چې د طايف څخه څلور نیم کیلومتره لرې پروت و پناه یوسي.

د پیغمبر ﷺ د حا :

رسول الله ﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شیبه باغ ته خواتینې ننوت د انګورو ټاګو ته یې تکیه وکړه او داسې یې وویل: (والله! زه ډېر ضعیف او ناتوان یم، هېڅ مې په وس کې نشته، خلک هم په سپکه

رانه گوري، ای ارحم الراحمين! ته د بې وسو خداي ﷻ بې او زما هم رب بې، ته چې چاته سپاري؟ پردي ته، چې سختي راسره کوي؟ يا کوم دينمن ته، چې زما واک تا په لاس کې ورکړی دی؟ که ته راباندې په غوسه نه بې هېڅ پاک مې نشته، ستا بېبته خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ چې ټولې تياري پرې رڼا او د دنيا او اخرت وړانې پرې سمېږي، ستا له قهر څخه پناه غواړم، له خپل غضب څخه مې وژغوره، تا ته مې پناه دروړی ده چې ته راضي شي، له گناه څخه خان ژغورل او په طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفيق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندنه کلوي:

کله چې د ربيعه زامنو رسول الله ﷺ په ډېر مظلوم حالت وليد زړونه بې پرې وخورېدل، خپل عداس نومی نصراني غلام ته بې وويل چې د انگورو يو وړی رسول الله ﷺ ته يوسي، کله چې عداس د انگورو وړی د رسول الله ﷺ په وړاندې کېښود رسول الله ﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ويلو بې په خوراک پيل وکړ.

عداس وويل: د دې وطن خلک دا کلمات نه وايي. پېغمبر ﷺ ورته وويل: ته د کوم وطن بې؟ او په کوم دين بې؟

عداس وويل: زه نصراني يم، د نيتوا څخه.

پېغمبر ﷺ ورته وويل: د نېک سړي يونس بن متى ﷺ له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: يونس بن متى ﷺ څه پېژنی؟

رسول الله ﷺ جواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پېغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېدلو سره منله کړه او د رسول الله ﷺ لاسونه او پېښې بې ښکلې کړې. د ربيعه زامنو عداس وليد، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وويل: هلاک شي، دا دې څه وکړل؟ عداس وويل: د ځمکې په سر له ده څخه بل څوک غوره نشته، ماته بې داسې خبرې وکړې چې پرته له انبياؤو څخه بې بل څوک نشي کولی.

هغوی وويل: هلاک شي له دين څخه دې وانه روي، ځکه ستا دين د هغه له دين څخه غوره دی. **رحمة للعالمين پېغمبر ﷺ:**

پېغمبر ﷺ خورا ستړی او خواشینی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائيل ﷺ د پاسنی قروي يادونه په ازمېښته کې اړينه نه ده.

وويل: الله سستا سره سستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړي نو د مکې غرونه به پر دوی یو ځای کړم. رسول الله ﷺ خراب ورکړ: زه هيله من يم چي پاک الله ﷻ به د دوی په راتلونکي نسل کي مسلمانان پيدا کړي او داسي دعابې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لا يعلمون).

ژباړه: خدايه! ته زما قوم ته هدايت وکړه، دوی ناپوهان دي.

اسراء او معراج:

په همدغه شپو او ورځو کي چي پيغمبر ﷺ ډېر ضحجن او خوشيني و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.

رسول الله ﷺ د جبرائيل الغابري په ملتيا له مسجد الحرام څخه بيت المقدس ته يوړل شو او بيا همداغه مهال د بيت المقدس څخه آسمانو ته پورته شو.

د رسول الله ﷺ تگ له مسجد الحرام نه بيت المقدس ته په قرآن عظيم الشان ثابت دی، بيا له بيت المقدس څخه آسمانو ته ختل په مشهورو احاديثو ثابت دی.

د لوست گټې:

- 1- رسول الله ﷺ ته ستونزي او تکليف پېښېدل، د هغو مصلحتينو او داعيانو لپاره يو ښه درس دی کوم چي د ټولني دعوت او اصلاح په لار کي د ستونزو سره مخامخ کېږي.
- 2- د اسلام نعمت چي د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالي، او وروگلوړۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکليفو او رېږونو (چي تر ټولو وړاندې پيغمبر ﷺ گالي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چي هر وخت پر رسول الله ﷺ باندي درود او سلام ووایو.
- 3- پيغمبر ﷺ رحمة العالمين دی، هېڅکله يې هم پر نورو د ظلم او تېري پلوي نه ده کړې او هر وخت په دې هڅه کي و ترڅو د نورو د ظلم او تېري په مقابل کي د ښکې ترحم او ښيني څخه کار واخلي.

4- د اسراء او معراج د ارزښت بيانول او د پيغمبر ﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړني قبلي (مسجد اقصی) لوړ مقام په گوته کول چي بايد د مسلمانانو له لورې يې ساتنه وشي.

فعالیت

زده کوونکی دې د مضمون د بنوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړنۍ قېلي او نبي کریم ﷺ د عروج د ځای په اړه د مسلمانانو د مکلفیتونو په هکله یو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندینيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

کله چې پیغمبر ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، نو چیرته ولاړ؟
د طایف په سفر کې د پیغمبر ﷺ ملگری څوک و؟
پیغمبر ﷺ په کوم کال طایف ته ولاړ؟
د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرگند کړئ.
ب: لاندې ځایي ځایونه په مناسبو کلمو ډوک کړئ.
طایف له مکې مکرمې څخه ( ) ورځې په طایف کې تېرې کړې.
رسول الله ﷺ ( )
ج: د سم عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه ولیکئ.
مکه مکړه د طایف څخه (۳۰) کیلومتره لیرې ده. ( )
عداس وویل: زه نصراني یم د نینوا څخه. ( )
د پیغمبر ﷺ تگ له مسجد الحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی او د هغه تگ له بیت المقدس نه آسمانونو ته په مشهورو احادیثو ثابت دی. ( )

کورنۍ دنده

د دې لړست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه ولیکئ.

د عقبي لومړني بيعت

د بيعت خټه د مخه:

عقبه په مکه مکرمه کې د يو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کيلومترۍ کې د جمر لټو (کوم ځای کې چې شيطانان وپشتل کېږي) تر څنگ پروت دی، د جزيره العرب د خلکو په دا عادت وو چې د حج په موسم کې به د کعبې شريفې د زيارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په يور لسم کال هم د مدينې منورې شپږ تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول الله ﷺ سره يې وعده وکړه چې د ده پيغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبي لومړني بيعت:

د بيعت په (۱۲) کال د مدينې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه يې تير کال هم راغلي وو، د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبي نومې ځای کې يې د رسول الله ﷺ سره غونډه وکړه او هم يې له هغه سره بيعت وکړ چې دغه بيعت د عقبي په لومړني بيعت ونومول شو.

د بيعت ټکي:

عباده بن صامت رضي الله عنه د عقبي د لومړني بيعت په هکله داسې وايي: رسول الله ﷺ مور ته داسې وفرمايل:

راشي زما سره په دې خبره بيعت وکړئ چې:

- ۱- د الله ﷻ سره به هېڅ شريک نه نيسي.
- ۲- غلا او زنا به نه کوئ.
- ۳- اولادونه به مو نه ورژئ.
- ۴- به خلکو په تور نه لگوئ.
- ۵- به نيکۍ کې به زما نافرمانې نه کوئ.

عباده وايي: مور د رسول الله ﷺ سره په همدې امورو بيعت وکړ.

په مدينه منوره کې د قران کریم او اسلامي روزني ښوونکي:

وروسته له دې چې بيعت تر سره شو او د حج موسم هم پای ته ورسېد، رسول الله ﷺ يو مسلمان زلمي

د بيعت کوزونکو سره يثرب ته وليږه، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دين يې پوه کړي او هم د اسلام د سپينځلي دين لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره يې مصعب بن عمير رضي الله عنه غوره کړ چې يو پوه او هونيناره مسلمان زلي و.

مصعب بن عمير يو بزبالي داعي:

مصعب بن عمير رضي الله عنه د اسعد بن زراره په کور کې استوگنه پيل کړه، دوی دواړو په مېړانه او نه ستړي کېدونکو هلو ځلو سره يثرب کې اسلام خپراوه، مصعب بن عمير رضي الله عنه په يثرب کې د قرآن کریم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت ورکولو کې د اخلاص او استدلال تاثير:

يوه ورځ مصعب رضي الله عنه او اسعد رضي الله عنه د بني ظفر د کلي په لور روان شول او د بني ظفر په يوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي وکښېناستل. سعد بن معاذ او اسيد بن حضير چې د يثرب مشران و او لا تر اوسه يې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتگ خبر شول. سعد اسيد ته وويل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ نابو هه خلک يې لارې کوي په قهر سره ووايه چې زموږ د کورونو لور ته راشي، اسيد تور په لاس کې واخيسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، ويې ويل: ولې دلته رضي يې؟ غواړئ چې زموږ ساده گان وغولوي، که د ځان خيږ غواړئ، نو بيا دلته راشئ.

مصعب رضي الله عنه ورته وويل: ډېر ښه، ايا ته نه غواړي چې زموږ خيږي واورې؟

که خوښې دې شوې ويې منه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور يې څوک په نا نشي منلی.

اسيد ورته وويل: خيږه دې روغه ده، بيا يې توره په ځمکه وپوښله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کریم يې تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وايي: قسم په الله ﷻ چې د ده په منځ کې د اسلام د نور روښانتيا مخکې له دې چې دې خبرې وکړي، موږ وليده، بيا اسير وويل: دا څومره ښکلې او په زړه پورې دين دی! دې دين ته د داخلېدو لاره څه ده مانه يې راوښايئ.

دواړو ورته وويل: لومړی به غسل وکړي او بيا به پاکی جامې واغوندی او د شهادت کلمه به ووايي او دوه رکعت له منځ به وکړي. همغه و چې پاڅېده غسل يې وکړ، پاکی جامې يې واغوستلې، د توحيد کلمه يې وويله او دوه رکعت له منځ يې ادا کړ.

اسيد وويل: زما يو بل ملگری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلک به مسلمانان شي. هغه سعد بن معاذ دی، زه به يې همدا اوس تاسو ته راو لېږم.

د سعد بن معاذ رضي الله عنه اسلام راوړل:

اسيد خپله توره واخيسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و ورغی، سعد د قوم خلکو

ته وويل: قسم به الله ﷻ چې اسيد په کومه بڼه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسيد چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پوښتنه وکړه څه دې وکړل؟

ده وويل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم به الله ﷻ ما په هغو کې څه بد ونه ليدل، خو بيا هم ما منځ کړل، هغوی وويل: موږ به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو به لاړ کې مې واورېدل چې د حارثه کورنۍ راوتلې ده چې اسعد بن زراره د دې لپاره وورثي چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره يې واخيسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله يې چې هغوی دواړه وليدل، نو پوه شو چې اسيد غوښتل ترڅو زه هم د دې دواړو خبرې واورم، بيا يې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وويل: ای ابو امامة! قسم مې دې به الله ﷻ وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه ولی روغ به راڅخه نه وي تالی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړي چې موږ يې نه خوښوو؟

مصعب ﷻ سعد ته وويل: آیا ته نه کښېنی ترڅو زموږ خبرې واورې؟
که دې خوښې شوي نو ويې مننه او که نه په زور خوښې په تاشو منای.

سعد وويل: خبره مو روغه ده، بيا يې توره په ځمکه ښځه ودروله او کښېناست، مصعب ﷻ ورته اسلام بيان کړ، بيا يې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.

مصعب ﷻ وايي: قسم به الله ﷻ چې له خبرو وړاندې يې موږ په منځ کې د اسلام ننني وليدې چې ځلېدې او زياتې کوله.

سعد ﷻ وويل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وويل: غسل به وکړې، بيا به پاکې جامې واغونډې او د توحيد کلمه به ووايي، بيا به دوه رکعت له منځ وکړې.

سعد همدا سې وکړل.

د سعد ﷻ خبرې له خپل قوم سره:

سعد ﷻ خپله توره واخيسته او د خپل قوم په لور يې روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو ويې ويل: ای د اشهل اولادي! تاسې ماته په کوم نظر گورئ؟

تولو وويل: ته زموږ مشر او لارښود يې.

سعد وويل: زه به ستاسې د نر او ښځو سره تر هغوی خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې به الله ﷻ او رسول الله ﷻ ايمان نه وي راوړی. معذکې له دې چې مانيا شې د قوم ټول نر او ښځې پرته له يو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.

مصعب بن عمير ﷻ چې د اسعد بن زراره ﷻ په کور کې استوگن و وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدينه منوره کې اسلام خپور کړي.

مصعب بن عمير ﷻ د نبوت د ديارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

شو او رسول اللہ ﷺ ته يې دکاميابی، زيری، د قبيلو تود او گرم هر ککی، د هغوی نيکی او پاکي هيلې او ملائز دواړه له ځان سره راوور.

د لوست گټې:

- ۱- د اسلامي دعوت د خپرونې او د ټولني د اصلاح لپاره بايد داسې کسان وټاکل شي چې له يوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام پوهه ولري.
- ۲- د ټولني د مشرانو او متفدينو په اصلاح سره کولی شو د ټولني په اصلاح کې لويه ونډه واخلو.
- ۳- اسلام ته بلنه بايد د نرمی، نيکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړه شي ترڅو په زړونو کې لاره پيدا او مسخري کېي.

فعاليت

د سيرت نبی ﷺ د کتابونو په مرسته د دې لوست څخه که نورې گټې ترلاسه کېږي څرگندي يې کړئ.

آرزونه

- آ. لاندینيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.
۱. د عقیې لومړني بيعت په کوم کال ترسره شو؟
۲. په لومړني بيعت کې د بيعت کوونکو شمېر څو تنه و؟
۳. د اسيد بن حضير رضي الله عنه او سعد بن معاذ رضي الله عنه د مسلمانېدو کيسه په لنډه ډول بيان کړئ.
- ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
۱. د نبوت په يورولسم کال د حج په موسم کې د پيټرب ( ) تنه مسلمان شول.
۲. مصعب بن عمير رضي الله عنه په پيټرب کې په ( ) مشهور شو.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او الفاظو وليکئ.

دوه د پرشم لوست

د عقيبي دويم بيعت

د بعثت ديارلسم كال:

د بعثت په ديارلسم كال د حج په موسم كې د يثرب د مشركانو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، كله چې دوى مكې مكرمې ته راغلل د رسول الله ﷺ سره يې په پټه رابطه ونيوله چې په پايله كې به دې خبره متفق شول، ترڅو د تشرېق د ورځو په لړ كې د شېبې په تياره كې به عقبه كې غونډه جوړه كړي.

د عقيبي د دويم بيعت په هكله د كعب بن مالك څرگندونه:

كعب بن مالك ﷺ فرمايي:

سره له دې چې مور د رسول الله ﷺ سر د ليدنې خبره له مشركانو پټوله، خو يواځې عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدينې منورې نومېالی مشر و) وويل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله كړه او اسلام يې راوړ، هماغه و چې د عقيبي د بيعت له گډون څخه برخمن او بيا وروسته نقيب (نماينده) وټاكل شو.

كعب ﷺ وايي: په دې شپه د نورو خلكو سره يو ځاى په خپلو ځايونو كې وبله شوه، دريمه برخه شپه چې تېره شوه، نو رسول الله ﷺ سره د وعدي په خاطر په ورو راپورته شو او ټول په عقيبي كې راغونډ شو او د رسول الله ﷺ د راتگ په انتظار وو.

عقيبي ته د پيغمبر ﷺ راتگ:

هماغه و چې پيغمبر ﷺ رابنكاره شو او تره يې عباس بن عبدالله مطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخواني دين و، هم ورسره و او اړينه يې وگڼله ترڅو د خپل وراره په خاطر په مجلس كې گډون وكړي او د بيعت په اهميت او خطرناكو پايلو د گډونوالو سره خبرې شريكې كړي.

د بیعت د مسوولیت او دروندوالي په هکله د عباس رضی الله عنه خبر گندوني :

د غونډې په پیل کې عباس رضی الله عنه خبرې وکړې او د یشرب مسلمانانو ته یې هغه لوی او دروند مسوولیت ور په گوته کړ چې د دې تړون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې یې وویل :
ای خلکو! ... دی (حضرت محمد صلی الله علیه و آله) په خپله غوره گڼي له ناسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که ناسې باور لرئ چې له ده سره کړي وعلې پوره کولای شی او له دینمانانو یې ژغورلای شی، نو ناسې یې له ځان سره بوځئ او که اټکل کوئ چې دینمن ته به یې سپاری، نو همدا اوس یې پرېږدئ، ترڅو دی په خپل قوم کې په عزت او ډاډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د گډونوالو خبر گندوني :

کعب بن مالک رضی الله عنه عباس ته وویل : ستا خبرې مو واوږدېلې، بیا د غونډې گډونوالو رسول الله صلی الله علیه و آله ته وویل : ای د الله صلی الله علیه و آله رسوله! د خدای جل جلاله او د خدای جل جلاله د رسول صلی الله علیه و آله لپاره چې څه ژمنې غواړي وړې غواړه، بیا رسول الله صلی الله علیه و آله خبرې وکړې او د بیعت ټکي یې څرگند کړل او بیعت ترسره شو.

د بیعت بندونه :

جابر رضی الله عنه فرمایي : موز رسول الله صلی الله علیه و آله ته وویل : په څه د سره بیعت وکړو؟ پیغمبر صلی الله علیه و آله وفرمایل :
په سخیو او آسانو کې د اوامرو اوږدېدل او منل (یعنې هر وخت).
په تنگ لاسۍ او پراخۍ کې د الله تعالی په لار کې خپل مال لگول.
په نیکو امر کول او له بدو څه منع کول.

د الله جل جلاله په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتونو نځي له ملامتي څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملائېر به مې کوئ او لکه څرنگه چې د خپلو بڼڅو او اولادونو ساتنه کوئ همغسې به زما ساتنه هم کوئ، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بیعت کوونکو کلک او قاطع دریځ :

براه بن معرور د رسول الله صلی الله علیه و آله لاس ونيو او وېي وېل : هوا په همدې شروطو د سره بیعت کوم، قسم مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په رښتیا پیغمبر الېبرلی یې، مور به دې له هغو څېزونو ساتو له کومو چې خپل ځان ساتو، ای د الله جل جلاله رسوله! زموږ په بیعت باور ولره، قسم په الله جل جلاله چې موږ ډېر جنگیالي، تورزن او مېړني خلک یو او دا کار راته له پلرونو او نیکونو څخه په میراث پاتې شوی دی.

د بیعت کونکو شرطونه:

براه بن معرور رضی اللہ عنہ د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم سره خبرې کولې چې ابراهیم په خبرو کې ورگډ شو او وینې ویل: ای د خدای جل جلالہ رسول! زموږ او د دې خلکو (یهودیانو) ترمنځ اړیکې دي، موږ اوس له دوی سره اړیکې پرې کوو، هسې نه چې نن موږ داکار وکړو او سبا چې الله جل جلالہ تاته بری درکړي، نو ته موږ پریږدي او خپل قوم ته ولاړ شی؟

د الله جل جلالہ رسول تبسم وکړ او وینې فرمایل: وینه د وینې لپاره توتیږي او اړیکې د اړیکو په بدل کې پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسې زما یی، د هغو سره به جنگېږم چې تاسې ورسره په جگړه کې یی او له هغو سره به روغه کوم چې تاسې ورسره روغه کول غواړئ.

وروسته له دې چې د بیعت کار بشپړ شو، نو رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د خلکو څخه غوښتنه وکړه چې له خپل منځ څخه دولس تنه تقیان (نماینده گان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د تړون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چې نهه تنه یې د خورج له قبیلې او درې تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ توپیر و؟ څرگند یې کړئ.

د دې لوست گټې:

- ۱- مشران باید په هره پرېکړه کې د نمایندگانو نظر او موافقه واخلي.
- ۲- لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره یې رښتیني واوسي.

فعالیت

د دعي لوست شخصه که نورې گټې اخيستلې شئ، خرگندي بې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د عقيبي دويم بيعت په کوم کال ترسره شو؟
  - ۲- د عقيبي دويم بيعت کې د بيعت کورونکو شمېر څو تنو ته رسېده؟
  - ۳- د بيعت بندونه بيان کړئ.
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلماوو وکت کړئ.
- ۱- د يثرب د مشرکانو سره څه دپاسه ( ) مسلمانان هم حج ته راغلل.
  - ۲- د نمايندگانو له ډلې څه نهه تنه ( ) او درې تنه ( ) و.
- ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نېټه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نېټه وليکئ.
- ۱- د عقيبي دويم بيعت د بعثت په څوارلسم کال ترسره شو. ( )
  - ۲- د عقيبي په دويم بيعت کې د رسول الله ﷺ تره عباس هم برخه درلوده. ( )

کورنۍ دنده

زده کوونکي چې د ښوونځي کتابتون ته ولاړ شي او د سيرت نبی ﷺ د کتابونو په اړه دې پوښت جوړ کړي چې لږ تر لږه شپږ کتابونه د مولفينو د لاندې پېژاندني سره بې په کې ځای پرځای وي.

دری د پرشم لوست

ظلم تور تم او تيارې دي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلْمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په شپږم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

۱- الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.

۲- ظُلْمَاتٌ: تيارې، مراد ورڅخه تشوېشونه او سختۍ دي.

د حديث شريف معنا:

له عبد الله بن عمر رضي الله تعالى عنهما څخه روايت دی چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وفرمايل: (ظلم د قيامت د ورځې تيارې دي).

د حدیث شریف حکمت:
ظلم د سختیو، د بېمنیو، کینې او انتقام اخیستلو لامل ګرځي، چې د خلکو آرامي او اطمینان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونیول شي، او ظالم انسان د ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق ګرځي.

د حدیث شریف ګټې:

- ۱- د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېری کول حرام او لویه ګناه ده.
- ۲- ظالم به د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخا وړني: الله تعالی هغه انسان نه بښي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېری کوي، خو که چیرې د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوی ده ته بښنه وکړي، هیله ده چې الله تعالی یې وښيي، لدې څخه پرته به ظالم د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا اړو مرو وړني.

- ۱- پورتنۍ حدیث شریف معنا کړئ.
- ۲- د پورتنۍ حدیث شریف د راوی په هکله څرګندونه وکړئ.
- ۳- د پورتنۍ حدیث شریف ګټې وویاست.

- ۱- د ظلم د نړوونکو تاثیراتو په اړه یوه مقاله ولیکئ.
- ۲- د حدیث شریف دغه برخه یاد کړئ. (الظُّلْمُ ظُلْمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

خلور د پر شلم لوست

د نرم خوی فضیلت

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ : (كُنْتُ عَلَى بَعِيرٍ صَعِبٍ فَجَحَلْتُ أَضْرِبَهُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَائِيكَ بِالرُّفْقِ فَإِنَّ الرُّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا رَأَاهُ وَلَا يَبْرَحُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَاهَهُ.) رواه أحمد

د راوي پيژندنه:

نوم يې حضرت عايشه رضي الله عنها د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه لور او د پيغمبر صلى الله عليه وسلم ميرمن او د مسلمانانو مورده ده د هجرت په دويم کال پيغمبر صلى الله عليه وسلم ورسره نکاح وکړه خورا فقيمه او عالمه وه په خانگري ډول د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د ژوندانه له جريئاتو څخه يې پوره اگاهي درلوده، له پيغمبر صلى الله عليه وسلم څخه يې زيات شمېر احاديث روايت کړي دي او د هجرت په ۵۸ کال وفات شوه.

د کلماتو معنا:

۱. بَعِيرٌ صَعِبٌ: شوخ او تېس
۲. فَجَحَلْتُ أَضْرِبَهُ: د هغه په وهلو مې پيل وکړ.
۳. عَائِيكَ بِالرُّفْقِ: پر تا لازم دی تر څو نرمي او لطف وکړي.

د حديث شريف معنا:

له حضرت عايشې صديقې رضي الله عنها) څخه روايت دی چې زه يوه ورځ په شوخ او نارامه او تېس

سپيره وم، او ما د هغه اوښ په وهلو پيل وکړ تر څو هغه اوښن آراهه شي، پيغمبر ﷺ راته وويل: پر تا لازم دي چې د دي اوښ سره د نرمۍ او لطف څخه کار واخلې، ځکه چې هر کار په نرمۍ او لطف سره بښاسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي بڼه نه ښکاري او پلي يې ناوړه وي.

د حديث شريف حکمت:

سختي او تيزي د ټولو ظلمونو، دښمنو، جگړو او خنګاونو اساس دی، مګر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمۍ او لطف سره ټولې ستونزې له منځه يوسي، په همدې بناء پيغمبر ﷺ په نرمۍ، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حديث شريف گټې:

۱. په وينا او کړنو کې نرمي: انسان بايد په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوښښ وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمي خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه بندگان ورسره محبت وکړي. په يوبل حديث شريف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

۲. پر جيوښانو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژوندیو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړونګي جيون سره چې د خطر وړه نرې هم کېږي بايد په نرمۍ چلن وشي. ۳. له قهر، غوسې او بد خوڼۍ څخه ځان ژغورل: د قهر او بد خوڼۍ په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله ناکله ډېر خطرناک او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي، چې بيا ورباندې پښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بد خوڼي په مقابل لوري کې هم سختي پيدا کوي او د دې کار پايلې داسې اندازې ته ورسېږي چې يو لوری هم ورباندې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بد خوڼي پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهرباني او حوصلې عادت کړو، تر دې پورې چې د سختي په مقابل کې د حوصلې او نرمۍ څخه کار واخلو. ۴. د نرمۍ او مهرباني له کبله هر کار بښاسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمۍ او لطف نتيجه په

خپلو سترگو وړونې هغه داسې چې په لطف او مهرباني سره هر کار ښانسته او په چټرۍ خوره اوسمه
توگه سرته رسېږي.

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:
بَعِيرٌ صَفْبٌ: فَإِنَّ الرَّفِيقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:
۲. د حدیث شریف اجمالی معنا بیان کړئ.
۳. د حدیث شریف گټې بیان کړئ.

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:
عَلَيْكَ بِالرَّفِيقِ فَإِنَّ الرَّفِيقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ
۲. د دوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ او د خپلې مقالې له پاره یو مناسب عنوان وټاکئ.

پنجه د پرشم لوست

زخم او حوصله

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَأَيْتُ
الشَّهِيدَ بِالضَّرْعَةِ إِنَّمَا الشَّهِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْوَضْعِ. (متفق عليه)

د راوي پيژندنه:

دغه راوي په دريم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلماتو معنا:

قوي او پهلوان.

د مقابل لوري په څملولو.

هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

الشَّهِيدُ:

بالضَّرْعَةَ:

الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ:

د حدیث شریف معنا :

له حضرت ابوهریره رضی اللہ عنہ څخه روایت دي چې پیغمبر صلی اللہ علیه و آله و سلم وفرمایل : هغه څوک قوي نه دی چې په بهلوانۍ کې خپل مقابل لوری ځملي بلکې رښتني قوي هغه څوک دی چې د غوسې پر مهال ځان کنترول کړي.

د حدیث شریف حکمت :

د انسان له بدو خصالتونو څخه یو غوسه ده چې د غوسه کورنکي په اخلاقي کمزورتیا او ناوړه تربیت دلاّت کوي او خورا بدې پایلې لري ځکه چې انسان د غوسې په وخت کې ځان نشي کنترولولای او خپل اعصاب له لاسه ورکوي او په دېرو وختونو کې د خپل خچ اخيستلو په فکر کې وي او خپل خیر او زیان په نظر کې نه نیسي چې په پایله کې نه جبرائیلونکي کارونه ورڅخه تر سره کېږي. له همدې امله پیغمبر صلی اللہ علیه و آله و سلم انسانانو ته داسې لارښوونه کوي چې د غوسې په حالاتو کې هم په خپل ځان کنترول ولري او د خچ اخيستلو او زور ازمایښي په فکر کې ونه اوسي.

د حدیث شریف گټې :

۱. قوي او بهلوان هغه کس دی چې حوصله ولري: د قهرمانۍ او بهلوانۍ لقب له هغه چا سره ښايي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان کنترول او واک ولري او داسې څه ورڅخه ترسره نه شي چې د هوښیارۍ او عقل څخه لیرې وي او په راتلونکي کې د خفگان او ښېمانۍ لامل وگرځي.
۲. د غوسې پر وخت باید حوصله ولرو: څرنگه چې د هر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان بهلوان ښکاره کړي او د مقابل لوري د ځملولو په فکر کې وي ترڅو د زور ازمایلو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه کړي مگر د الله تعالی پیغمبر صلی اللہ علیه و آله و سلم دغه عمل ناسم بولي او توصیه کوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر کې دی.
۳. په خلکو کې د پیغمبر صلی اللہ علیه و آله و سلم د دې پیغام خپرول: پر خپل ځان باندي د دې حدیث شریف په تطبیقولو دې بسنه ونه شي، بلکې لازمه ده چې نور خلک هم له دې پیغام څخه خبر کړل شي په ځانگړي ډول هغه څوک چې د انتقام او خچ اخيستلو، او زور ازمایلو په فکر کې وي، او د دې امکان هم وي چې پر نورو خلکو ظلم او تیری وکړي. بناءً لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طریقه لډي حدیث

شريف څخه خبر کړل شي، ځکه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره گناه ده.

۴: په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت کې زيات انسانان يوه لاره نيسي چې ټپي پايلې نه لري، مگر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي، او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبير سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خیر وي او هيڅ ډول نقصان او پېښمانتيا ونه لري.

۱. دلوست حديث معنا کړئ
۲. لاندې عبارتونه بشپړ او پوره کړئ:
لَيْسَ الشَّدِيدُ بِ**ب**..... **أَمَّا** الشَّدِيدُ **الَّذِي**..... **نَفْسُهُ** **عِنْدَ** **الْعَمَبِ** .
۳. د حديث شريف گڼې ووياست.

۱. دلوست حديث شريف حفظ کړئ.
۲. دلوست د حديث شريف د موضوع په اړوند يوه مقاله وليکئ.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابو هریرہ رضی اللہ عنہ څخه روایت دی، چې پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم وفرمایاں: یو پرېل بدگمانی مه کوی، ځکه چې بدگمانی لوی دروغ دی د یو او بل کمزوري مه بیلوی، عیبونه یې مه رابرسیره کوی او په نرخ کې دوکه مه کوی او یو له بل سره حسد، کینه او دینمني مه کوی. ای د الله بنده گانو پخپلو کې سره ورونه شی.

د حدیث شریف حکمت:

بدگمانی، د عیبونو لټول، کینه او بغض ساتل، مقاطعه او دینمني کول او نورو ته دوکه ورکول هغه ناوړه خوږونه دي چې د وگړو د بدنامۍ لامل گرځي او د تېراني وگړي په بې ځایه ویناو او کړنو مصر وږوي، کله ناکله خبره دومره سختو دینمینیو ته ورسېږي چې فیصله کول یې هم ناشوني وي.

د حدیث شریف گټې:

۱. بدگمانی حرامه ده: بې له کوم دلیل له چا بدگومانه کېدل حرام دي، کله داسې هم کېږي چې د یو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا یو نازوا او حرام کار دی.

په اصل کې هر انسان عادل او پاک دی او بدې یو عارضې شي دی، چې په انسان کې پیدا کېږي، باید هر انسان ته د خپل اصلیت په نظر وکتل شي او تر څو پورې چې د یو انسان بدې د دلائلو او علامو په رڼا کې څرگند نشي هغه یو پاک او عادل شخصیت دی او هېڅوک دا حق نه لري چې په خپلو اټکلونو، تشوگو مانونو او بې ځایه آوازو د چا په حق کې د بدۍ، قضاوت او فیصله وکړي.

په خپلو منځونو کې د بدگومانیو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هکله بحث وکړی.

۲. تحسس او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه کار ندي:

تحسس د خلکو د پټو رازونو پلټلو ته وايي، محسس انسان هغه چاته وايي چې شپه او ورځ په دې لټه کې وي تر څو د خلکو د کورونو له پټو رازونو او پټو کړو وړو څخه ځان خبر کړي، او بیا خپل

ليدلي او اورېدلي معلومات نورو ته بيان کړي.

۳. تجسس هم ناروا عمل دی:

تجسس د خلکو تر منځ د پټو رازونو راټولولو ته وايي، ترڅو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصروفیت له منځه وړي انسانان دې ته اړ کوي چې ځینې ویناوې او جایزې کړنې (په ځانگړي ډول د کور داخلي کارونه) د خاصو خلکو او مجلسونو د غړو تر منځ (پټ وساتي) نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دی، لازم دي چې د داسې کار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د کشفی او استخباراتي شبکه له لوري د دینمنانو د دسیسو او پلانونو تعقیبول ترڅو د مجرمینو او د هغوی د طرحو منځه ونیسي، همدا راز د اداري فساد، ټولنیزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې حدیث د حکم څخه مستثنی دی، بلکې په ټولنه کې ځینې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفایي حسابېږي، چې د دې څخه سربره ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

۴. تناسخ حرام کار دی:

تناسخ ډېر د مړېدلي په بیعه کې منځ ته راځي، او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د یو جنس د قیمت د اوچتولو په غرض یو کس د بل کس سره پدې خبره اتفاق وکړي، چې د پیروونکي په وړاندې به یو کس د پیروونکي او بل د پلورونکي نقش اداه کړي، او پیروونکي به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي یو جنس په ډېر اوچت قیمت ورڅخه واخلي، چې دا کار له یوه پلوه فریب او دوکه ده او له بل پلوه د یو څو دوکه بازو په وسیله د اجناسو د قیمتونو لوړول ټولې ټولني ته ضرر رسول دي.

فعالیت

زده کورونکي دې د بنوونکي په مرسته د نجش ((مزايدي بيعه)) تمثيل کړي.

ارزونه

1. دلرست د حديث شريف معنا بيان کړئ.
2. لاندې کلمې معنا کړئ:
لَا تَدَّأْبُرُوا: لَا تَحَسُّسُوا:
د پورتنني حديث شريف گټې په لنډه ډول بيان کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

1. أَيُّكُمْ وَالظَّنُّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ .
2. لَا تَحَسُّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا .

اووه د پښم لوست

د مخکې لوست د حدیث شریف پاتې برخه

- 4- یو له بل سره کینه او حسد کول جواز نه لري:
په تېرو لوستونو کې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه کړي دي.
0- کینه او بغض حرام دي:
کینه او بغض دوستي او ملګرتیا له منځه وړي، د خلکو تر منځ اړیکې پري کوي، د جګړو او اختلافاتو لامل ګرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دین: بغض او هغه څه چې د بغض لامل ګرځي حرام ګرځولي دي.

حسد تعریف، او د غیظي سره څه توپیر لري؟ بیان یې کړئ.

- 1- د اړیکو پري کول او یو له بل سره دینمني کول حرام کارونه دي: دا چې اسلام سوله ایز ژوند، او د ټولنیزو اړیکو ټینګښت ته ځانګړې پاملرنه کوي له دې امله د اړیکو پري کول او دینمني کول د اسلام له روحیې سره مخالف کارونه دي.
په یو بل حدیث شریف کې چې بخاري او مسلم روایت کړی دی راغلي دي: (د یو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې د بل مسلمان سره له دريو ورځو څخه زیاته مقاطعه وکړي، کله چې له یو بل سره مخامخ شي نو یو له بل څخه منع اړوي، په دوی کې غوره هغه څوک دی چې پر بل باندې د سلام په اوچولو کې لومړیتوب وکړي).
له بل پلوه له یو چا سره د خبرو نه کول مغرضو او فاسدو خلکو ته د دې زمینه برابروي، چې له یو چا څخه بل چا ته تحریف شوي خبرې ورسوي، چې بالاخره خبره لوېې دینمنۍ ته رسېږي.

۷- د الله تعالی بندگي:
انسانان باید عاجز او متواضع وي، او دا سوچ وکړي چې که هر څومره د قدرت، لوړ مقام او نږې پلگي خاوند وي بیا هم د الله تعالی عاجز بنده دی، نو په کار نده چې د الله تعالی له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.

۸- د وروړولی ژوند:

په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د وروړولی اړیکې ټینګې او را ژوندی کړای شي چې د وروړولی څخه هدف همغه نږې همدري همدردي، خیر خوبنتل او زړه خوږی وي لکه د یو بدن د اعضاؤ په څېر چې د یوې عضوي په درد سره ټولې اعضاوې د نا آرامی احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:
يَا كُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ ..... أَكْذَبَ الْحَدِيثِ وَلَا ..... وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَخَاسَرُوا وَلَا ..... وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.
۲. حدیث شریف کوم عبارت د بغض په حرمت دلالت کوي؟
۳. حدیث شریف کوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت کوي؟
۴. حدیث شریف کوم عبارت د بدگومانی په حرمت دلالت کوي؟

کورنی دنده

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:
لَا تَخَاسَرُوا وَلَا تَنَاجَشُوا
وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.
۲. د یو مناسب عنوان لاندې د لوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ.

اٺه ڊپرشم لوست

نېشه يي توکي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((كُلْ مُسْكِرًا حَرَامًا وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجه.

د راوي پېژندنه:

په دويم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

کوم شي چې نېشه راوړي

ډير يې

لږ يې

ما أسکر:

کثيره:

قاليه:

د حدیث معنا:

له حضرت عبداللہ بن عمر رضی اللہ عنہما څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمای: هر هغه څه چې مستي او نېشه راوړي حرام دی او هر هغه څه چې زيات يې نېشه راوړي لږه اندازه يې هم حرامه ده.

د حدیث شریف حکمت:

نېشه يې توکي وگړي او ټولنه له خوراسختو زيانو سره مخ کوي. لکه دیني زيانونه، روغتيايي زيانونه، ټولنيز زيانونه، اقتصادي زيانونه، سياسي زيانونه، امنيتي زيانونه او داسې نور. په همدې اساس په سالمه ټولنه کې باید د نېشه يې توکو د استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نېشه اي توکو تعريف:

نېشه يې توکي هغه توکي دي چې متناوم استعمال يې د مرکزي اعصابو د فعاليت سيستم ته تغير ورکوي او زيات استعمال يې د بندي او روحي روزدوالي لامل گرځي.

د نېشه اي توکو ډولونه:

نېشه اي توکي هم په طبعي توگه وجود لري لکه اپين چې د کوکارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کيمياوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړېږي لکه هيروين، مورفين، کوکائين، کوډين او داسې نور.

د نېشه اي توکو ضررونه:

۱. د بدن د دفاعي سيستم کمزوري کول.
۲. د مرکزي اعصابو د فعاليت سستول.
۳. د زړه د ټکان زياتوالی .
۴. د ستوني او بهودو سر طان
۵. د ليد کمزوري کول.
۶. د وينې د فشار لوړول.
۷. په وينه کې د غوړوالي زياتوالی.
۸. د زړه درېدل.

۹. د تنفسي سيستم خرابيدل.
۱۰. روحي تشويشونه لکه (حفاگان، اضطراب، خائنه ناستی، په خان باندي بې باوري او نااميدی) پيدا کول.

۱. د حلايت شريف معنا واضح کړی.
۲. د نيشه بې توکو مهم ضررونه بيان کړي.
۳. لاندي عبارتونه بشپړ کړی:
 ((کل مُسکَرٌ .....))
 ((ما آسکَرٌ کثیرُهُ فـ..... حَرَامٌ))

حلايت شريف له معنی سره حفظ کړی.

د نيشه بې توکو د اضرارو په اړه يوه مقاله وليکئ چي له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

نهنه د برشم لوست

فاسده بيعه

په نولسم لوست کې، مو باطله بيعه وپيژندله، اوس غواړو چې په فاسده بيعه وپوهېږو.

د فاسد تعريف:

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی، يعنې نا سم.

اوپه اصطلاح کې: فاسده بيعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحيحه نه وي، يعنې د انعقاد شرطونه يې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه پکې کوم شرط محتمل شوی وي.

مثلا په بيعه کې داسې شرط کېښودل شي چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د يو کور خرڅول چې په کرايه به يې نه ورکوي.^{۵۰}

حکم يې:

مبيعه او مال په قبض کولو سره ملاک گرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر يو د متعاقدينو کولای شي چې بيعه فسخه کړي او اخيستی مال بيرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړو منځه ونيول شي.^{۵۱}

د فاسدي بيعې حکام:

- په فاسده بيعه کې يواځې د عقد په کولو سره ملاک نه ثابتېږي ترڅو چې له عقد سره سم د بايع په اجازه قبض شوی نه وي.
- که چېرې په فاسده بيعه کې بايع مشتري ته مبيعه تسليم کړي، او په عقد کې دواړه عوضه (مبيعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبيعي ملاک گرځي، او بايع د ثمن ملاک گرځي.^{۵۲}

۵۰ - البحر الرائق (ج ۱/ ۶ / ص ۲۹) - مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۲۴۰) - رد المحتار - (ج ۲ / ص ۱۰۰)

۵۱ - الجوهرۃ النيرة: ۸/ ۳۹

۵۲ - الجوهرۃ النيرة - (۲ / ۲۶۹) - العناية شرح الهداية - (۹ / ۱۸۸)

لاندي پوښتنو ته څوابونه وړاى است:

۱- فاسده بيهه لفظه او اصطلاحا تعريف كړئ؟

۲- د فاسدي بيغي حكم څه دى؟

د باطلې او فاسدې بيغي تر مينځ توپير څه دى؟ په كتابچو كې يې وليكى.

څلورينبڼتم لوست

مکروه بيعه

له منعه شويو بيعو څخه مو باطله او فاسده بيعه وپيژنئله، اوس څوارو چي په مکروه بيعه وپوهيږو.^{۵۳}

د مکروه بيعي تعريف:

مکروه په لغت کې: د مجرب ضد دی، يعني بد گڼل شوی.

او شرعاً: هغه بيعه ده چي اصلاً او وصفا روا وي، خو د يوه بل شي له کبله ورڅخه د دوي کولو حکم شوی وي، لکه د جمعي د آذان په وخت کې اخيستل او خرڅول.^{۵۴}

حکم يې:

په مکروه بيعه کې له قبض څخه مخکې ملکيت ثابتيږي او د قيمت ورکول واجبېږي.^{۵۵}

د مکروه بيعي مهم ډولونه:

۱. نجش:

نجش په لغت کې: د جال لورته د مرغانو هي کولو ته وايي.

او د شريعت په اصطلاح کې: د دريځگري له لوري د مال قيمت لوړول، پداسې حال کې چې پخپله يې اخيستونکی نه وي، بلکې يواځې د نورو د هڅولو لپاره يې قيمت لوړول غواړي، نجش بلل کېږي.^{۵۶}

ددي بيعي حکم: دا بيعه مکروه بيعه ده. ځکه دا د يو مسلمان ورور د ضرر لپاره يوه جيله جوړول دي، له دې امله شريعت ورڅخه منعه کړېده.

۲. د ورور په بيعه باندي بيعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه گسان (بايع او مشتري) دويي سالمي (سامان) په بيعه کولو لگيا وي، بايع خپل شي قيمت کړي، په دې وخت کې بل مشتري راشي او ددوي په بيعه کې ځان ورگڼه کړي، او هغه شي له بايع څخه يا په زبات قيمت او يا په هغو يادو شويو ثمنو واخلي.

۵۳- د امام صاحب رح په وړاندې تحريمي مکروه: هغه ده چي په ظني دليل چي شبهه پکې موجوده او ناپايه وي، او حرامو ته ور نژدي وي. (فتح القدير: ۲/۳۹۵، والصر الرائق (ج ۱/ص ۳۰)، وتبيين الصفايق (ج ۱/ص ۴۲۳).
۵۴- رد المحتار - (ج ۱/۹/ص ۲۰۶).
۵۵- الهداية (حاشية) (۱۹). ۵۶- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱/ص ۴۹۳).

د دي بيعي حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه له رسول الله ﷺ فرمائي: (دا پکار نه ده چې يو مسلمان د خپل ورور په بيعه کې دخان لپاره ورگډ شي). او دا ځکه چې په دې بيعه کې بل مسلمان

ورور ته اذيت او ضرر رسېږي.^{۵۷}

۳. د قافلي مخي ته ور تگ:

صورت يې دادی چې يو څوک د داسې قافلي په راتگ خبر شي چې ډير سامان (لکه غنم) يې رابار کړي وي، او يو سړی ور شي او ټول هغه څه ور څخه واخلي چې قافلي راوړي وي، او بيا يې بڼار ته راوړي او د خپلې خوښې د قيمت مطابق يې خرڅوي. او يا دا چې بڼاري سړی صحرايي ته ووايي: مال دې زما سره کږېده، په مناسب وخت کې به يې په بڼار يانو درته په لوړ قيمت خرڅ کړم. **د دي بيعي حکم:** دغه اخيستل مکروه دي، ځکه د يوه روايت له مخې رسول الله ﷺ فرمائي: (ناسو د قافلي مخي ته د تجارت لپاره مه ور ځئ) {صحيح البخاری ۶/۵ ۳}، دغسې کول هلته مکروه دي چې د منطقي اوسيدونکي په فحطې او تگ لاسي کې وي او دا کار ورته ضرر رسوي، او که يې ضرر ورته نه رساوه بيا گناه نلري.^{۵۸}

۴. د جمعي د آذان په وخت کې بيعه کول:

د بيعي مکروهه وخت د جمعي د آذان څخه پيل کېږي: الله تعالى فرمائي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ}. "ای مؤمنانو! کله چې د جمعي په ورځ د لمانځه لپاره آذان وشي نو د الله د ذکر خواته وغځئ، اخيستل او خرڅول پريږدئ".

د دي بيعي حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه لدې سره غير مشروع شی څير مه شوی دی چې هغه د جمعي د لمانځه او يا د خطبې نه پاتې کيل دي.

پدې ټولو صورتونو کې بيعه مکروه ده خو عقد او ترون ورباندې نه فاسديږي.

فعاليت

ذکر شوی بيعي شرعا مکروه دي، حکمت يې ووايست چې ولې مکروه گرځول شوي دي؟

.....
۵۷ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۰)
۵۸ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۸۹)

ارزونه

آ- لائدي پوښتنو ته څو اړونه وړياست:

- ۱- مکرره بیعه تعریف کړئ.
  - ۲- د مکرره بیعي حکم څه دی؟
  - ۳- په لاندې توګه د مکرره بیعي مهم ډولونه وښايست.
- ب- د لاندې صحیحو جملو مخي ته د (✓) او د غلطو جملو مخي ته د (✗) نښه کړئ:
- ۱- د نجش حکم: نجش بیعه مکرره ده ( ) .
  - ۲- د جمعي د آذان په وخت کي بیعه مکرره نه ده ( ) .
  - ۳- د مکرره هاتو سره عقد نه فاسخېږي ( ) .

کورني دنده

د مکرره بیعو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

یو څلویښتم لوست

اقاله

محمود له یوه دکان څخه یوه جامه واخیستله، چې کله خپل کور ته ولاړ د جامې په اخیستلو پېښمانه شو، نو پلورنځي ته راغی او ورڅخه یې وغوښتل چې جامه بیرته واخلي او ده ته خپلې پیسې ورکړي، د دکان خاوند دا وړاندیز قبول کړ خپله جامه یې واخیسته او ده ته یې خپلې پیسې ورکړې.

د اقالې تعریف:

اقاله په لغت کې: پورته کولو، اولري کولو ته وايي.^{۱۱}

او په اصطلاح کې: د متعاقبینو په خوښه د بیعې له مینځه وړلو ته اقاله ویل کېږي.^{۱۲}

د اقالې د روا والي حکمت:

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د ځلاکو لپاره آسانتیا رامنځ ته شي، ځکه کله داسې پېښېږي چې یو سړی په پیسو یو څه واخلي او بیا وگوري چې دې پیسو ته اړتیا لري، او کله یو شی خرڅ کړي بیا وگوري چې دې هغه شی ته اړتیا لري، او په بیعه پېښمانه شي، نو اسلامي شریعت د اقالې اجازه ورکړې ده، اود عقد مقابل لوری یې دې خبرې ته تشویق کړی دی چې هغه قبوله کړي.

د اقالې حکم:

په بیعه کې اقاله جائزه ده، ځکه له رسول الله ﷺ څخه روایت دی فرمایي: { مَنْ أقالَ نالماً، أقاله الله عذبةً }^{۱۳}. (څوک چې له یوه پېښمانه انسان سره اقاله وکړي، بیعه له مینځه یوسي الله تعالی به یې گناوې له مینځه یوسي).

او بل دا چې د بیعې عقد کول د دواړو اړخونو (بایع او مشتری) حق دی، نو د دې حق هم لري چې هغه له مینځه یوسي.^{۱۴}

د اقالې شړونه:

۱- په اقالې کې باید دواړه اړخه راضي او خوښ وي.

۲- مینځه یو د اقالې پېښوخت کې موجود وي، ځکه اقاله د عقد لري کول دي، محل او ځای یې مینځه ده.

۳- فتح القدير - ج ۱ / ص ۱۲۵.

۴- تبیین الحقائق: ۵۱۱.

۵- رواه أبو داود، وابن ماجه، وصححه ابن حبان، والحاكم.

۶- رواه أبو داود، وابن ماجه، وصححه ابن حبان، والحاكم (۲- المنابه: ۲۸۹).

فعايت

احمد په سلو افغانو له محمود څخه د چاى يو ترموز واخيست، له اخيستلو وروسته محمود پښيमानه شو، او له احمد څخه يې وغوښتل چې خپل مال يې بيرته ورکړي، احمد ومنله خو لس افغانۍ گټه يې هم ورڅخه واخيسته، اوس ووايست چې دغه معامله اقاله ده او که نه؟

د دې باب اړوند مسائل:

۱. اقاله کول د فسخي په معنا ده، مگر دا چې فسخته کول متعذر او ناشوني شي، او هغه دا چې په ميسه کې له قبض څخه وروسته جلا زبات والى راشي (لکه کوم خاړوى چې بچي وزيږوي).
۲. که چيرې تر لومړنيو ثمنو په زبات قيمت اقاله وکړي، اوبه د لومړني ثمنو د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکه له سره نوي بيعه ده.
۳. د ثمنو ضايع کيدل او له مينځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه گرځي، خو د ميسې هلاک کيدل او له منځه تلل د اقالې د صحت مانع گرځي.

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. د «مَنْ اَقَالَ نَادِمًا، اَقَالَهَ اللهُ عَثْرَةً» معنی بیان کړئ.
۲. د اقالې د رواوالي حکمت او گټه څه ده؟
۳. د اقالې حکم څه دی؟
- ب. لاندې تشن ځايونه وکتۍ کړئ:
اقاله په لغت کې: .....
او په شريعت کې: .....

ج. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱. دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضی او خوښ وي ( ) .
۲. دا شرط نه دی چې ميسه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ( ) .

کورنۍ دنده

رسول الله (ص) فرملي: «مَنْ اَقَالَ نَادِمًا، اَقَالَهَ اللهُ عَثْرَةً» دغه حديث شريف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟
.....
۶۴ - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۶)

دوه څلورېښتم لوست

د مړاېحې بېعه

د مړاېحې تعريف:

لغتاً: مړاېحه گټې او ډير والي ته وايي.

او شراً:

په معلومه گټه باندي د مال خرڅولو ته د مړاېحې بېعه ويل كيږي.

ددي بېعې د جواز سبب او حكمت:

ډير داسې مشريان شته چې په سوداگرۍ كې مهارت نه لري، او يا د بازار د قيمت څخه خبر نه وي، نو دا خوبوي چې له يو چا څخه په معلومه گټه يو شي واخلي، مثلاً ورته وايي: په سلو كې پنځه افغانۍ گټه دركوم.

نو په دې طريقه په مطمئنه توگه بېعه كولاى شي.

د مړاېحې حكم:

د مړاېحې د بېعې عقد او تړون شرعاً جازى دى، ځكه د جواز ټول شرطونه پكې شتون لري.

د مړاېحې د صحت شرط:

۱. د اخيستلو اصلي قيمت بايد معلوم وي.

۲. د گټې اندازه بايد معلومه وي.

د دي باب اړوند احكام:

• په اصلي قيمت باندي د دوبي، رنگ وركوونكي، طراز نقش او نگار كوونكي) او مزي (ناوونكي)، او د حمل (بارولو، نقلولو)، او خوراك پيسي وزيائيدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت كې به داسې وايي: دا شى په دومره راته تمام شوى دى، او داسې به نه وايي چې ما په دومره اخيستى دى.

• د امام ابوحنيفه (رحمه الله) په وړاندې كه چيرې د مړابحې په بيهه كې مشترې په كوم خيانت پوه شو، نو دى اختيارلري كه يې خونبه وي په ټولو شهودي واخلي، او يا دې بېرته وركړي.

د مړابحې بيهه په مختلفو صورتونو تمثيل كړى.

لاندي پوښتنو ته ځواب وړايست:

۱. د مړابحې بيهه تعريف كړى؟
۲. حكم يې څه دى؟
۳. د مړابحې شرطونه څه دي؟
۴. د مړابحې د بيهې د جواز سبب ذكر كړى.
۵. د مړابحې دوه حكمونه ذكر كړى.

د مړابحې د بيهې په هكله عمده ټكي په خپلو كتابچو كې وليكي؟

دري څلورېښم لوست

د توليبي بيعه

په تېر لوست کې مو د مړابحې بيعه وپېژندله چې گټه پکې کېږي، اوس غواړو چې د توليبي بيعه وپېژنو.

د توليبي تعريف:

توليه په لغت کې: بل چا ته د ولايت او واک ورکولو ته وايي.

اصطلاحاً: پخپل سر (په اخيستل شوي قيمت) د شې پلورلو ته وايي.

په توليه کې بايع نه گټه کوي او نه نقصان.^{١٥}

د توليبي د بيعي د مشروعييت دليل:

په يو روايت کې راغلي دي چې: ابو بکر رضي الله عنه دوه اوبندان واخيستل، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل (واُلَيِّبِي اِحْلَامًا) يعني يو اوبن پخپل سر راکړه يعني په هغو څښمو (قيمت) بې راکړه چې تا پرې اخيستی دی.^{١٦}

د توليبي د بيعي د رواي حکمت:

خلك توليبي ته اړ دي، ځکه په خلكو کې داسې كسان شته چې د شيانو په قيمتونو نه پوهېږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه ورباندې پوهېږي، تر څو په دواړو زړه بيعه تر سره کړي.^{١٧}

د توليبي د صحت شرطونه:

- ١- عوض او بدل بايد مثلي او يا قيمي وي.^{١٨}
- ٢- عوض او بدل بايد د مشتري مملوک (خپل مال) وي.^{١٨}

د توليبي د بيعي مختلف صورتونه تمثيل کړئ.

.....١٥- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤) ابو بکر - مجمع الانهر في شرح ملئق الابحر - (ج ٥ / ص ٣٢٢)
.....١٦- الفقه الحنفي وادائه: ٢- ٥٢ - رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤)

د تولیه بیعی احکام:

- د امام ابوحنیفه (رحمه الله) په وړاندې، که چیرته اخیستونکي د تولیې په بیعه کې په خیانت خبر شي نو بیا دې په هماغه اندازه له ثمنو څخه (قیمت) کم کړي.
- په تولیه کې موزون او مکمل شیان باید بیا له سره وزن او پیمانه شي، له هغې وروسته دې مشتری ته ورکړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.^{۱۹}

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب وړایاست:

۱. د تولیې بیعه تعریف کړئ.
۲. د تولیې بیعی حکم څه دی؟
۳. د تولیې شرطونه کوم دي؟
۴. د تولیې بیعی د مشروعیت دلیل ذکر کړئ.
۵. د تولیې حکمونه ذکر کړئ.

د مراتبي او تولیې فرق په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

څلور څلورېښم لوست

رڼا (سود)

د احمد زوی ډیر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره دی (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري ، محمود ورته وایی: زه به دغه پیسې درکړم، خو یوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانی، راکوي، او که را دهې نه کړې نو بیا به د هرې میاشتي په تیریدو سره ماته دوه زره افغانی، اضافه راکوي، یعنی یو کال پس به احمد د محمود څخه (۳۴۰۰۰) افغانی پور وړی وي.

د رڼا تعریف:

رڼا په لغت کې: زياتوالی ته وايي.

او په اصطلاح کې: بې عوضه زياتوالی رڼا بلل کېږي.^{۷۰}

د رڼا د حرمت دلیل:

الله تعالی ﷻ فرمایي: { وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا }^{۷۱}

ژباړه: او الله تجارت رواه او سود بې ناروا کړی دی.

د رڼا (سود) د تحریم حکمت:

په سود کې د نیوزلو او تنگ لاسو د ضعف نه ډیره ناوړه استفاده کېږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې ترحم او مهرباني وشي او له دوی سره بدایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې چلیدونو او شتمنیو ته بې هم سترگې نیولې وي، او په پای کې بې له هغو نه هم خلاص کړي، او یا دا چې ټول عمر بې خپل غلام وگرځوي. (دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د رڼا حکم: په شریعت کې رڼا (سود) مطلقاً حرام دی.

۷۰ -- رد المحتار ج ۲۰ / ص ۹۸

۷۱ - البقرة/ ۲۷۵

د ربا صورتونه:

۱. کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي پدې صورت کې هم زیادت په کې حرام دی او هم نسبه، لکه: د (سل گرامه) طلا تبادلې په یو سل او شل گرامه طلا باندې.
۲. کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر یا جنس) صفتونو څخه یو (زائل) شي په هغې کې زیادت روا دی خو نسبه پکې حرامه ده، لکه: د څلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوریشو باندې چې د لاس په لاس روا خو نسبه یې حرامه ده.

فعالیت

که یو څوک د یوه پسه په عوض کې یو پسه او یو وری واخلي، ایا دا سود بلل کېږي؟

ارزونه

لاندې پرېښتونه څو بڼه ورکړئ:

۱. په شریعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟
۲. د ربا او سود د حرمت حکمت څه دی؟
۳. د ربا څو صورتونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د ربا او سود د حرمت او ټولني ته د هغې د ضررونو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

پنځه څلورېنځم لوست

قرض

رسول الله ﷺ فرمایي: { څوک چې د یو مسلمان د ژوند مشکل ور آسانه کړي الله تعالی به د ده مشکل ور آسانه کړي. .... } ، او الله تعالی تر هغه د ده مرسته کوونکی دی تر هغه چې دی د خپل ورور مرسته کوي { ۷۲ .

د قرض تعریف:

لغته: غوڅولو او پرې کولو ته وایی، په قرض کې هم یو څوک له خپل مال څخه یوه برخه پرې کوي او بل ته یې ورکوي، قرض ته سلف هم وایی.

شرعاً: یوه چاته د مثلي مال ورکول دي چې هغه گټه ور څخه واخلي او مثل یې بیرته قرض ورکونکي ته ورکړي. ۷۳

د قرض رکن:

رکن یې ایجاب، او قبول دی.

د قرض د مشروعیت دلیل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دی.

۱. د کتاب الله دلیل: الله تعالی فرمایي: { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَأْتَيْتُمْ بَآئِنًا إِلَىٰ آخِلٍ مِّنْكُمْ فَأَقْبِرُوهُ } ۷۴ . "ای مؤمنانو، کله چې د کومې ټاټکې نښې له پاره تاسې په خپلو منځو کې ډېور معامله کوئ، نو هغه ولیکئ."

۲. سنت دلیل: رسول الله ﷺ فرمایي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلي قرض ورکړي خدای به ده ته د یو ځل قرض په اندازه د صدقې کولو اجر ورکوي.)) ۷۵

د دې مبارک حدیث مفهوم داسې چې د قرض پینځوس په سلو کې ورته د صدقې په شان محاسبه کېږي. ۷۱

د قرض د روا والي حکمت:

کله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښېږي، چې د بل څا نقایدي مرستو ته اړ کېږي، او خلک ده ۷۲ - شغب الايمان: بیهقي - (۶ / ۱۰۴) .

۷۳ - {البقرة: ۲۸۲} .

۷۴ - مسند الصحابة - (۲۶ / ۹۵) ، ابن ماجه او ابن حبان یې عبدالله ابن مسعود څخه روایت کړی دی.

۷۵ - العیایة شرح الهمایة - (ج ۹ / ص ۲۸۸) - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۹)

ته په وړيا توگه پيسې نه ورکوي، او دی هم د نورو صدقې نه قبولي، نو يو اخځنی لاره همدغه ده چې د پورې مودې لپاره د چانه پور (قرض) واخلي، او بيا يې بيرته ورکړي.

ځکه خو شريعت قرض روا کړی دی، او خلک يې دې ته هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو ته قرض ورکړي.

د قرض حکم:

د قرض اخيستونکي ملکيت سمدلاسه په (قرض) اخيستل شوی مال کې ثابتېږي، او د ده په ذمه (په غاړه) سمدلاسه د هغه مثل ثابتېږي، چې بايد قرض ورکونکي ته يې په راتلونکي کې ورکړي.^{۷۷}

د قرض شرطونه:

۱- قرض ورکونکي ته راجع شرط: دای چې قرض ورکونکي بايد د تبرع (احسان کول) اهليت ولري، نو که يو مېيز هلاک يو چاته قرض ورکړي دا صحت نه لري ځکه چې شريعت ده ته د داسې تصرف جواز نه دی ورکړی چې په هغه کې د ضرر احتمال وي لکه هبه او داسې نور.^{۷۸}

۲. قرض (قرض ورکړ شوي مال) ته راجع شرطونه دادي:

۱- قبض کول يې.

ب- قرض ورکړل شوی شي بايد مثلي وي، لکه پيمانه کېدونکي، او تلل کېدونکي شيان، يا سره نژدې شميرل کېدونکي شيان، نو د داسې شي قرض ورکول چې د هغه مثل نه وي جواز نلري، ځکه هغه بيا د شخړو لامل گرځي.^{۷۹}

۳. په قرض باندي به گټه نه اخيستل کېږي، ځکه اصل په قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي، او له قرض اخيستونکي سره احسان کول دي، نو که قرض ورکونکي په قرض اخيستونکي معلومه گټه کېږدي داجواز نه لري، ځکه داد ربا (سود) شبهه پيدا کوي.

خو که قرض اخيستونکي پخپله خوښه له اخيستل شوي شي څخه ښه شي ورکړي، بيا کومه پروانه لري، بلکې داد قرض ښه ادا، او ښه کار دی، رسول الله ﷺ فرمايي: {خير الناس أحسنهم قضاءً}،^{۸۰} ښه او غوره د خلکو هغه دی چې قرض په ښه توگه اداه کوي.

۷۷- بدائع الصنائع (ج ۱۷ / ص ۴۲۵)

۷۸- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۶)

۷۹- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۸)

۸۰- المعجم الکبری . طبرانی ۱/ ۴۱۹ ص ۸۰

فعالیت

۱- ستاسو په سیمو کې څه ډول پورونه ورکول کېږي، ددې لوست په زما کې دهغه څرنگوالی په گوته کړئ.

۲- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

آ. لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. قرض لغته او اصطلاحاً تعریف کړئ.
  ۲. د قرض د مشروعیت دلیل څه دی؟
  ۳. د قرض حکم څه دی؟
  ۴. د قرض رکن او شرطونه څه دي؟
- ب. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږئ:
۱. د قرض رکن ایجاب دی فقط ( )
  ۲. قرض په هر شی کې جواز لري ( )

کورنۍ دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

شیر، حلوی پنجم لوست

د صرف بیعه

د صرف تعریف:

په لغت کې: د یو شې د مخ اړول له یوې خوا نه بلې خوا ته وایي.^{۸۱}
اوپه شریعت کې: صرف د تقودو بیعه ده په تقودو باندې، که یې جنس یو وي، او یا توپیر سره ولري.

او له تقودو څخه مراد: سره زړ، سپین زړ، او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځای درېږي، لکه مرو جې بیسي.^{۸۲}

د نومولو وجه:

دغه عقد په (صرف) باندې، ځکه ونومول شو چې په دغې بیعې کې غالباً هر جانب خپلې بیسي له یوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلاً: ریال یا ډالر یا کلاډي په افغانۍ اړوي.

د صرف د بیعې حکم:

کله چې د صرف د بیعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بیعې شرطونه:

۱. د جانیبو له جدا کېدو مخکې (له یوه اوبل څخه) د مال قبضول.
- ځکه چې قیمتونه هره لحظه تغیر مومي او بیا نزاخ او شخړې ته لاره هوارېږي.
۲. پدې بیعه کې خیار شرط وجود نه لري، ځکه چې خیار شرط اضافي وخت ته اړتیا لري، او د صرف په عقد کې تاخیر او تاخیل د شخړو سبب ګرځي.
۳. همدارنگه تاخیل به هم پکې نه وي.

د صرف د بیعې احکام:

۱. د سپینو زرو په سپینو زرو، او د سرو زرو په سرو زرو خرڅول جواز نه لري، مګر دا چې د دواړو انازه په یو شان وي.

۲. که چیرې سوره زره سپینو زرو خرڅ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زیاتوالی جواز لري، او له بیلیدو مخکې قبض کول واجب دی، او که چیرې د صرف په بیعه کې عاقلین د بدلینو له قبضولو

۸۱ - (لسان العرب)

۸۲ - مجمع الابهرفي شرح ملتنی الابحر - (ج ۵ / ص ۴۶).

- مخکي سره بيل شي نو دا عقد باطل دی .
 ۳. د صرف په بيعه کې مخکي لډي چې عرضين قبض شي تصرف کول پکې جواز نه لري .
 ۴. رايجه پيسې د تقلديتو حکم لري.^{۸۳}

په بازار کې د صرف د بيعې موجوده بيلگې او نمونې يې د حکم سره بيان کړئ .

۱. د صرف بيعه تعريف کړئ .
۲. له نفودو څخه مراد څه دی ؟
۳. د صرف د بيعې حکم څه دی ؟
۴. شرطونه يې څه دي ؟

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې وليکئ .

اوه څلورينيم لوست

د سَلَمٌ بَيْعَه

محمود د غنمو بزگر دی ، دی پیسو ته ضرورت لري ، احمد هغه ته پيسې ورکوي خو له هغه نه (۵۰۰) کيلو گرامه غنم اخلي ، اما غنم فعلا وجود نه لري ، مگر دغنمو مقدار او نور ټول مشخصات يې معلوم کړل ، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي .

د سلم تعريف:

سلم په لغت کې: تسليمولو او سپارلو ته وايي.^{۸۵}
او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د اجل^{۸۴} مال تبادلې ته وايي.

د سلم بېعې اړوند اصطلاحات:

رب السلم مشتري ته وايي.
مسلم إليه بايع ته وايي.
مسلم فيه بيعي ته وايي.
راس المال هغه مبلغ ته ويل کېږي چې مخکې بايع ته ورکول کېږي.

د سلم د مشروعيت دليل:

سلم په کتاب الله ، سنت مطهره ، او د امت په اجماع باندې ثابت دی:
دکتاب الله د ليل: { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَيْتُمْ بِدِينِ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ }^{۸۶}
"اي مؤمنانو ، کله چې د کومې ټاکلې نېټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ ، نو هغه وليکئ".

د سنت مطهره دليل:

روايت شوی دی ، چې رسول الله ﷺ (د هر هغه شی له بيعي څخه منعه کړی ده چې له انسان سره موجود نه وي ، خو سلم ته يې اجازه ورکړې ده).^{۸۷}
همدارنگه پيغمبر اکرم ﷺ فرمايلي دي: که څوک سلم کوي نو بايد دجنس ائمازه روزن او يا پيمانه په کې معلومه وي او همدارنگه بايد د جنس د تسليمې وخت هم معلوم وي.^{۸۸}

.....
۸۳- (هغه مال چې د يوې ټپاکې مودې وروسته په لاس ورشي).
۸۵- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۳۹۹) - مجمع الزهبي - (ج ۵ / ص ۹۷۳) .
۸۶- البقرة: ۲۸۲
۸۷- العباية شرح الهباية - (۹ / ۳۸۵) . تبين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۲۵۱)

د اجماع دليل:

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعيت حکمت:

د سلم په روا کولو کې د بايع د حاجت رفع کول په نظر کې نيول شوي دي، او د دې پر ځای چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه وروړي او په سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرڅوي او لدې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنگه ممکنه ده چې مشتري د ثمن له کم والي څخه گټه واخلي.

د سلم حکم: د بايع لپاره په ثمنو کې، او د مشتري لپاره په مبيعو کې د مالکيت ثابتيل دي.

د سلم شرطونه:

د سلم بيمه تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو په هغې کې اووه (۷) شرطونه پوره نشي: ^{۸۹}

۱. جنس به معلوم وي. (چې غنم دی که اوربشي)
۲. نوعه (دول) به يې معلوم وي. (لکه آبي يا لالمی).
۳. صفت به يې معلوم وي. (لکه اعلى او اندی)
۴. اندازه به يې معلومه وي.
۵. وخت او موده به يې معلومه وي.

۶. د ثمن يا راس المال مقدار او مشخصات بايد معلوم وي.

۷. د مال د تسليمولو ځای ټاکل چې: بايع به يې مشتري ته تسليموي، (مخصوصاً که چيرې جنس داسې شی وي چې د هغه په انتقالو باندي مصارف راځي).

د سلم اړوند احکام:

- سلم پداسې شی کې جائز ندی چې هغه شی د عقد له وخته د ترون ترپای پورې په بازارونو کې پيدا نه شي.
- سلم تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو چې ثمن (يا رأس المال) د عاقدينو تر جدا کيدلو مخکې د بايع له خوا قبض نه شي.
- هر هغه شی کې سلم جائز دی، چې د صفت او اندازی پېژندل يې په دقت سره وکړل شي. او

کوم شی چي د صفت تعین او د اندازي پیژندل یې ممکن نه وي په هغه کې سلم جائز نه دی.

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړایاست:

۱. سلم تعریف کړئ؟
  ۲. د سلم د مشروعیت حکمت، او دلیل څه دی؟
  ۳. د سلم شرطونه کوم دي؟
  ۴. د سلم حکمونه بیان کړئ؟
- د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدی:
۱. مسلم فیه چې د عقد له وخته نیولی د عقد تر پایه په بازارونو کې و موندل شي سلم په کې جواز نه لري ( ) .
  ۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پیدا کوي تر څو چې د عاقدینو د جدا کېدلو نه مخکې بائع ثمن قبض نه کړي. ( ) .

د سلم په هکله یوه مقاله ولیکئ.

اته څلورېښتم لوست

رهن (گروي)

يوه کس يو بکس په مؤجل ثمن (قرض) واخيست، ولي بايع ورڅخه غواړي چې هغه خپل ساعت ورته په گروي پرېږدي، کله يې چې پيسې راوړي نو بيا به ورته دهغه ساعت ورکړي دغه صورت د گروي گڼل کېږي.

د رهن تعريف: {رهن په لغت کې}:

د يوه شې او بندولو ته وايي.
{او په اصطلاح کې}:

د يوه شې بندول دي د يوه حق د لاس ته راوړلو لپاره^{۹۱}
د رهن د مشروعيت دليل:

رهن په کتاب الله، سنت نبوي، او اجماع ثابت دي:
د کتاب الله دليل: الله تعالى فرمايي: {وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ} ۹۲.
که تاسې د پريښې په حال کې يې اود سند ليکلو له پاره کوم ليکنکې پيدا نه شو، نو د شيانو په گرو اخيستلو معامله وکړئ^{۹۳}.

د سنت نبوي دليل:

له بې بې عايشې رضی الله عنها څخه روايت دي: {رسول الله ﷺ له يو بهودي څخه طعام واخيست، او هغه ته يې د اوسپنې زغره په گرو ورکړه}^{۹۳}.

د رهن د مشروعيت حکمت:

د رهن د روايې حکمت ډيورکره کول، له هيريدلو، انکار، د پوروروي د افلاس (نادارۍ) څخه د قرض ورکونکي د مال ساتنه، خان ته اطمينان پيدا کول، او د پور د ژورولو لپاره د پوروروي هڅول دي.^{۹۴}

واهن: د مرهون اصلي مالک ته وړل کېږي.

..... ۹۱- رد المحتار - (ج ۲۷ / ص ۱۹۱) - القباية - (ج ۱۴ / ص ۴۴۷) - مجمع الانهر - (ج ۸ / ص ۳۱۰)
..... ۹۲ - البقرة: [۲۸۳].
..... ۹۳ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۵)

مرتهن:

هغه چاته ويل کيږي چي مرهونه ورسره گرو (بندي) وي.

مرهون يا مرهونه يا رهن:

هغه شي ته ويل کيږي چي په گرو ورکول کيږي.

د رهن حکم:

د پور د پري کيدو تر وخته مرتهن د مرهون د جس اوساڼي واک لري.^{۹۰}

د رهن رکن:

دگروي رکن ايجاب او قبول دي، کوم چي دراهن او مرتهن تر منځ ترسره کيږي، لکه نور عقود او تړونونه. نو رهن په ايجاب او قبول ترسره کيږي، او په قبض کولو سره بشپړيږي.^{۹۱}

د رهن د صحت شرطونه:

۱. مرتهن بايد د قبض کولو اهليت ولري، يعني عاقل وي.
  ۲. مرهوني قبض به د رهن په اجازه ترسره کيږي.
  ۳. مرهونه بايد مشاعه (شريکه) نه وي. ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحيح نه دي.
- ## د رهن احکام:

۱. مرتهن دا حق لري چي له رهن څخه خپل پور وغواړي، او په همدې خبره يې بندي کړي.
۲. که چيري رهن (اصلي مالک) د مرتهن له اجازي پرته رهن خرڅ کړي دغه بيه د مرتهن تر اجازي پوري موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بيا د ده بيه صحت پيدا کوي، همدارنگه که رهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بيا هم بيه صحت پيدا کوي.

۳. که چيري رهن (اصلي مالک) مر شي، نو د ده ورثه دي مرهون خرڅ کړي، او د ده پور دي وراندي پرې کړي.^{۹۲}
دوديزه گروي (بيع الوفاء):

په دې بيه کې داسې شرط ايښودل کيږي چي: بايع حق لري هر کله چي وغواړي ثمن مشري ته بيرته ورکړي او مبيعه ترينه واخلې.

دغه بيه خلک د دې لپاره کوي چي دگروي څخه د استفادي لپاره يوه لاره جوړه کړي.
ځکه تر څو چي بايع د مشري پور نه وي پرې کړي، مشري (مرتهن) د مبيعي (گرو شوي مال) څخه بلاغوضه گټه اخلي.

يوه ډله د فقهاوو دغه بيه جايزه بولي.

.....
۹۵ - بايع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۴)
۹۶ - المناهت شرح الهداية - (ج ۱۴ / ص ۴۲۸) - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۶ / ص ۶۴)
۹۷ - الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۹)

فعالیت

دودیزه گروپی (بیع الوفاء) له شرعی گروهی سره مقایسه او تمثیل کړئ.

آرزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړایاست:

۱. رهن لغته او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. د رهن حکم څه دی؟

۳. د مشروعیت حکمت، او دلیل یی ذکر کړئ.

۴. رکن یی څه دی؟

۵. د صحت شرطونه یی وړایاست.

ب. د صحیح (۷) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (۴) نښه د غلطو جملو مخې ته کیرئ:

۱- د رهن د قبض لپاره اهلیت شرط نه دی ( ) .

۲- د رهن قبضول به د رهن په اجازه ترسره کیري ( ) .

کورنۍ دنده

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکئ؟

..... رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۴۷۴) - العنایة شرح الهیایة - (ج ۱۳ / ص ۱۵۶)

نېه څلوېښتم لوست

اجاره

احمد يو موټر ته ضرورت درلود، خو ده د موټر د اخیستلو توان نه درلود، نو ده له يوه شرکت سره قرارداد وکړ چې هره ورځ به دهغه شرکت په موټر کې خپلې وظيفې ته ځي، او په مقابل کې به دمیاشتي (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره گڼل کېږي.

د اجارې تعريف:

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی د(اجرت) یعنی: مزد او د کار عوض ته وايي.
په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د يو شخص او يا د يو شي نه گټه اخیستلو ته اجاره وايي.^{۹۹}

د مشروعیت دلیل يې:

د سنت دلیل: رسول الله ﷺ فرمائي: ((مزدور ته مخکې له دې چې خولې يې وچې شي خپله مزدوري ورکړئ))^{۱۰۰}

د اجماع دلیل:

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعیت حکمت يې:

اجاره ددې لپاره روا شوي ده چې د خلکو اړتياوي ورباندې پوره شي، ځکه هر يو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتيا لري.

مستاجر:

(د جیم په کسري سره) هغه څوک دی چې د پیسو په مقابل کې گټه تر لاسه کوي.

اجیر: هغه څوک دی چې پیسې اخلي او مقابل لوری ته کار کوي او گټه ورته رسوي.

حکم يې:

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکیت ثابتېږي، او په ثمنو کې د اجیر ملکیت ثابتېږي.^{۱۰۱}

.....
۹- درر الاحکام شرح غرر الاحکام - ج ۷ / ص ۴۵

۱۰۰- سنن کبری - بیهقی ۱۲۱/۶

۱۰۱- تسیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۴ / ص ۳۷)

رکڼ يي:

د اجارې رڼ، ايجاب او قبول دی، پداسې لفظ سره چې په اجاره باندې د لالت وکړي.^{۱۰۲}

د اجيرانو ډولونه:

۱- مشترک اجير. ۲- خاص اجير.

مشترک اجير:

هغه څوک دی چې تر هغه د اجورې مستحق نه کېږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنگ ورکونکي، او دوبي (جامه مينځونکي).

خاص اجير:

هغه څوک دی چې په (ټاکلې) موده کې د خپل ځان په تسليمولو د اجورې مستحق گرځي، اگر که کار ورځځه وانه نخيستل شي، لکه يو څوک چې د يوې مياشتې کار لپاره په اجوره نيول شوی وي، البته که کار يې نه کاوه او يا په کار نه پوهيده نو بيا دې د شرطنامې مطابق عقد ورسره فسخه کېږي.^{۱۰۳}

د اجارې د صحت شرطونه:

۱. د تړون دواړه اړخه بايد پرې رضایت ولري.
۲. معقود عليه رڼه او منفعت چې اتفاق وړاندې شوی، بايد معلوم وي، څو د شخړو مانع وگرځي.
۳. معقود عليه به حقيقتاً او شرعاً د تسليمولو وړ شی وي، او خاوند به يې د تسليمولو وس لري، نو د داسې يو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسليمېدل حقيقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تېنښتلي اوښ اجاره کول.
۴. کومه گڼه چې په هغې تړون شوي وي، هغه به شرعاً روا گڼه وي.
۵. اجوره به معلومه وي.

فعالیت

اجاره له اجارې سره څه توپير لري؟ د استاذ په مرسته يې ځواب ورکړئ.

.....
۱۰۲- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)
۱۰۳- البحر الرائق - (۷ / ۳۰۰).

احکام:

۱. کوم شی چی په بیعه کې ثمن کیدلای شي، هغه په اجاري کې اجوره کیدلای شي.
۲. د استوګنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نیول روا دي سره لدې چې د ګټې اخیستلو هدف یې خرګند نه وي.
۳. د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دی خو تر هغه وخته عقد نه صحیح کېږي تر څو چې دکبت نوعیت رویتلنه نه کړای شي او یا په پیل کې دا وړانې چې هر څه چې زړه یې وغواړي هغه به کړم.
۴. د سیرلې او بار لپاره د حیواناتو په اجاره نیول جائز دي.^{۱۰۴}

د اجاري مختلف صورتونه بیان کړئ

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. اجاره په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ؟
  ۲. د اجاري د مشروعیت دلیل، او حکمت څه دی؟
  ۳. د اجاري حکم څه دی؟
- ب. د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کږئ:

۱. په اجاره کې باید د تړون دواړه اړخه رضایت ولري ( ) .
۲. معقود علیه چې هغه منفعت او ګټه ده باید معلومه وي ( ) .

د دې لوست عمده ټکي ولیکئ؟

..... ۱۰۴- الکتاب - فقه حنفی - (ج ۱ / ص ۲۴۷) - درر الحکام شرح مجلده الاحکام - (۱ / ۳۷۳)

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**